

"ויקראו שם העיר דן בשם
דן אביהם... ואולם ליש שם
העיר לראשונה."

ליש

מאת עוזי גדור

איך הרגו את החורש

בהתחלה ראינו רק טרקטור שמתנהל מעצמו. כאילו חוזר הביתה. אברי אמר, תראו איך מתקדם אלינו כאילו מכיר את הדרך הביתה. ואיצי קרא לרוץ לעצור לפני שיחרוש את הגדר. רק אז ראיתי שגורר מחרשה.

היה ענן אבק אדום מתרומם ומתקפל קדימה, ודהרנו מולו לסטות ממש ברגע הנכון, ומהצד לטפס אל מושב הנהג. זהירות, צרח אברי. אבל יאקוב היטיב לזנק, ובתנועה מהמושב מוציא מהילוך ובולם. פעם תיפול מתחת לגלגלים, הזהיר אברי.

ואמרתי, סתם נוסע לבד, ואיפה אשי. לא היה ספק שהוא.

לפי קו החריש, שיוּרד אל חלקת המלונים, ובאמצע משאיר סימן ארוך בתפוחי האדמה שעדיין נבטים. הופך את המלונים, הסברתי להם, שלא משתלם לשווק.

לכנות חלקת המריבה, כי עשו לפי הדעה של אפרים, לפי מה שמחליט. כך תמיד, חותך את הוויכוח ומכתיב סיכום לפרוטוקול. ורק כשהתחילו לאסוף את היבול והתקשרו לברר את המחירים, ממש פרוטות שלא מכסות את ההובלה והאריזה, מיהרו להזכיר שבניגוד לדעתם. גם אשי, גם שר'קה. בניגוד לדעתם המפורשת.

מה שנשאר, לחסל את החלקה, לטמון בקרקע את החומר האורגני. מזכירים גם את החיסכון במים שחשוב כשלעצמו. ארץ נחלי מים האזור הזה, בכל זאת יפה מידה של אחריות. לכן חיפשנו ברצועה שכבר בצבע חום, עשויה רגבים רגבים. אולי חמש דקות עד שהבחנו בגוף שלו, ערימה בקו הירק, והראש חבוי מלמטה כאילו אין.

בסכין, הסביר אברי.

עדיין הייתה נעוצה בצוואר שלו. ואם תנסה לשלוף רק תקלקל כי שחוט. גמור, אמרתי, והשאלה איך הצליחו אם יושב למעלה, יכולים רק לטפס מאחור. כך.

ירו, הכריז יאקוב, מצביע על הסימנים בגב ובראש, והסכין רק תוספת.

פתאום התבוננו זה בזה, בבת אחת לפתוח בריצה להזעיק את החברים.

אם הבנים הללויה

מין צירוף רע שקורה בזמן בלתי מתאים. כמעט מתקרב לתקופת החגים, שמצטרפים אל החג הפרטי של הכפר שלנו, וביחד בכינוי מועדים לשמחה. להסביר את המורכבות כי כולל כמה וכמה: תאריך העלייה לארץ, וטקס אבן הפינה לכפר, שממש למחרת. מוטב בביטויים של רפאל נצר שמשמיע מעל הבמה בחדר האוכל הישן. צבת בצבת עשויה. יום שדרכה כף רגלנו על החוף, אנו גרעין המייסדים, ומי שזוכר את המבוכה תכף כשירדנו מן האונייה, מבקשים ליפול על הברכיים, ואיך לנשק משטח אספלט. מה שתוקן כבר למחרת, כאן על הגבעה האדומה. חיוך של אור מתקמט על הפנים שלו, כשנזכר בקריאה הנרגשת של אשי שמלאה בברזל, לפי הצבע שלה.

כמה שמחות עד הנה. עכשיו תצרף את מה שצפוי במשפחת פביאן עצמה, שהנה תכרע ללדת ממש אל תוך המהומה הכללית. להתבונן עליה איך סוחבת את הבטן, אישה קטנה ורזה שלא אשמה בכל הסבך שמקיף. אם בכלל מבינה עד לאן מגיע. וכאן האסון הזה.

הייתה המחשבה הראשונה של שר'קה להרחיק הצידה. אומרת לנצר להזדרז אליה, למצוא דרך להעסיק רחוק מכאן עד שתתברר התמונה. היא אמרה, אלוהים, יכול לגרום לאסון במצב שנמצאת. סומכת עליך שכבר תמצא דרך, ובינתיים נחשוב. איפה לחפש אותה, שאל רפאל, ואמרו, אולי בבתי הילדים, אולי בחדר שלהם. לזכור שממש במצב מתקדם, זאת אומרת בחודש שמיני, וברור שלא מקפצת על מגרש הכדורסל.

לצחוק אחר כך כשתהיה מספרת איך תכף ירדו אל החלקה עם הטנדר של לוב'קה, לא טרחו לפרק את שקי הדורה שסוחב לבריכות הדגים, ובחזרה למרפאה, עוצרים לפני הכניסה. פתאום מופיעה זו דווקא ממגרש הספורט, ששם בחרה לצעוד בסיבובים. הליכה שטובה לבריאות, רחוק מהעיניים, ועכשיו מתקדמת אלינו, ואיך להרחיק. אולי שתי דקות עד שהתעוררנו, די זמן שתבחין באשי, לפי החולצה הצהבהבת שתמיד לבש, וכמה שיבלמו, לוב'קה ושר'קה ואפרים, ונוסף גם נצר שבדיוק חזר להגיד שלא מצליח למצוא.

מה הגודל של חדר ההמתנה, תוסיף מי ששם תמיד, הזקנים שמגיעים בכל יום אל האחות מיכלי לספר על הכאבים. ועוזבת הכול, יוצאת להגיד לשאת פנימה אל המיטה, אבל בעדינות כי התעלפה. מבקשת את הגברים וכל הילדים מיד החוצה.

להזמין אמבולנס, הורתה שר'קה, ואפרים אמר שבאחד לא די. שולח יד לתלוש את הווילון בתנועה נמרצת, לכסות על הגופה שנשארה לפני הדלת.

תטלפן מהמזכירות, הוא מצביע על לוב'קה, ואתם תרוצו להביא שמיכות, להביא סדינים. איצי אמר, אנחנו עצרנו את הטרקטור, ויאקוב תיקן להדגיש שהוא. ממש הגיע לגדר, ועוד מעט היה קורע את הרשת. איך, שאג אפרים, איך. ומפחיד המבט שלו, אם לא מבינים שהיה יכול להיגרם באסון נוסף, ליפול תחת המחרשה. אנחנו בני שתיים עשרה, מחה אברי. עכשיו תרוצו להביא שמיכות אחת ושתיים.

אבל את זה כבר עשתה שר'קה. בזינוק על הכיסא אל הארון למעלה. מושכת ומשליכה, והוא קולט כמה שיכול וממהר פנימה.

קערה עם מים, צועקת מיכל.

זוכר כמה מהר עד שהגיע הקול. פעיית תינוק. והנהמה של החברים בפרוזדור ובכניסה, כמו משתתפים במאמץ. שקט, צעק ברטו, שקט, לנסות לקלוט את הדיבורים מבפנים שמתאמצים להרגיע. לא קולות גבריים, והכי הרבה מיכלי, אומרת, עוד קצת דינה, כמעט נגמר. עד שיצאה שרקה להגיד, שמחה וששון, כי תאומים. ופורצת בבכי.

לעת בוא השמש

להיות סעיף קבוע בתוכנית החג. לפי הרעיון של רפאל נצר שמסביר שחומר אמיתי ומתאים לאמונה שלנו. לשלב בין כל מה שתלוי על הקירות, פלקטים שמכריזים, עץ נטעת לא למוות, ואחר בצבע צהוב כמו שמש, שדה דגן, וכתוב, 'בוא ברירה נושא אלומותיו. סיסמאות, פתגמים וגם הדקלום שקוראת נירה, ידי אחינו המחוננים עפרות ארצנו. בתוך אלה תשים את התאומים, להשמיע זמרת תינוקות שמטפסת גבוה, מסרסת את המילים ואת המנגינה, ומחיאות הכפיים שקוראות הידד, כי כמו סמל.

משתפר משנה לשנה הביצוע.

בהירי שיער ועדיני מבע, וכשמסיימים ממהרת אליהם להרים אחד בכל יד, לנשק על הלחי, וזו צפי הגנת שיודעים כמה עמלה לקראת האירוע, עושה בחדווה אמיתית, לכן מחיאות הכפיים גם לה. אולי מהצד כמה מהחברות מטפסות דמעה, נזכרות איך נתגלגלו המאורעות, וההלוויה שאולי חוליה אחרונה שמחזירה אל חיי היום יום.

הרבה דיברו במה שקרה. גם ישיבות בוועדת הביטחון, להדגיש שממש בשעות היום, וכל כך קרוב לחצר המשק. והרים ידיים המפקד הראשי לבטא חוסר אונים. אם מתגנבים בלילה לרבוץ בסבך הפטל, ואחרי שעושים, די בשעה קלה לחזור אל הקן.

קן צרעות, אמר המפקד הראשי.

וענו שלא תפקיד שלנו להציע פתרונות.

מי שבראש המדברים אפרים ונצר, אבל יותר מהם שר'קה וביני ברגלס, וכאלה שבשורה השנייה, פתאום לטעון בתקיפות, לא מוכנים לגלות הבנה. מצביעים על חלוקת התפקידים, אנחנו כאן עמלים להוציא לחם, ואת ילדינו מגדלים ממש על קו הגבול, ומי שאחראי לביטחון זה אתם. כך ברגלס.

והבטנו בהתפעלות, כי לא מהצעקנים.

וברטו בצחוק, לחקור מי מהם, זאת אומרת, ילדינו. מי מאלה שבבתי הילדים.

כי רווק.

לא במקום ובזמן ההתחכמויות האלו, פסק אפרים. וברגלס הדגיש שמבטא את מצוקת הכלל, ודווקא כשקיימים יתומים. על זה העירה שר'קה שאלה השניים בוודאי באחריות כולנו, ובצדק יכול לומר ילדינו.

והצטרף המפקד הראשי, מפציר שנאמין שגם הוא.

היו מדברים על האספה הזאת בימים שאחריה. מצטטים את ההכרזה של אפרים שבאים בדרישות ולא מתנים תנאים. כאן במקום הזה שהוא הבית, בלא נימת איום או אזהרה, ורק תובעים את הנדרש. עמדה שזכתה להערכת המפקד הראשי. כבר שנים מוקיר את דעותיו של יושב ראש

המזכירות שלנו, את כישוריו. והרי הזדמנות לגלות מקצת מכוונות המפקדה העליונה, שמבקשת לנצל כישורים אלה במתכונת רחבה יותר.

(יוהו, השמיע אברי קריאה.)

כמובן בהסכמת הקבוצה. פנייה כתובה תגיע בקרוב.

וכך שמענו על תוכנית העיגולים, שמחלקת את הארץ לפי משבצות, ואת האיש שלנו מבקשים לשים כמפקד על אחת מהן. אברי לחש שבכוונה מערבבים, מי לא מבין, שלא תהיה פוקד על ביתר. ואמרתי, אתה תשתוק לפני שיסלקו. תחושה של התרחשות גדולה עמדה באולם. שקט קר וגם בחלק שמאחור, איפה שריכזו את שולחנות האוכל להפוך לחדר אספה, ואנחנו עליהם, מצטופפים בשקט, ומי שדוחף מאחור להפיל, תכף מזעימים פנים לחדול, אולי רוצה שיסלקו את כולנו. לכן אמרתי, אתה תשתוק, ואברי הצביע בכיוון המרכז, לוחש, זו דינה שרושמת את ההחלטות.

ובאמת.

להיות התחלה, בכל פעם מעט יותר, עד שמצטרף לתפקיד שנמשך כל היום. ניסוח ההחלטות, וגם להדפיס ולפרסם את הסיכומים, ולדאוג לקשר עם מפקדת העורף. זו דינה שרושמת, לחש אברי. מזה לחזור אל התמונה שכאן עכשיו, אל החגיגה שלנו. כל כך רגילים, עד שללא תימהון, שהנה צמד בני ארבע, ומי שלידם, דווקא צפי מורגנשטרן, מחבקת ומרימה, להגביר את קצב התרועות שכמעט השתוללות. וכאן גם דינה, ועוד איש זר שעומד לידה, מוחאים כפיים בהתלהבות.

דבר אלוהים

בחורף ההוא הורשנו את עם הארץ. משחקי מלחמה שעשינו עם המדריך שוויג, תרים שבילי עיזים במורדות סלעיים, ומי שהוביל קיצץ בקוצים, למשוך אחריו את השבט כולו. נערים רועי צאן שהופתעו בעת תנומת צהריים בצל שיחים, חשו להזעיק עזרה או למצוא מסתור בקפלי קרקע. ואיך הקפנו בתרועות, תופסים בבעלי החיים כבבני האדם, חובטים וכותשים עד שמוטלים צרורות עצמות.

להפעיל את הדמיון, הורה שוויג, לראות צל הרים כהרים. בקתה פה, צריך שם. ויותר עזובים וריקים כי נפל פחדנו. מלאכה קשה ערי המבצר, סוגרות החומות, ומלמעלה אבני קלע וסלעים שמטילים על ראשינו. המדריך שוויג שרטט על האדמה את הפריסה, חבורות חבורות שמעמידים אוהלים ומקפלים בבוקר להעמיס על הגב, להשתרך מאחור עם הנשים והטף שנפרדים לגמרי מהגברים, אלה הלוחמים שצועדים בראש המחנה. ולאחוז בנשק, סכין או מוט.

משפחות שמצטרפות לשבטים ויחד עם רב. מה יכולים ההם, רק להימלט, להיחבא בנקרות. ומיהרנו להניח אבני גזית, לסתום את הפתח.

חמישה במערה. מלך ירמות ומלך לכיש וגם השאר, ודבר אלוהים להחרים מנער עד זקן ועד שור ושה וחמור, שוויג קורא בקול מהספר ואנחנו שומעים. ראשונה יריחו ואחר העי וגזר, ופירוש שבארץ גבעות. לפנות לצפון אל שימרון ואכשף וחצור ומי מרום ועד צידון רבה, להכות לבלי השאר שריד.

לדמיין את המחזה, אמר המדריך שוויג. כפרים שמגדלים דגן על מדרגות ההרים, מגדלים גפנים, והצאן בוואדיות. פתאום הגענו אנו הנוודים ומכלים עד תום, לא מותירים כל נשמה. ואיצי אמר, איך מסתתרים בשיחים, אולי ילדים יחפים, ומה הסיכוי שלהם, אפס.

שירה חדשה

מיוחד לנו חג המעלות, לכבוד העלייה על הקרקע, לכבוד החברים המייסדים, פליטי חרב שהתקבצו בארץ נוכרייה ובאים בדרך שעוברת גבולות וים, בורחים בחושך. כמה מעלות טובות למקום עלינו, הכריז רפאל נצר. קולו בוטח וצלול. עומד על הבימה הקטנה ופותח את מסכת החג שהכינו ילדי בית הספר. שונים לגמרי שאר החגים, לזכר ניצחונות שקרו לעם, לזכר ישועות וניסים. נמלט ממצרים וניצל מהמן והכה ביוני. אלה הרוב. פתאום התחילו מספרים על ההרג שעשו בדור שלנו. שרים בקולות דקים כמו שם ברכבות, וקודם הוויכוח בוועדת התרבות שפתחו שר'קה ושוויג, טוענים בלהט שעניין חינוכי, ומי שחושב להסתיר כאילו בושה. ואפרים ענה שלא בושה, בכל זאת מוטב שיתארך הזמן עד שבין מעט יותר. בבין, התפלא שוויג.

הוא דיבר בתקיפות שלא חייבים דבר לאיש, לשום גוף או אומה. ופחות מכול לרוצחים. אבל כן להורינו, לאחינו, והכי הרבה לילדינו. אלה חייבים לדעת כל מה שאפשר, לדעת להיזהר. ועומד לפנינו, מסביר איך הובלו על גבי המסילות, מאה ויותר בכל קרון, ומוכרחים בעמידה גברים ונשים וילדים. בקושי לנשום. מפזמים בלחש את האמונה בביאת המשיח, ואף על פי שיתמהמה, עם כל זה.

שיר כמו בכי.

הדעה של דינה שמקיצוניות לקיצוניות. מוטב לשאול אם בדקו את ההשפעה על הנפשות הרכות. סיפורי ביעותים שמדידים שינה גם בקרב ציבור בוגר. ושר'קה השיבה שאדרבה, כדי לחסן. לבטוח בדרכנו גם אם פוגעת בבני עם זר. עולם כמו יער שבו מנפצים ראשי תינוקות, נחבאים רוצחים מאחורי כל שיח, ושום אמצעי ביטחון אינם יתרים. כך שר'קה.

וסיפרתי לאברי על הסגר שהטילו. לא לצאת מתחום הגדר, לא לעבור את השער, ואיך תעלה על הדעת ירידה לשדות. לבטל כל התלבטות, השיב אברי.

יותר גבוה מכולנו וחזק. לפי המבטים של הילדות, לפי החיוך החומד של תמרה שיודעת מה מחפשת. אומרת, שנה אחת הפרש לא משנה. גם יותר מאחת. והדוגמה שמביאה, משפחת קולקובסקי.

קוראת להורים שלה בשם המשפחה, אומרת, הזקנים קולקובסקי, שמתעקשים להמשיך במשחקי ילדים.

וצחקתי מהדוגמה. יוֹזָה מהמוסך שכל הזמן מסתובב בצריפים שלנו, מנסה עם מרים הקטנה, ואם לא מצליח, יודעת מה עושה.

הרבה פעמים מצליח, מדגישה תמרה.

גם עם המסריחה, אני מתעקש, שמוכנה עם כל אחד.

וגם עם הקטנה.
מוותרת בעניין זה, הוכחה שלא מוצלחת הדוגמה שהביאה.
מוכנה להתערב שאתה לא עשית אף פעם. מין דיבור לקנטר.
לאן שמשכת, מתרגז אברי, כי לא הכיוון שדיברנו.
אצלה תמיד, אמרתי, ראש מלא מחשבות מלוכלכות.
מחזיר אל הנימוקים של המדריך שוויג, לחשוב על עצמנו. עם שהרבה איבד. היסטוריה של סבל,
והשיא בדור הזה. לכן לחשוב רק על עצמנו. מאה שנים ועוד מאה ועדיין ייחשב צודק.
ומתקרב אל השולחנות הקדמיים שיוכל להניח את הידיים בזמן שמסלסל את המנגינה, מוכן שוב
ושוב עד שנתפוס. אני מאמין, אני מאמין, בביאת המשיח, בביאת המשיח.
אבל ברגש, הוא מפציר.

הביקורת של ברטו שלא נוקפים אצבע להעניק מראה של בית. וענינו, אף פעם לא יקבל צורה. שלושה צריפים ישנים שמתקלף הצבע, חודר האור בסדקים, והרוח. קירות דיקט, אמר איצי, עקומים כמו זקנה.

לא סיבה להזנחה ויכולים להשוות לאלה שלמעלה, שגרים החברים. חכם בנימין, לגלג יאקוב, כי חלק מהנוי של השכונה, ומי מכסח את הדשא, מפעיל את הממטרות. טענה שמשמיע גם למדריך שוויג, שאותנו תקעו כאן למטה, בנפרד מכל השאר, ויכולים לשים שלט מזבלה.

הוכחה לכישלון, אומר שוויג, הדיבורים שלך. ובימים הבאים מארגן מעדרים, לפתוח במאמץ משותף לחיסול הקוצים.

אולי שלוש פעמים עד שנאש. בעצמו התרוצץ בינינו, מנקה פה ושם להדגים את ההשפעה ואנחנו מתבוננים, מעירים שבין כה וכה יצמח מחדש. מי שמכיר את הצמחים ויודע שפטל וטיון, כמה שתאמץ תמיד חוזרים לצמוח. בסוף ארגן שבעזרת טרקטור, וברטו בעצמו כיסח וכיסח עד שנהיה משטח חלק, וגם מבחוץ מקיף את הצריפים כמסגרת.

עכשיו תראו את הכישרון שלכם, השמיע ברטו, וברור שבזלזול.

כמה חודשים עד שחזרו הדיבורים, וענינו בשאלה, מה יכולים לעשות. ואת עניין השתילים שצריך לספק מישהו. שוויג עלה אל מחסן הנוי וחזר נושא קופסת פח ששתולים בצפיפות עשרים שתילי אורן. שניים שיעלו להביא את האחרת שמלאה ברושים. הוא הצביע על איצי ובנזו, והשאר כאן לחפור גומות, להביא דליי מים.

ניסיון אחרון ששב להתכסות בעשב, ובתוכו כמה מאלה, נאחזים בעקשנות בקרקע הצחיחה ללא צימוח ממשי. לפעמים היינו דורסים את העשב לחשוף אל האור, ולפעמים בטעות אותם עצמם, להתפלא כמה קשיחים ואיך חוזרים ומזדקפים, כובשים את הכעס.

הכי קיצוני יאקוב, שלא מאמין בסיכויים. דעה שנאמרת במילים קצרות, שרוע על האדמה למתוח איברים. לא יקבלו אל תוך החבורה שלהם אחד מאיתנו, הוא קובע. ואמרת, אם יתחתנו. למשל אברי ותמרה, והבטנו בו.

אפילו אז, התעקש יאקוב.

או למשל זו, המשכתי, מכוון את העיניים אל מרים הקטנה, אל הפנים שלה שמוסתרות עד חושך. בקצת שכל.

יודעת את הכוונה.

אבל אין שכל.

עזוב אותה, אומר אברי.

ואיצי מכריז, תראו מי בא.

זזה גיורא בר המפקד החדש שמתקרב בצעדים קלילים, להגיד, כולכם כאן.

כפרים שבנויים אבן על אבן ודבוקים בטיט, וכאן למטה סוכות קנים להיות מחסה מגשם ומחום. אדמה שמצמיחה ירק, עצי זית ותאנים וגפן. מצמיחה דגן. נשים כהות קוצרות במגל, מקבצות אלומות, ובזמן הנכון מלקטות פירות. זוכר את המראה שלהן, ילדות חלקות פנים, והצבעים כתמים ירוקים וכחולים. אחר כך נהיו קמוטות, והעדיים, גודש ריקועי פח בלא חן. לנוד להן. מי שמחליט מלחמה אנשים שיושבים בעיר גבוהה, ואת החשבון לשלם כאן בעמק, להיות חרם. מי שמחליט מלחמה. לפעמים אלים מהשמים משגרים פקודה. וראינו איך צועדות עוטות שחורים, מזרזות את הילדים להתמיד בקצב. בעצמן מחבקות תינוק ומה העמיסו על הראש, ערימת סמרטוטים. עוד ילדות שאולי כמונו, וסוחבות גם הן. כל הבוקר בשביל למטה, תנועה שנמשכת אל הגבול, ואנחנו מהגדר מתבוננים. ילד ששלח שוויג ביקש שניכנס לכיתה, ולא הלכנו. עיזים וכבשים זרמו בחבורות, וערבים השמיעו קריאות רועים להגיד קדימה. גם אלה שלחוף האגם, שלקחו להראות מין בקר שקוראים ג'מוס, ואיך קולעים מחצלות וסלים. עכשיו השאירו הכול וממהרים לצאת. שום רווח לאלה, אמר שוויג, שום סיכוי לרווח, כי הרי קולעי סלים. ומצטרף אלינו להשקיף על המראה, להיות זיכרון. כבר בלילה הזה. כאלה שאף פעם לא יצאו מהפינה שלהם. רק אם אישה שנישאת ועוברת אל בית הבעל או שגדל להיות איש ומקים סוכה לעצמו. מאורעות גדולים, אמר המדריך שוויג, מצטחק לחידוד שמנסח אברי, כאן בשביל למטה זורמת היסטוריה.

נבוכים

בערב שלפני הכרזת המלחמה יצאה שר'קה נצר מחדר האוכל, נחפזת במעלה שכונת המגורים העליונה. להסביר שלא אצה כדי להגיע, כי בלא מטרה לעשות או לפגוש, ורק להתרחק. לשאול אותה שתגיד שלא בגלל הצעקות. נהיה דיון רועש, כזה שמחוץ לשליטה, ומוכרחה גם היא להרים את הקול כדי שיישמע. ושם פֶּרְשֶׁקוּ מהמרעה הזרוע שממש ממריא בתחרות השאגות, ובניבול פה טפטוף ארסי, שיכולות לקצר את השמלות, לחשוף רגליים ובדרך הזאת. אם נדמה שדמעות, כי מתאמצת במלוא הגרון, משרבבת הודעה, כזו שכמו נפץ להשתיק בבת אחת. ויוצאת.

ראשון התעורר ביני, קורא לרפאל תכף למהר אחריה, להרגיע את אשתו. מוכרחים לסכם, נבוך רפאל, להקפיד שתישמר ההבחנה בין צורכי הכלל למה שנוגע לגוף שלך. ולוב'קה הודיע שמתנגד להחליט בלעדיה. לכן כדאי להחזיר לכאן, אתה או מי שיכול.

להחזיר בכוח, צחק ברטו, הדרך היחידה.

כבר היה יותר קל להשמיע, ואת זה רותה, שמנסחת דברים בשקט, מנתחת את דרך המחשבה, ויכולים להתווכח, לנקוט דעות הפוכות. לא טוענת לבעלות על החוכמה, אבל אם על הפרק מה שקוראים נפש האישה, לפחות במה שנוגע אליה, אז בבקשה.

ואת זה בשיא הצניעות.

עניין הצניעות בהחלט במקומו, יאמר ביני דיבור מרושע. אבל לא בפניה. וקודם מבקש שיקשיבו לסיפור שלי, מה שאתמול בערב.

רפאל הציע שמיד אחרי החדשות. רק חמש דקות לשמוע אם קרה. לוב'קה הזכיר את העצה שכבר השמיע קודם, להביא את שר'קה. אבל התבוננו זה בזה כאילו מחכים שמישהו מהם, מי שיציע את עצמו. כך אף פעם לא ראיתי, כל כך זועמת, אמר לוב'קה.

הו, פלט ביני.

רפאל הציע שילכו שלושה לשוחח, ובטוח שתימצא נוסחה מוסכמת. הוא הדגיש את התנאי שלנו, שיתחבר אל סידור העבודה, וכך נשארתי בידם ההחלטה לגבי התפקידים. האיש חייב להבין שעוסק במערכת חיה שעובדת ומתבדרת על פי דרכה ומגדלת ילדים. לא יתפרץ לתוכה כאילו ריק. הנה על מה שראוי לשוחח.

ובעניין הסיפור שלי, דווקא מקבל את הרעיון, גם את הדרך שעשה, כי כעין התייעצות. מתיישב בתוך החבורה ומסביר. (שוכב, תיקנתי.) נערים בני שש עשרה שכבר כמעט לוחמים. איך שם ביערות, יותר יעילים ממבוגרים, וכל נושא הקשר וההתראה בנוי ליפול על כתפיים רזות.

דווקא תומך ברעיון.

יכולים להציע אותך, אמר ביני. (רוחה: לא דנים בצד האישי. ביני: תזכרי שהצעת.) וסיכמו.

יצוא ושוב

בצהריים כשאכלנו סיפר איך צעדו לפניו, ותכף ראה שחדשים. האיש בכובע קסקט, נמוך לעומת הנערה, ויותר כהה. אולי אב ובת. בהצטלבות רחובות עצרו לשאול, ואישה שניסתה לסייע, הצביעה ביד הלאה, אומרת, אבל רחוק להגיע ברגל. כך רפאל.

נערה עם פנים לבנות וצרות, צורה שלא בולטת במיוחד, והגוף רזה מאוד. היא אמרה, כמה זמן, ונרגעה לשמוע שחצי שעה, אולי פחות. תלוי בקצב הרגליים, חייכה האישה.

והמשיכו. סיפר שכמעט התפתה לצעוד אחריהם, לנסות לעזור כי לא התאימו לנוף, זרים. והצער על ילדונת שכך מתחילה.

בזמן שנסע העירה לסידורים במוסדות.

הרבה כאלה עכשיו, אמרה שר'קה, מקרבת את הצלחות העמוקות ומציעה מרק לכל השולחן. ולוב'קה האיץ שנאכל כי חם ומזין. הקפיצו את שכר הדירה, הוסיפה שר'קה, צבא פליטים. כל כך רבים שהעיר מלאה בהם.

ומגישה לאיש שלה שנרכן לאכול בשתיקה. אחר כך לנו. עוד מוסיפה בחיור, שבוודאי מפני שהייתה רזה, הפליטה הצעירה, הסוג שמחבב. וטפיחה על השיער שלו, כמו ליטוף.

בין ערביים

אולי דווקא בגלל האופן שמתיישב באמצע, על האדמה המפוררת. אחר כך מושך לאחור, נשען על הזרוע, אומר, לטעום מנוחה.

בנזו הפסיק את שלו, תיאורים מאחורי וילונות המרפאה. לא די שקוף לזהות פנים, אבל לפי הצלליות בטוח שרק שניים, ושהיא קטנה, ולעומתה הגוף של לוב'קה כמו הר מעל מיטת הטיפולים הירוקה.

אם שוכב והיא בעמידה, או מתכופפת לגעת, הסביר בנזו, והיה נראה שלהפך.

מלוכלך, רטנה תמרה, יורק מהדמיון שלו.

ועונה שיכולים לסגור את התריסים, לפחות זה.

לכן הוכחה שלא, התעקשה.

ובנזו התרומם להדגיש שנשכבת הצללית הקטנה, מראה ברור. ועכשיו עוצר בדיבור כי מופיע גיורא בר, מתקרב מבין הצריפים, וכשכבר ממש אצלנו, יורד על הברך ונשכב, להכריז ערב טוב.

מרים הקטנה התרחקה מעט הצידה, אבל תמרה זזה להתקרב עוד יותר.

לא עונים, קובע גיורא, ומיטיב את האופן שנח. שואל מה השם שלה. גם את כל השאר. לבחון אם נכנס לראשו. לכן מצביע על זה ועל זה, קורא נכון. לא עמוסים יותר מדי, הוא אומר.

אם אסור לנוח אחרי שעה ארבע כשנגמר יום העבודה. ואצלנו החצי לימודים, ואחר כך כל אחד אל הענף שלו. לשאול מי בכלל הזמין להצטרף אלינו. ועונה שמחפש מקום שקט. והידיים מחליקות את האדמה, מזיזות גושים קשים, ואם אבן, זורק אל השטח הפנוי.

רוצה להתייעץ איתכם, הוא אומר.

בעניין הידיעות שמגיעות ברדיו ובעיתונים, וממפקדת הגזרה אי אפשר לקבל תמונה ברורה.

מה שדחוף הרבה יותר, התנועות בשטח.

ואנחנו מקשיבים.

הבוקר זזו קבוצות גדולות, התקרבו ממש. ועד לאן לא ברור. לנחש שינסו לפגוע, גם אם לא הדרך הנכונה להסתמך על ניחושים.

ושתקנו.

פרט אל פרט שמצטרפים כמו ציור, ומניח גוש עפר לסמן נקודה וגם כמה ביחד.

לכן מנסה לארגן כמו עיניים. מסביר את היתרונות שיכול נער זריז וחמקמק, ועכשיו מחכה לתשובתנו.

מפחיד, אמר י'אקוב.

את זה יודע בעצמו.

וקם לחזור ולהכריז ערב טוב. מקווה שהשאיר חומר למחשבה. אם ירצו לשאול, יכולים בכל עת.

מכירים את החדר שלו.

והיה זה איצי, קופץ ורץ להשיג.

הבחירה

מוסיק הציע להושיב את אחת הבנות. וסירב בתנועת ראש, מתעקש לבחור בעצמו. תפקיד שמחר אולי צריך קלות רגליים. לא זה מה שביקשת, אמר מוסיק. ומודה שלא דייק בהגדרה. לכן מסביר שפתאום תגיע הודעה וצריך לרוץ להעביר, אולי להתגנב בתוך עשן, בין יריות. מצבים שאי אפשר לשער מראש, ומוטב להניח את הקשה ביותר. על זה מלמל מוסיק בקול שמבקש להיראות מומחה, קובע שלפחות שניים, אם מתכוון להושיב גם ליד מכשיר הקשר. ומחזיר לו מבט של קוצר רוח. יכול לשאול לדרגתו, שכך משיא עצות. אולי לבקש את דעתו על מערכת החפירות ומיקום התצפיות. ולא. רק העיניים שקצת סגורות לבטא לגלוג. משמיע משהו על מכשיר הקשר, שלא. אתם, הוא אומר, עמדו בשורה. לא אוהב את הצחקוקים שלנו, והאמירות של בנזו שמציע שלפי הגובה, ולאן להפנות את הפנים. עכשיו חזרו לשבת, הוא פוקד, המבטים לכאן. אתה, הוא אומר. לא בגלל הכוח. והתבוננתי באברי שמהצד הזה, ביאקוב. הרבה יותר זקופים ובולטים. כאילו מחפש עכבר מחילות. מסמן לי שאצא לבוא איתו. והלכנו. הרבה עשינו אחר כך באופן הזה, צועדים בטור. והמאמץ לשמור על הקצב שלא ייפתח רווח. ותנוחת הכיסא לשבת מהצד גם כשרק שנינו. כך בפעם ההיא ונשאר להבא. והשיחה, שאומר את מה שיהיה, קובע את הכללים, ואני מנענע בראש שהבנתי. להיות עוזר שעושה כל מה שיאמר. אם מבין את הכוונה. דיבור קצר. והחזרתי מבט, כאילו ריק. שום ניצוץ של הבנה, כמעט טיפש. הגדרת נושא כלים. דווקא מפני שנבון, הוא אומר, לכן יצליח. ובעניין הפחד. לא שואל בעניין הזה. משאיר לשעה שיידרש, זאת אומרת, אומץ הלב. עכשיו תעתיק את רשימת החברים, הוא אומר, טור נפרד לגברים והשני לבחורות.

צל הרים

החלק הכי רחוק, בריכות הדגים ושדות הפלחה, ובאמצע מטעי התפוח. מה שמחוץ לגדר. וכשיוצאים, תמיד בקבוצות, לא מעיזים לבד. ונשק לפחות אחד, דרוך ונצור, מוכן לירי. אנדרי סילבר הכי חשוב בענף שלי. וקוראים מרכז הענף. הוא אומר, עד שג'ייסון יכין את הסלט, ואז נשב לאכול.

איש דק וכמעט גבוה אם יזדקף, מדבר לאט ובשקט. בהתחלה הציע שיפסיקו לצרף את הנערים לענפים שמחוץ לגדר, אבל התווכחו ולא סיכמו. אנדרי אמר, אני את שלי עשיתי.

ג'ייסון שמנמן ונמוך. לכן בתפקיד סגן. תולה מזמרה על החגורה שלו להבליט את המעמד, נעוצה בנרתיק מיוחד. והתפקיד הנוסף, להכין את הסלט חתוך דק ומתובל בשמן ובמלח ובפלפל אדום.

ג'ייסון אומר מה החלוקה ביניהם. כל הקשר עם ההנהלה, עם בית האריזה, לשכת החקלאות, מה שמכנה יחסי חוץ, את זה אנדרי. האחריות שלו לעבודה בשטח. הוא אומר, בעונה הזאת שכבר נגמרו הקטיפים, ויכולים להשלים את הפיגורים באחזקה השוטפת. למשל לחסל את הסו.

לזה העצה הכי חשובה, להקפיד שיישאר חוט הפלדה ישר ומתוח, כי כל כיפוף הורס את הסיכויים. אתה תוחב לתוך הגזע בתנועה סיבובית, ואם חודר בבת אחת, כבר בטוח שביד שלך. לשמוע את שריקת ההתפצחות כשנשלף.

ואמרתי שכמו בלון שמתרוקן בצפצוף זחל הסו.

כמו נחש, אומר ג'ייסון.

ובמזמרה חותך בענפים הדקים להגיע אל קצה המחילה.

אנדרי סילבר אומר, עד שסיימת סיבוב אחד יכול להתחיל מחדש, עניין שאין לו סוף. הבט כאן, עברו ולא הבחינו, ועכשיו כבר הספיק להתגלם.

בקול שקט שמקטין את הדברים, מה שעכשיו ומה למחר. להשאיר את הדאגות לאנשים שבמזכירות שנטלו על עצמם את החלק הזה.

מציץ לראות מה הספיק ג'ייסון בינתיים, כי חש דגדוג בבטן.

רק הפלפל שנשאר לחתוך רצועות רצועות, ואותן בניצב ריבועים אדומים. רק לערבב את הכול ולתבל.

קצת שמן.

מלאכת מחשבת, משבח סילבר, ופונה לערוך את השולחן, להכין קפה. הוא שואל איפה הנחת את הנשק. יכולים להתקרב עד כאן ואז להפתיע.

צריך כלב, אומר ג'ייסון, לא מרים את הראש מהצלחת שחותך.

ואמרתי שיכולים להגיע פתאום, ובמטח אחד את כולנו. אם זוכרים את ההוראות להעמיד אחד בתצפית. וג'ייסון אמר, בסדר, אתה, ועד שיגמור לאכול הראשון.

דיבור של צחוק כי רק שלושתנו. בכל זאת חציתי את הרחבה, שומע את הצעקות, תחזור תחזור, ולשם מה זה. וזה אנדרי שצועק בוא לאכול. ואני ממשיך החוצה לרבוץ בין העצים. והפחד.

חשד בכל תנועה. משב רוח שמנענע, ואולי מאחוריך או עוקבים ממקום סתר, ובסכין. הדרך להזהיר רק בצעקות, ועד שיבינו את הקריאות שלי. אולי יחשבו שסתם קונדסות. בינתיים מה יעשו אלה.

מכוונים את הרובים אליך.

לכן צרחתי, מהר, סכנה, ותכף הסתתרתי לראות איך מופיעים בפתח מבוהלים, מחזיקים נתח לחם מרוח, וג'ייסון בכעס, שאם התחכמות ישבור את העצמות. מחכים שאצא. והמתנתי עד שחזרו לסיים את הארוחה.

האם לא מתכוון לאכול, שואל אנדרי.

להתגנב דרך חלקות התפוח, גומר את הקטע המפחיד, ומשם אל שטחי הסלק שפרוסים פתוחים. ועומדת חבורה גדולה, עוקרת ומעמיסה, נערים ונערות משלנו, ופרשקו משמיע קריאות, לבדוק אם לא משאירים. והתחמקתי מהצד ועד השער, היישר אל צריף המזכירות, אל המפקדה. מה שאמרת, הסברתי לגיורא, לבוא בכל שעה.

המפקד גיורא פסק, הפקרת סתם כך. והשבתי שלא ברצינות, וגם בימים האחרים מתנהגים כאילו כלום, שקט לגמרי. ושם מאה דונם עצים שכל כך פשוט להסתתר, לחדור בהפתעה. אבל הפקרת, התעקש גיורא ובצעקה אל החדר השני לבקש שייכנס לרגע, האיש מהמזכירות שקוראים מוסיק. עניין שלכם, הוא זורק אליו, ומוסיק בקול יבש, שלא מבין את ההתנהגות. הייתה בחירה שלך ענף המטע, לפי מה שזוכר. וזה בזמן שרוב האחרים אוספים את הסלק. להשוות סוגים של עבודות. ועניתי שבגלל הפחד. לבד בין העצים, חופר סביב הגזע וכל הזמן עוצר להקשיב. לא יכול להמשיך כמו קודם. תלמד מהחברים הבכירים, הוא אומר, תלמד להתגבר.

לחשב את הזמן. אולי שעה משם לכאן, ועוד אחת לחזור, וביחד רבע יום עבודה. בעניין הזה לא מתכוון לוותר. ואז אומר גיורא, נרד יחד. בבת אחת זוקף עצמו מהרשימות, כל הניירות שעל השולחן, ומהרצפה את הנשק שלו, מחזיק כמו חפץ, ואותי בכתף לזרז.

לראות מה שם, הוא אומר, דיבור אל עצמו.

רבע יום עבודה, מדגיש מוסיק. והמבט, כאילו מלכלך בחצר שלו, תנועה להידחק לאחור בזמן שעוברים ברוחב, כי אוחז בכתף לשמור על הקצב.

חוסך במילים, המפקד שקוראים גיורא בר.

רק כשכבר מחוץ לגדר, וקודם אל סככת הכלים החקלאיים, למשוך עד מכלאת הבקר ויורד ישר, ממש נוגע בחוטי התיל.

מורה באצבע להתכופף לזחול מתחת. אחר כך שאחזיק מתוח וכבר מהעבר האחר.

דרך שמקיפה מבחוץ ותכף מתחילים השדות, קצורים אל המרחק כמו גלים שנמשכים בשיפוע, להסתיר פינות חבויות. בקו קצר, הוא אומר, תמיד בקו קצר.

אחר כך התקדם ראשון, ואני התאמצתי לשמור על הקצב. לא מסיר את העיניים מהגב שלפני שמתנועע בגמישות. לפעמים להשלים בצעדי ריצה ורק להקפיד שלא ייפתח רווח. וטוב שעוצר שתיים ושלוש להתבונן בדברים. שלד קומביין שכבר מזמן גרוטאה, קבורים הגלגלים בבוץ להיות נוף של קיץ, שריד מאובק שמתי השאירו אנשים.

ממשיך למטה.

לבוא במפתיע.

עד שרואים ליד אחד העצים והיד שלו מסמנת לרדת, מצביעה על העשב.

תשכב, הוא אומר.

כמו חתול, בזחילה מתגנבת. עוד עץ ואז.

להיות נדהם. ומזה להידחק אל האדמה בכל הכוח, ועד שהרמתי את הפנים, עד שהעזתי. מרגיש את הפחד שקט ומאיים. לראות שמתגלה לסמן סוף. להגיד, כמו מתים.

ג'ייסון היה הראשון. רוטן על תעלולים, ואנדרי שתק. מתקרבים אליו, ואני מהכיוון האחר, ולאסוף את התרמילים שהתפזרו סביבו, מלקט ומושיט וגם הוא. ומיד פונה בצעדים חפוזים ואנחנו נועצים מבטים, להוסיף ולהביט גם כשכבר איננו.

אחות קטנה

היה פחד מהנפץ, כי בא פתאום.
 גם סיפרתי איך עמדו חיוורים, מתבוננים בי במין תרעומת, וג'ייסון כינה משחקי אינדיאנים.
 להשתעשע בזמן שאחרים מזיעים בשמש וגם בלילה.
 את זה במנגינה ארסית.
 עם דינה, אמר אברי.
 עם תמרה, אמר איצי, לא זזה מהחדר שלו כל הערב.
 זו סתם, ביטל אברי.
 שלושה שיחד שותפים בחדר, וכל שבוע העיסוק לאוורר את השמיכות. מי שמשגיח, שוויג, לראות
 שעושים. וכשבא, סותם את האף להדגיש כמה מטונף. אם לא חשים בחילה מהריח. בתשובה (זזה
 אברי) שמקבלים הרגשה ביתית, לדעת ששלנו, סוף סוף משהו שרק שלנו, ומרים בשתי הידיים
 ערימה שלמה אל חבל הכביסה.
 תזדרזו, תזדרזו, דוחק שוויג, כי זמן להתחיל בלימודים. ואמרתי, לקפוץ מפחד, ממש קרוב, יורה
 אל תוך האוזניים.
 והביטו מתפלאים.
 אולי עשרה כדורים, הסברתי, או שנים עשר.
 איצי סיפר שראו על המיטה שלו, וכשאמר לה, עכשיו תלכי לישון, רק צוחקת. אחת בת שש עשרה,
 והוא כמו אבא שלה, כמעט כמו.
 לא תמרה, אמר אברי, זו דינה.
 יכול להתחתן, אמרתי, להיות האבא של התאומים.
 להתחתן, צחק אברי.
 שוויג קרא, תזדרזו. האחרים כבר גמרו ואתם אחרונים. מוכנים לוותר, ענה אברי, ושוויג רטן, נו
 קדימה, מפטפטים כמו זקנות.
 אולי בגלל תמרה, צחק אברי.
 יכול לתת בעיטה, אגרוף בפרצוף. לא השוויג הזה. יודעים שבעדנו. תמיד מתווכח עם ההנהלה,
 וכשצריך לדאוג שייתנו כסף לנסיעות, ואפילו בעניינים שאומרים לא להוציא החוצה. לכן רעה
 ההערה הזאת, עושה לעיניים להתחבא למטה. אחת שמסתובבת בינינו, מסתובבת בין חברי
 הקבוצה, ומי שאמר, עם רגליים שלא להליכה, רק לעמוד גבוה ולהראות. ג'קי הוסיף שלא אכפת
 כל השאר, ודי בחלק הזה. לא בעיני שוויג שמדבר רעיונות, מתחיל בבסיס, בשורשים, כאלה
 שמוכרחים בכובד ראש. יכול בתוך סיפורים נמתחים כמו דבק, ויושבים מולו, מקשיבים בדריכות
 וכך. הדרך שמשחיל פנימה.
 בכל זאת אצלו בחדר, מתעקש איצי. גם בחורשות למטה, ומה עשו.

מה שנזכרת, כי מתי היה, אמרתי, דוחף שיתקדם. כבר בקושי מוצאים מקום על החבלים שמתחו כדי לתלות.

שולחנות ערוכים כמו מלבן, צד שפתוח רק לשוויג, ושם הלוח, קרש שהכין בנגרייה וצבענו שחור. מי שיושב במקומות הטובים צופה אל החלון, ועכשיו נשארו רק בצד הנגדי, לבחור ליד מרים הקטנה או האחרות, ריקי ומטי סוריאנו. תבוא לפה, אומרת הקטנה.

ביום שרק באה, בחצאית מבריקה, וכל כך קצרה שרואים גבוה מעל הברכיים. בנזו שרק, מכריז, תשימו לב מה הגיע, ועוד בבגדי עבודה. הוא צעק, תבואי שנראה. אבל לא כמו שחשב, ניחוש לפי הבגדים, לטעות בזה. ותכף החליפה לסוג שלנו, אפורים ומקומטים מהכביסה. בכל זאת יותר חלקות הפנים, והעיניים כהות, גודל של ילדה. בנזו הסביר שמהשכונות, שמתחילות בגיל צעיר. נכנס אליהן בלילה אחד מהמשפחה ויותר לא מסוגלות להפסיק. לכן צריך לתפוס מהר, כשעוד מבולבלת מהמקום החדש. בסדר, אמרנו, שייקח על עצמו, ואם צריך לעזור.

למשל מתנדב להסביר איך בארוחת הצהריים, לקחת מגש וכלים, ובוחרת מהסירים מה שלפי הטעם שלה, ואם לא יודעת, כדאי לנסות. גם אומר שיותר מרשימה בתלבושת שהגיעה. יותר חגיגית. בטח רגילה להתקשט, וכאן ממש סוגרים את העיניים ובלי הערכה ליופי. דיבורים כאלה.

הרבה צחקנו. אומרים, סתם כל המאמץ וגם שלנו, להרחיק את האחרת שיחד באותו החדר, את המסריחה. פתאום נבהלים לראות את הריצה על הדרך למטה אל השער לצעוק עזרה. כמעט הצליח, הצטדק בנזו, ופתאום מתחרטת.

כל מלאכתו

ציפור רננים תשורר תפילתי.

צחור שיורד קפלים, מסתלסל בחזה, והידיים פרוסות כמו הזמנה, וכך שרה. צליל ממריא ממעמקים, מפזר עצב, פזמון מתהולל וחוזר להתחיל.

ציפור תפילתי זמרי קינה.

סעודת ליל שבת.

להיות נפתחת בקטעים, אם נגינת חליל או בכינור, ואם מה שקוראות רותה או צפי, מנסות בפשטות שיהיה מדבר אל הלב, ובפעם הזאת בשיר נכאים. יפה בלבוש שלה שנמשך לארץ לבן, וכשזוקפת את הצוואר כאילו אל התכלת, מרחפת במרומים עד שנחלש לגמרי.

וזו דינה.

רועמות מחיאות הכפיים.

לאט חוזרת אל השולחן שערך חגיגי, להיות שני מלבנים, גדול ומקיף את הקטן, ובדרך הזאת מצטרפים יחד לבטא את המסגרת שהיא הרעיון. מחכים לפתוח בסעודה, כי מונח האוכל בקערות ועל המגשים, ורק את המרק ממש ברגע האחרון שלא יתקרר.

יפה איך ששרה, אומרת ריקה. כמו שמלת חופה, ורק לכסות את השערות. ואמרנו, חתונות, כל מה שבראש שלך. אתם, הכריז לוב'קה, יותר טוב שתצטרפו אלינו.

ערבוביה של רעש, צלצולי כלים מקישים בקערות והנעימה שנכנסת. לא כמו מקהלה. סתם מפזמים בזמן ששמים בצלחת. לפעמים מתחזקת למשוך להצטרף. כך עובדי המיון בבית האריזה או במכבסה כשמקפלות אל התאים. להיות ויכוח אם צירוף נכון לשיר כשאוכלים, וכבר הפך מנהג בכפר שלנו שחוגגים את השבת בזמר.

תראה איפה יושבת, לוחש אברי, לעיני כולם.

מתכוון שיושבים יחד, והרי גם במשרד. מאז שהתחילה להיות בחדר הביטחון, רושמת את ההודעות, הוראות ממפקדות עליונות ומפקדת המרחב, ולנהל את מחברת הדיווחים. שלוש שמתחלפות מבוקר עד בוקר, והיא האחראית. לפעמים מקצרת לפלורה שעה-שעתיים ומתיישבת במקומה, או מציעה לברטה ללכת להשכיב את התינוקת, ובלי לחץ, כי בין כה וכה כאן. שתיים שבלי בעל וצריכות לגדל את הילדים לבדן, לחבק כשמתפזרים לפנות ערב אל חדרי ההורים, ואת הסיפורים לפני השינה ונשיקת לילה טוב. ממש כך. ויכולה לטעון לזכות כפולה כי תאומים. בכל זאת מאיצה, תלכי תלכי, כי כבר נמצאת כאן.

לא להשוות שם לכאן. כמה מאז שקרה, מאז שהגיע, בקושי חודשיים. ואמרת, אבל צפופים, עובדים כל היום יחד.

וצחוק, להגיד, שמלת חופה מה שלובשת.

אם יהיה אבא של התאומים.

וצחוק. אומר, אחד כמו גיורא. ויאקוב מכריז, תשמעו את הגשם, מבול אמיתי.

תקות השני

המשיך לרדת גם ביום שאחריו, ששלחו לנקות סביב המצבות, לתת צורה מכובדת וקצת להרחיב מהצדדים מקום להמשך. לא רמז חלילה, ובכל זאת משונה ההרגשה, לדעת שמכינים למתים שיבואו.

לא רמז לכלום, אמר ביני, הרי יודעים בבירור שסוף לכל אדם.

ולמה נזכרו פתאום עכשיו.

ביני התעקש שמוטב לא להיגרר לאמונות מהסוג הידוע, שקוראים טפלות. לועג במפורש. ואת ההתנגדות שלו מבסס על נימוקים אחרים, כמעט זיכרונות. אם יורדים לסוף דעתו, ואם לא, מוטב להשאיר כך.

בגובה פחות מכולנו, כי נמלט משם, מקום שקוראים גטו. היה מתחמק דרך הגדרות להבריא תפוחי אדמה, ומהתזונה הזאת מוכרח לצאת קטן. כמו האנשים שפעם, שהסביר המדריך שוויג, בגובה מטר וחצי.

מי שצנח אל הבורות, הפיל עצמו כאילו מת, להיות ניצל בדרך הזאת. ועכשיו שנדחקים להסתתר מהגשם מתעקש להישאר למעלה.

תבוא, תבוא, קראנו אליו, לפני שמכסים בלוח.

ונעמד מעלינו, מכריז שאוהב את הגשם, לא אכפת שיירטב.

מי שכבר שכב בתוך בור שנחפר בידיים שלו, יסביר שוויג.

וצחקנו, בוא פנימה.

אולי בגלל הרעם שפתאום שבר את השמים. כל כך מפחיד מול הזרמים, משחק בידי הרוח. וצרחנו, תרד מהר, לפני שנמשוך את הקרש. וכך.

בנזו אמר, מזל שמכסה את כל הפתח. בקושי מגיע הקול בגלל הדפיקות מלמעלה, בגלל הסופה. ועניתי שעשו לפי מידה כדי שלא יתמלא הבור מחדש, רק להסיר ומוכן לשימוש. עכשיו יטנף גם אותנו עם הבגדים שלו שכמו כביסה. וביני שתק, כפוף על הברך, והשנייה אל הקרקע, לא שומע בכלל. ואמרתי, די, כי רועד כולו, ועד שייגמר הגשם. ששש, סינן בנזו.

אולי לשמוע אם מגיע הקול, ואיפה שם את הנשק, השאיר למעלה. שקט, היסה בנזו. אחר כך שאלתי, מה שמעת, כי כבר יכולים לצאת ובכל זאת חיכינו. וכשכבר הרים את המכסה, עשה לאט, להתבונן היטב ואז לתפוס ברובה. ושאלתי, מה שמעת. אולי סתם, פקפק בנזו, תוך שמתיישב על המצבה, ואל ביני שביקש שנושיט יד, אומר, עכשיו ננסה להספיק משהו.

הכול בוך, אמרתי.

אולי סתם, פקפק בנזו.

צירוף שלא מתגלגל למעשים כי בוץ. ובנזו שיושב מחזיק ברובה, מעיף מבטים. וביני בדיבור אל עצמו. והרהרתי שמוטב לחזור. בין כה וכה מתבטלים סתם, ועכשיו יכול להיתקע בראש שלו לפתוח פצעים.

אנשים, קרא בנזו, מצביע למטה. והתכופנו לצפות בכיוון שמראה. תנועות הרוח, חגה בעיגולים וחוזרת לטפוח, והטיפות ישר בפנים, קוצים חדים. ואמרתי, תכף יתחיל שוב כי רק הפסקה. יותר טוב לחזור הביתה. שום תועלת מהעמידה פה. הביטו, נבהל בנזו.

אצל האבן של שמואל אבא, סתם שטוחה ללא קיר לכתובת, והשם למטה וגם שמות ההורים והתאריכים. נהיה צבע אפור מהרטיבות, ובקצה זיכרון לאישה שלו שרה רחל ועוד ארבעה ילדים שנטבחו בידי הצורר השם ייקום דמם. והפרי, חבושים צהובים שכרסמו עד האמצע ולא סיימו. טריים לגמרי, אמר בנזו, מתבונן למטה להצביע על העקבות שאולי באמת, כי בוץ ואי אפשר להיות בטוחים.

מה ששמעתי, הוא מסביר.

ותכף הזדרזנו לאסוף את הכלים ובחזרה בשביל הראשי, מסתירים את הפנים מגשם שכמו חצץ, ורק מהר, לא אכפת מהשלוליות. אם יבואו, לא תבחין עד שממש עליך. בשקט אל החדרים, אמר בנזו.

מי שמישיב

האיש שאל מתי אתם ואנחנו שמחים יחד. סיפור של גשם, הדגיש שוויג, כתוב במסורת עם שעובד את אדמתו. מי ששאל, גוי נוכרי שידוע ששמחים ועצובים במהופך. החגים של זה הם ימי אבל לזה. מי שמישיב, רב בישראל, שידוע שהחדווה האמיתית מעבר למחיצות שהצמיחו מוחות אנשים. קשורה בעצם הווייתנו כבני אדם המתקיימים ופועלים.

כשיורדים גשמים, השיב הרב.

כך שוויג, ומתבונן לראות אם השאיר את הרושם המתאים. אם ירדנו לעומק. וההערה של ג'קי שגורמת לצחוק גדול עד שמוכרח להכות על השולחן.

מספיק עם הרעש, צועק שוויג.

אחר כך יגיד בנזו שהכי שמח להתחמק לחדרים, מה שעשינו היום. חושבים, כמעט הצלחנו, ורק ליד השער התחיל להצליף בשצף, הופך בין רגע את כולנו לסחבות רטובות.

איך קיללנו.

לזכור את התרומה לענפי החקלאות, הדגיש שוויג, והרי לא מבחין בין החלקות שלנו למה שזרעו הם, את כולן משקה יחד. נעלמו החלקות, אמר ג'קי, ועכשיו שלנו גם הן. ואמרת שכל אלה שברחו אולי באוהלים שהקימו מחנות פליטים מעבר לגבול, אולי רועדים מפחד בסערה. איך לשמוח כשחודר הגשם. ובנזו התפרץ לשאול מי התחיל במלחמה, ועכשיו משלמים את המחיר.

כולם נענעו בראש, מצטרפים לדעה שלו. והעזרה דווקא משוויג, שמשגיח על השיחה. רק בהצבעה, הוא מבקש, ולכבד את הזכות ששמורה לכל אחד להביע את דעתו. אבל בנזו התעקש לחזור על הטענות, מכוון את הפנים לצד שיושבות הבנות. שקט, צעק שוויג.

ממתין עד שנהיה, ומסמן שאמשיך. אבל לא רציתי. לכנות טיפש שכמה שתסביר, לא יבין בשום אופן, ולשם מה המאמץ. וההן שכלל לא מקשיבות.

תשאל אותן אם יודעות על מה הוויכוח, אמרתי.

עוד לפני ששמענו מה קרה, ולמעלה כבר ידעו, וגם בחדר האוכל. תולים גיליון גדול ועליו בשחור השם אפרים זלץ, ובסוגריים ג'ייסון, מקיפים במסגרת עבה לבטא את האבל.

גמול ידיו

אומר שהפתעה גם לו, וזה אברי, אף פעם לא שמע לפני כן, וכמה שמתאמץ לא מצליח לחבר לדמות.

אפרים, הוא מבטא בקול, ואיך נהפך להיות ג'ייסון.
כבר איננו, אמרתי.

בתוך המיטות, מכוסים בשמיכות צמר שחוקות ששורטות את העור.

זו על גבי זו וביחד שלוש, שאוטמות היטב, ומהדקים בשוליים שלא יחדור הקור מהצדדים. זמן רב שחדלנו לפרוס סדינים. כל הטרחה לאסוף ולקפל ובערב להחזיר, ואם בבגדי עבודה תכף יבלטו הכתמים, בוץ ושמן שנאחזים בלבן. שוויג אמר, אם לא מרגישים את הריח שעושה להקיא. ומזה הדאגה שצומחים להיות מה, בני אדם מלוכלכים.
לבקש ממיכלי, החליט שוויג.

וכלום, כי לא התפקיד של האחות לפקח על הניקיון, ויכולים לקבוע אם בית. אחת מאלה שמותחות ביקורת באספה או בחדר האוכל. מוכנה להתערב שלא רק הכביסה, גם הרצפה והצוואר. הרי מגיעים אליה כשחולים.

וכלום. להמשיך לישון בצורה הזאת. לפעמים ממש באותם בגדים שמתרוצצים כל היום, ואיך לא נגעלים לשבת בחבורה, וגם הבנות.

איצי אמר, איך התנפלו עליך, צועקות, אחד שמרחם על רוצחים.

ועינתי שלא. רק מנסה לראות את הגשם בעיניים שלהם, שלא תענוג, גם אם באשמתם. ועכשיו אולי בלי שמחה אפילו לנו.

ההדגשה של גיורא שנשאר לבדו, וכשחזר סילבר עם הטנדר ולא היה, חשב ששב הביתה ברגל. בין כה וכה ללא תועלת העבודה במזג אוויר כזה. ורק בערב, מהשאלה של ברטה, ועד שמצאו ברטה היא אשתו.

גיורא ביקש להתאסף מיד, מדגיש לפרשקו שנמאס הסגנון הזה שכמו חברים. וכשעמד לפניהם, בודק אם כולם, ולא, עדיין חסרים. וחוזר לשבת, אומר נחכה.

ישנן המטפלות, ביארה שר'קה, ושמוליק מהמשאית שעוד לא חזר, יכול באמצע הלילה.

נחכה, התעקש גיורא, מתבונן בה בכזו תקיפות שעושה פחד, וכך כמעט חצי שעה, עד ששלחו לעבור בחדרים לקרוא להצטרף.

הוא אמר, מחיר ההפקרות, שהיום שילמנו במוות. יהיה האחרון, כך מבחינתו.

אם מתקשים להבין את המצב שמכנים מלחמה, מזלזלים בהוראות, ומעכשיו כמו חיילים שנותנים דין על כל עברה. אתם, הוא קורא אל החלון שעומדים השומרים בחוץ מציצים פנימה, ותכף מתרחקים.

רק דוגמה, הוא מסביר.

שורה ארוכה של פקודות שכתובות על לוח המודעות, וכל הזמן קורא באוזנו בקול, שורה אחרי שורה. לשם ביטחון. כבר צמודים החברים לכלי נשק, וכששומעים את הפעמון, מכות פטיש כבדות אחת שתיים ושלוש, צריכים לרוץ אל העמדות, וכיתת הכוננות לכאן.

אם יש שאלות.

ומתבונן בשר'קה, מכריז, כל האחרים חופשיים.

נטע שעשועים

כמי שאחראית על הקבוצה שלנו שקוראים חברת נוער. וזה כלפי ההנהלה. מה שמבקש, את הפרטים האישיים שבוודאי רשומים במקום כלשהו.

אומר, הגיל של כל אחד, ואם אפשר הערכה קצרה לגבי היכולת. גם להצביע על טיפוסים בולטים שמצטיינים באחריות.

עניין להחלטת המזכירות, הסבירה שר'קה.

ומספרת שהתבונן בה, מחכה שתמשיך, ולאט לאט מעביר את העיניים אל החזה שלה ועד הרגליים. כמין בדיקה. אחר כך אומר, הפרטים שביקשתי, בצורת רשימה. מבקש עד מחר.

עכשיו ממתינה לשמוע את דעת חברי ההנהלה. מי היו שם, נצר ולוב'קה ומוסיק, ובעצמה רביעית. ובמקרה גם פרשקו מסידור העבודה. אחד שחסר דווקא עכשיו, היא מדגישה, שגם מרכז המשק, גם יודע לנתח את המשמעויות. במקום זה מסתובב מי יודע איפה כאילו איש גדול. גנרל אפרים.

יימח שמו, סיכמה שר'קה.

פתאום הבחינה בי, סיפרה מרים, שואלת מה עושה, ונצר הסביר שמעתיקה את רשימת הנערים ותארכי הלידה. ביקש גם ממני, הסביר נצר, ולא ראיתי סיבה לסרב.

לוב'קה טען שלא יכול לעשות כל מה שעולה לו בראש, ועוד באלה שלא בוגרים. לזכור שהופקדו בדינו. אבל נצר חייך שכל מה שביקש, רק רשימות והערכות. מקבץ ניירות לאוסף הפרטי, לגלג לוב'קה, מין תחביב כנראה. מציע שיזמינו לכאן לתת הסברים. (היה מתנועע ברעש, סיפרה מרים, מתרומם ויושב, עד שהעיר נצר שתכף ישבור את הכיסא.)

זו מלחמה, הסביר נצר, ומה שמבקש שמות של תושבים.

כדי לעשות בהם שימוש, התעקש לוב'קה, כבר למדנו להכיר את האיש.

אינכם מבינים, התפרצה שר'קה, לא שאלת הרשימות ולא השימוש שמעלה בדעתו. האיש מתנהג כאילו רק הוא. כאילו לא קיימים יישוב והנהלה ואנשים.

מה למדנו על האיש, שאל נצר, אם אינו יודע משהו שיודעים השאר. משהו שמצדיק פנייה למפקדה הראשית. הוא הביט בשר'קה, בפנים שלה שנפוחות, אומר, בבקשה.

מוסיק חזר והדגיש שאלה הנערים ניתנו להשגחתנו. לא תושבים רגילים. מחר ישאלו ההורים שלהם, באיזו רשות.

כבר למדנו להכיר את האיש, רגז לוב'קה. ונצר המשיך להתבונן בשר'קה, מחכה שתסביר.

משפיל, אמרה שר'קה.

ואז נשתתקו, סיפרה מרים, כי נכנסה דינה לבדוק אם גמרתי. נוטלת את הרשימה ועוברת עליה בסבלנות, שם אחר שם, פתאום מרימה את העיניים אל היושבים, שואלת אם מפריעה. מפריעה, תמה נצר. וענתה, כי נשתתקתם. קרה בלי קשר לכניסה שלך, הסביר נצר, פשוט נגמרו לנו הדיבורים.

משפיל, אמרה שר'קה. ודינה התבוננה בה, מתאמצת להבין, ומעבירה את המבט אל לוב'קה שאומר, מפני שסופגים את הרוק.
כאילו בודק סחורה בשוק שפחות, כאלה עיניים, אמרה שר'קה.

ממך והלאה

הכי קשה השתיקה, להיות מוקף סקרנות, והשאלות איך ומה. גם בדרך שעוקפת, אמירה כאילו אל עצמם, שקוראת להכחיש.

כי חזקה כמו פקודה, ודווקא מהשקט שמשמיע בלעג, שכאילו עיוור ולפעמים חירש. התכונות הנדרשות.

ועוד בעניין הנאמנות. דיבור ארוך.

בכל יום לרשום את המשמרות, לתלות על הלוח. ולטאטא את החדר. לא מתכוון להאריך בעניין הניקיון, משאיר לאחריותי, ולפי התגובות של האנשים, לפי ההערות שלהם.

שואל אם פחדן.

בין העצים ועוד בלילה, שאולי הרבה יותר מסוכן. ולאט לאט מתרגל להיות מוקף צללים. מין השלמה ומה שיהיה. לא מאמין שבאופן אחר.

הרבה נצטרך לבלות יחד, הוא מדגיש.

שוב מדגיש שלהיות בלתי ניכר, הצירוף הנכון.

עץ השדה

בהתחלה כמו שיח, חלק מגוש צפוף שתקעו ברושים וזיתים, ועוד אחד שקוראים ליגוסטרום. לעשות נקודה של ירק בסיבוב למזכירות, ושנייה מעליה מול חדר האוכל, גבוהה פי שניים. יכול להיות שעלובה מפני שכל הזמן רומסים לקצר את הדרך. אולי גם האדמה והטיפול. כי לא צמחה גבוה כמו שם, להיות סבך שקולט ניירות, מחבוא לחתולים. דיבורים של פרשקו, שכל הנוי כמו שדה קוצים שצומח פרא. ודינה אמרה, אדרבה, יכול לקחת על עצמו לרכז את הענף. לא מחפש פרנסה, ענה פרשקו.

מוסיף את הרוח שמנענעת, ממש טלטול. לכן עד שהגענו קרוב, להבחין שלא שיח, סתם עומדת ומתבוננת בנו, אישה כמעט זקנה שקוראים פולה. תביט אל הכיוון שלה, וכבר תצטרך לברך בשלום וכל מה שאחר כך.

קוראת אלינו, שלום אדון בר.

יכול להחזיר דיבור קצר. לא להגיד את השם שלה. במקום זה נעצר ומוכרח יחד איתו להקשיב למילים שכולן חיזוקים, להחזיק מעמד, לא להיבהל, לא לוותר, כי חיים של כולנו.

קשה התפקיד שנטלת, היא אומרת.

אם תעזרי לי, אומר גיורא. וצוחקת. אישה זקנה שמתכופף הגב שלה במין שיפוע, וצריכה להרים את הצוואר מתוח, להתבונן אלינו. מה כבר יכולה לעזור אחת שנשענת על מקל.

ללחוש על מכשולים, אומר גיורא, כל מה ששומעת. כאילו אוזן.

ומתבוננים זה בזו בשתיקה. מבט רציני לגיורא בר, מבקש לשכנע בכוח שלו. והיא מולו בוחנת. מחפשים הזדמנויות, היא ממלמלת, כל הזמן מחפשים.

אפרים, מנסה גיורא, כאילו שאלה.

הרבה, היא עונה. אפרים ופרשקו ולוב'קה, והכי הרבה שר'קה.

ושתיקה, להמתין שתמשיך.

בגלל דינה, היא אומרת. ועדיין שותק, מקשיב.

קנאת גברים, קנאת אישה. והחיוך שמתאמץ למצוא חן. ניד ראש של הסכמה שנשאר מאחורינו, להיענות לדיבור שלו שמחייב, כמו הבטחה.

צל יומם

ביום ההוא הקפנו את הגדר. פוסע בצעדים קלים, ואני אחריו כמעט בריצה, רושם במחברת את ההערות. לפעמים עוצר ומתכופף לארץ, ומיד אלי להיות כמוהו. וכשהתקרבונו אל מחסן גן הירק לחש להמתין, מתגנב בתנועה שמושכת לאט, ומהמרחק מסמן להצטרף. היה קרוע התיל, שעשו הירקנים לקיצור דרך. וגם בחלק העליון שיוצאים אל בית הקברות. לא די רציני למנוע חדירות, אולי רק לעכב. גיורא אמר, בכל זאת מפריע, מוסיף טרחה, ועוד יותר בחושך. הוציא מכשיר פלאייר שתופס את החוט בכוח ומסובב לסגור.

היה אחר הצהריים בלא אנשים. להתפלא איפה הרפתנים כי ממש ממול. קולות געייה שנשמעים בלי הפסק עד שחדלים להבחין. קולות צלצול ברזלי האבוסים שפוגעים במתכת. יללות הרוח ששוטפת את המרחב, לא אכפת גבעה או עץ כי גדולה לעומתנו, כמעט להפיל הצידה. פתאום נראה מתעופף בשריקה, וכשנפול לידינו רואים פח שנישא כמו נייר, ואם פוגע יכול לחתוך לשניים.

הבט, אומר גיורא.

וזה אלי.

מהצד שפונה אל בית הקברות, יורד למטה תלול עד הנחל. להתבונן בעיניים אחרות, שכמו צוק בגובה, ומי שמבקש לעבור נדבק אל הצלע ומקיף. להתבונן במבט משם, בזמן שחוצים את הגבול, נמשך העמק ירוק וחלק, פתוח לגמרי, ורק אנחנו פה על הגבעה.

טיפשים לחפש אותנו, הוא אומר, מלאכה שמוטב להשאיר לזמן מאוחר, והתפקיד שלנו, לא להניח. מה שלא תסביר לחברים למעלה, כי מעמיד בסכנה.

ולא מחכה לתגובה, מושך לפי התוואי שצריך טיפוס, כמעט בזווית, להיות מלכודת בין הגדר למורד, לדמיין שהנה יפתחו באש מתוך העשב, ואיך נימלט.

הנה, הוא אומר.

כי מתרוממת כמו ענן, להקת חוגלות שמתעופפות ברעש, נפרסות לכל עבר. להיות הוכחה שריק. נקי ממזימות, נקי מאנשים. ומסביר שכתוב על פני השטח, ומי שיודע את חוכמת הקריאה.

היה מפחיד, חייכתי, איך זינקו פתאום.

מי שיודע את חוכמת השטח, אמר גיורא, מבחין בסימני דריסה ויודע שפסיעות. רואה קורי עכביש מתוחים על השביל, להיות בטוח שלא עבר אדם או חיה.

לשמוע את סיפור השדה, הסביר גיורא, שמורכב כמעט כמו סיפור חברת אנשים, ומזדרז להאיץ לפני שיתמלא חושך.

קולות מעבר לחורשה כי נוגע בשיכון החברים, ומנגד ממש עד רגלינו שדות דגן בגוון שמתחיל ירקרק על פני החום, ועדיין מעט על רקע החרוש. נבטים עדינים דקיקים שמדברים תום, להיות

תינוקות שרק בקעו, עולים מתוך הרגבים שהחליק הגשם, לחזור על חלום הדורות, להיות שיבולים.
ואם מלחמה מסביב שכמו שרפה, איך יבינו.

מכשלה

היה עוד חושך כשביקשו להסיע את סטפן לבית החולים בצפת. מתכוונים לצאת עוד לפני שמתקבצים הראשונים לחדר האוכל, ומי שמקדים עובדי הרפת והמטבח, רק אלה. פתאום חבורה שלמה שמתאספת ליד המרפאה. מיכל ורוח'קה ואנדרי סילבר שאף פעם לא מהמשכימים, לא אוהב את השעות האלה, ודווקא הוא, כי שכן של משפחת גורביץ.

עכשיו מסמן בידיים לשמוליק להסיע לאחור, בזמן שמנסה לעבור בשביל שמוביל אל הדלת, ואיצי אמר, תראה לאן נדחק עם המשאית הזאת, מוכרח לשקוע. עדיין מתעקש, מזיז לאט ומסובב את ההגה כדי להתיישר, וזה מאחור מנפנף ביד בתנועת אצבעות שקוראת להמשיך. תראה שתכף ישקע, אמר איצי.

ובאמת.

מרעש המנוע שמנסה למשוך בחזרה, מסתובבים הגלגלים בזרם של בוץ ולא נאחזים. ולאט לאט מחליק אל הצד, עד שצעקו לעצור, להפסיק, כי מידרדר למטה.

קדימה, קרא אברי.

כבר התאספו אחרים. מי שהסתובב ער, מחזיק מגבת. ומרים הקטנה סוחבת את סל הכביסה של בית הילדים. ועובדי גן הירק על הפלטפורמה של הפרגוסון, מוכרחים לעצור להסתכל. וגם אנחנו בריצה, לראות שיוצא מתא הנהג בהילוך כבד, רוטן שלשם מה התרגיל להגיע עד המרפאה. הלך יום עבודה ועדיין לא סיימנו.

להביא די פור, הציע ארונצ'יק מגן הירק.

אברי לחש שעכשיו יריבו. תכף תראו. ומה שעשה, התכופף מתחת למשאית להתבונן אם מגיע לאדמה. דבר ראשון להביא את הזחל, קבע ארונצ'יק.

שלף חפיסת סיגריות והדליק, והעצות שלו סתם, אמירה פשוטה שלא מחייבת, לתת חינם. שמוליק התרומם מהבוץ והציע שילכו לעבודה. יודע בעצמו מה צריך, ועצות קיבל די לחודש ימים. חזר וטיפס אל הקבינה ומסובב את ההגה ליישר גלגלים, ואז בזינוק שמקפיץ קדימה ולא מחזיק. החליק עד למטה, צהל איצי.

ארונצ'יק העיר שלא מבין למה נכנס בכלל, ועכשיו הידרדר בניצב לכיוון שגם זחל לא יעזור. דיבור שקט בנעימה שלא נוגעת. סתם חוות דעת שנותן, ואם ייקחו, בבקשה. וכבר יכולים לשכוח מהנסיעה הזאת. את זה אל מיכל ורוח'קה, כל אלה שבכניסה למרפאה.

בואו נחזור לחדר, אמרה רוח'קה.

ואז ראינו שמתרומם ורץ למטה. רוח'קה צעקה, חכה חכה. גם צעקה, לאן זה אתה, כי בכביש ואל השער. ואז אלינו, לצאת בעקבותיו ולעצור. היא הביטה בארונצ'יק ובנו, קוראת, בואו, בבקשה בואו, בקול שחרד כי מתרחק במהירות. ואמרנו שלא מתאים לרדיפה הלבוש שלנו, סתם תקועות

הרגליים בנעליים להגיע מהר. אז תזדרזו, התחננה רוח'קה. ואנדרי שהאיץ להניע את הטרקטור, מנסה בעצמו ותכף מפנה את המקום. בלי התרגשות, אמר ארונצ'יק, אפשר לחשוב מי יודע מה. הוא התמקם על המושב, מבצע את הפעולות על פי הסדר, גם ממתין עד שיראה המחוג את החום, ומתבונן לאחור. עוד לא עליתם, הוא רוטן. תזוז כבר, רגזה רוח'קה, והשאר יכולים ברגל. ומעקם את הצוואר שלו לעומתה כאילו מבט מהצד. לא לאבד את הראש גם אנחנו, דיבר אליה, וכבר הספקתם די עד עכשיו, שכדאי להאט את הקצב. בואו, אמרתי.

לרוץ אל החדר, ובדרך מתיז כי עובר לידינו, טיפות בוץ על הבגדים, על הפנים, גם על החברים שבעגלה, עובדי גן הירק ורוח'קה ואנדרי שהצטרפו לנסוע. גשם החל, נשפך כמו מענן קרוע.

סובב הרוח

יללת תנים חרישית כמו בכי. לא תנועת משאיות בכביש רחוק, לא קול ירי ניתך בצרורות להיות חרדה. אם של ילד מבית הילדים, איך מגיע עד הנה. אם אישה מייבבת אל הכר, דינה או ברטה שכואבות לבד, לטמון ראש בשמיכות ולהדק את השוליים. וכל כך חלש שאם תישן לא תשמע. אם תישן.

לפעמים צעדי השומרים ליד הגדר. פסיעות קרות שהידקו ברזלים בעקבי הנעליים. לפעמים חריקת דלת מתנוודדת בסופה אצל צריף השירותים. לא אלה. להיות מחשבות לבד, ומה במקום הזה שלא בית. יללה כמו תן, שורקת חדה אל תוך השקט. סובב סובב הרוח וכאילו שב. עד שיעירו, עד שיעוררו.

עד המים

הכי קר המקום הזה, שבחרו לאנשים מארצות הכפור. ושם הרי בתוך השלג קפואים הנהרות, והיערות לבנים. בדיחה כזה חורף, אמר ביני, ובנזו ענה, אולי בשבילכם, ואותנו לא מצחיקה. תצאו תצאו, האיץ ביני.

גם הצורה של הצריפים שנפתחות הדלתות ישר החוצה, וממש מפחיד לצאת מתוך השמיכות. ואמרנו שבלי צדק, כי אחרות לגמרי הדירות שלכם, עם מקלחת בפנים ובית שימוש. דווקא למי שלא רגישים לקור, ואנחנו כן.

שוויג רגז שכל התירוצים האלה, המצאות של עצלנים. הרי בעצמו נולד בארץ הזו, ובשלג נגע רק בשנה ההיא שהתכסחה כל המדינה. משחק ילדים השלג, אמר ביני, ויותר גרועה הרוח, יורדת ישר מההרים.

עכשיו סתרת את עצמך, טען שוויג, ואלינו, שדי, נמאס, ואי אפשר לחזור על הסיפור בכל בוקר. רק עכשיו התחיל ויימשך עד האביב, שלושה חודשים או ארבעה. לא מתכוון לעמוד ולהתחנן שוב ושוב.

עד שזזנו הגיע גיורא. פתאום הופיע על המרפסת, אומר לשוויג, תעיר אותם כי צריך שלושה.

את מי שתבחר, עונה שוויג, ואלינו אם שמענו.

כאילו מחכים לדיבור שלו.

את מי ניקח, שואל גיורא.

והתבוננתי בו.

אומר שצריך עוד שניים, אז תציע.

אנחנו כאן ארבעה, ניסיתי.

וצריכים שלושה.

ואמרתי איצי ויאקוב. לא את השמות, מצביע באצבע זה וזה. לא מה שהתכוונתי, כי צריך את הטובים. לכן אברי והשני יאקוב. בסדר הזה או במהופך, לפי המטרות. לא מה שאמרתי.

קדימה, הכריז גיורא, צריכים לזוז.

בערב ישאל אברי. יודע שישאל. ואני אענה שרק שניים. אבל הבחירה, יתעקש, גם יאמר, יותר טוב ממך.

מישהו צריך להישאר, הסברתי בערב, וענה, את עצמך.

לא היה מסכים, התנצלתי.

יכולת לנסות, קובע אברי, אפילו מתוך נימוס.

כי ראה שיורדים אל הנחל, מחזיק נשק ואתם לא. מחזיק רובה. וארונצ'יק אמר, תראו את אלה, מה הולכים לעשות שם למטה. לא צריך נשק, אמר גיורא, אם מתנהגים נכון.

כשכבר היינו.

היה צל על הצמחים, צפופים שאי אפשר להגיע עד המים, דוקרים מפטל. ואמר, תשבו כאן בשקט, לא זזים גם אם יעברו על ידכם כמעט דורכים.

בכל זאת השאיר את הרובה ביד שלי. שואל אם לא שכחתי את התורה. רק אם ממש סכנה. ונדחקנו אל תוך הירק להסתתר, שומעים שמתרחק, ולאן פנה, אם אל המים או לאורך הגדה, מתגנב בזריזות בין העצים כאילו טיול טבע.

אולי שעה עד שחזר. צץ פתאום, אומר בואו. אם לא שמענו רחש. וענינו שלא.

רזה הגוף שלו ודק, כמו נחש בין העשבים. ושאל אם לא שמענו את הצעדים כשהתגנב. כי פטפטתם, אמר ג'ורא.

וזה איצי, ששאל כמה זמן עוד נחכה. שקט, לחשתי, מכיר את ההתנהגות הנכונה. לא קורה כלום, רטן איצי.

היית צריך להישאר בבית, רגזתי. כך גם בערב, שאמרתי שבמקום איצי. אותך, אמרתי לאברי, לבחור במקום איצי שמתנהג כמו תינוק.

ג'ורא עצר ובאצבע סימן שאתקרב. כאן, אמר. מאחורי הערימה. להיות צופה אם מתקרבים. ואתם איתי.

כל הזמן ניקינו את הצינור, סיפר איצי, תלשנו עשב. וכבר יותר טוב לעדור בגן הירק. בפעם הבאה תתחלפו, אמרתי לאברי.

מהמקום ששכבתי יכולתי לראות רק חלק, איך חוצה לכאן ולשם, מותח חוט. לנסות את השריקה, אזהרה שמתקרבת סכנה, כמו ציפור ירגזי שמסלסלת צלילים. להתפלא אם יגיע לאוזן שלו. פתאום חזר לסמן לשניים לרדת עוד יותר. וחשבתי, עכשיו כבר בלי סיכוי.

לזכור שמלחמה, שיננתי בראש, והוא המפקד. היה אפור ובלי רוח. מהשביל שלמטה, נכנס בין העצים ויוצא רחוק בצורת עלייה. הקטע הטוב אם באים מהגבול, שלא יכולים לראות את הערימה הזאת. אבל אם מהכיוון השני עניין אחר לגמרי.

קולות שבאו מהם, מרימים אבנים ומעבירים מיד ליד כמו שרשרת, והוא מקבל מלמעלה. הכי קשה, עניתי, כי נמשך ונמשך.

כמעט שעתיים, ואז חוזרים ומצטרפים, אומר תנוחו אבל בדריכות, ובעצמו מתרחק אל הצד העליון, איפה שמתחילים עצי התפוח.

איך זינקנו נחרדים מהרעש, מההפתעה. וצחקתי כי התרוממו לברוח, ותכף נשכבו על האדמה. כדור שירה באוויר, לחשוב שאלינו.

יכול להזהיר, רטן יאקוב. והרי בכוונה. עומד בצד ומתבונן ובלי לומר.

אמר, תיקן יאקוב, לשמוח שיצאתם שלמים בפעם הזאת.

הלוך וטפוף

להגיד שאלוהים, מי שמחליט.

להגיד שלפי הרצון שלו.

ועוצר פתאום להסתובב אלי, להיות בטוח ששמע.

(באמצע החושך, סיפרתי, על יד הסיבוב שאחרי שטח המרעה הזרוע.)

אם שמעתי טוב, שאל בר, שאמרת אלוהים.

בקול חזק שעושה לפחד, כי בזמן שצועדים אל הכביש למטה, ועוד בחלק שקרוב לוואדי, ופתאום שואל בקול.

לא מאמינים באלוהים, הסביר יאקוב.

והרי לא מהחבורה שכאן. איש זר שבא עם המלחמה. אומר את סדר השמירות, ולרוץ אל העמדות לפי חוליות, כל אחד למקום הקבוע. להיות פירוש אחד לצלצול הפעמון, וחוזר על התרגיל דווקא בשעות מרגיזות, בערב כשמשכיבים את הקטנים. עד שהתמרמו בקול, זיוה מלמדובסקי וריקי ומנחם רייניץ, לטעון שמכניס פחד לילדים, נזק שאולי חודר עמוק לתוך הנפש ואחר כך תביא רופאים ומומחים ולא תצליח להוציא.

אם עושה בכוונה, התפלא רייניץ, כדי שירגישו שקיים.

איש גדול בגוף, מיכי רייניץ, שידע דברים מראש, מה יקרה, ואם לא לפי התחזית שלו, סימן ששינו שם למעלה, הבינו את הטעות שלהם. למה להתפלא על הדרך שפועלים, כאילו מחוסנים משגיאות, ובסך הכול בני אדם כמונו. ומפני שנוגעות בדברים חשובים ההחלטות שלהם, יורדות כאן עלינו על הראש כמו מכה, וגם הנזק.

אמירות שמשמיע בחדר האוכל, וכשפורקים שקי גרעינים לתערובת, או בגיוס למבצע ניקיון.

אתה, אמר גיורא, מדוע רץ בלי נשק.

כי התבלבל מההפתעה, ועכשיו מוכרח שנית את כל העלייה, ורק אם יסכים לוותר, להגיד שכאילו מחזיק ברובה, כי הרי רק תרגיל.

מהר, פקד גיורא ומצביע לאחור בזמן שמציץ בשעון לבחון את הקצב.

קלקל את התרגיל, החבר רייניץ.

וגם פיש'קה מהחשמל, שאומר, משחק, וכשיצטרכו באמת כבר ידעו לעשות. ותופס באצבעות את הכתף שלו, שואל אם יודע להזיז את הרגליים.

חושבים שחכמים, אמר אברי.

לכן מוכרח להרגיל למשמעת.

אחד כמו פיש'קה שנעלב מהדחיפה, לא ילדים קטנים שיכול להרים את היד ולהכות, ועוד כאן אצלנו בבית. עכשיו מדבר מאחורי הגב להסית.

הרבה שלא אוהבים, אמר אברי, בגלל הדרך שמקצר, בסגנון של פקודה, ואם מוסיף מילים תמיד לפגוע.

גם בגלל הדברים האחרים, אמר יאקוב, ושאלתי מה.

דינה, אמר יאקוב.

לשמוח אם יהיה, ואת זה מהפה של נצר שמדגיש את ההזדמנות. לכן שאלתי למה, ויאקוב ענה שהדעה של נצר, ויש אחרים. להביא דוגמה את פרשקו וביני ברגלס, שכבר חשבו שבצלחת שלהם, פתאום חטף.

לא חטף, אמרתי, כי נדחפת בעצמה, ממש מתחננת, וגם כשיחד איתם בחדר לא מתביישת. כאילו אינני.

ואברי אמר, מסכנה.

(התור שלך, האיץ איצי, ודוחף אליו את הלוח להגיד, תשחק.)

יכול לעשות וללכת, אמר יאקוב. אם ישאיר אצלה בבטן מזכרת, לא עניין שלו. להיות אחד נוסף וביחד שלושה. בין כה וכה על חשבון הכפר. ואברי התנגד לצורה שמדבר, לשאול את מי מאשים, אחת שהרגו את הבעל שלה. אולי שכחנו שקרה בזמן שחורש בגן הירק. כמה זמן שלא הזכירו את השם שלו בגלל הצרות החדשות שבאו, את השם אשי פביאן.

התור שלך, האיץ יאקוב.

עוד מעט יגידו שבגללו כל מה שבא אחר כך, התרגז אברי, להאשים שראשון בשרשרת.

וסיפרתי את ההמשך, שהציע לשבת במקום שהיינו, אם זוכרים איפה.

תכף אחרי הברזים שצומח העשב פרא מהנזילות, תמיד כמו ביצה, עד שנהיה מעקף לטרקטורים שלא ישקעו. מושכים הצידה לדרוס בתוך חלקת הפלחה שמצמיחה סלק. אם מבינים לאיזה מקום מתכוון.

אחד שבענף יותר משנה, לכן כאילו נעלב. מכיר כל פינה, את ערימת הבלוקים, את הצינורות שבתוך האדמה, ויכול להגיד שארגז בטון בדיוק לידיכם, עמוק עם מכסה מברזל. עליו, אמרתי.

להגיד שמתפלא על הצעד הזה, באמצע החושך. מהשער עד לשם כמה זמן יעבור עד שיגיעו. יותר מחצי קילומטר, הדגיש יאקוב, אם יתחבאו בתעלה לשים מארב. מכיר את השיטה שמסתערים פתאום, ועד שתבחין כבר תקועות הסכינים.

אם מחליט אלוהים, לעג בר.

מושך לרדת אל הריבוע הקר, מכאיב לבשר כשיושבים. עכשיו תאמץ את המבט עמוק מסביב עד שיתבהרו גופים, עצים וגדרות, ושם עצם שחור, מקצרת הירק.

ללמוד את הלילה.

מהקור, התנצלתי, עד שמוכרח לרעוד.

מהפחד, לעג בר.

אם מאמין באלוהים שכל מה שקורה לפי החלטות שלו, ואיך בכל זאת רועד כולך.

להיות הגיוני.

לא משקר הגוף, יודע שרק אנחנו, ואם נמות יהיה גמור. ומזה המסקנה לאמץ את העיניים, את האוזניים, להקדים להבחין.

לפעול בשכל, הוא מסכם.

בסוף יהרגו את כולנו, לחשתי.

והביט בי, סיפרתי, פתאום הצביע אל הכיוון, אומר שעוד יכול להספיק לברוח, להימלט מליש, תלך מיד עכשיו, והרבה סיכויים להצלחה.

אם יותר מאשר למי שנשאר. רק תשובה לשאלה הזאת.

תברח מיד עכשיו, הוא מאיץ.

אם התכוון ברצינות, לנחש רק לפי הקול כי לגמרי בחושך. והסברתי שלא שייכים בכלל, כי חבורת נוער שאספו בכל מיני מקומות, לא חלק מהכפר הזה, ומחר נלך בלי שניקח איתנו, בלי שנשאיר, ורק את עצמנו, כל אחד אחד. לכן למה צריכים למות על בית של אנשים אחרים. ומתבונן בי (מרגיש על אף החושך), אומר, לכן לך, הסתלק כשעוד אפשר, ממש מיד. והאצבע אל ההרים שמעבר לעמק, זורק את השמות שבדרך, חורבת מרסה ותל גדיד ועד המעיינות למטה, הרי מכיר את הבריכות. שני לילות ויום שבאמצע, ובזה שאחריו כבר בצד הבטוח. לשאול, ובכן.

יכול במשאית שיוצאת בבוקר, יכול בכל יום.

אחר כך המשכנו אל מכון המים וכאילו נעלם הפחד, ורק הבושה שצועד כמו ילד, כמו כלבלב מאחורי הגב שלו, שומר על המרחק. ואם יתנפלו פתאום, כי לא נזהר בדילוגים, שורק בשפתיים מנגינה כמו טיול, ועד הברז כמעט למטה, להגיד, רגע, נבדוק אם סגור.

עד שגם אותו, אמר יאקוב, כדור אחד ודי.

בקיפוצים כמו טיול, הסברתי, ולא מפחד.

וכל מה שדיבר אחר כך, כמו פילוסופיה. בישיבה על הצינור הגדול, רגל מקופלת והשנייה לתמוך בקרקע, ואת הפנים אל הדרך האחרת, הכיוון המסוכן. ומסביר את הצמחים שבנויים להילחם. זהירות מכל פרה שתולשת, אולי ארנבת. ובשורשים את המים אם נשארו מהחורף. להקדים רגל יורדת אל המקום שצומח ויכולה לרמוס בלי כוונה. או שקולע זר, לשים על ראש הילד, ומי שמכרסם, חרגול או זחל. אין סוף סכנות, לתת תשובה לכל אחת.

עד שמצליח להפיל זרעים, ואז בוודאי חש הקלה כי עמד במשימה.

ללמוד מהצמחים. לא חשובים בעיני עצמם, ועושים מה שצריך.

הדרך שלהם לשכנע שתסכים לתת, אמר אברי, לטובתם.

הרי לא אחד מהם, התעקשתי.

בכל זאת צריך אותנו, צריך אנשים. (ולמה אמר, תלך מיד, ומבטל את הדיבור שלי שיכול במשאית.)

התור שלך, התרגז יאקוב, להזכיר שבאמצע המשחק.

יותר טובים מהם, אמר אברי, יותר זריזים, ולא מתווכחים על כל פקודה.

שחק, דחק יאקוב.

ויצאתי. לא מסוגל להתחבר לאופן שיושבים, מזיזים כלים על הלוח במשך שעות, והריח כמו בגדים בשקי הכביסה. לנקות את הריאות כשכבר לבד בחוץ, ויכול להידחק אל הקיר מאחור וכאילו אינני. לא יחשבו לחפש במקום כזה שפונה אל הגדר. להיות עם המחשבות, והיד שולפת את הקוצים, מין דוקרני שנאחז במכנסיים, ובדרך הזאת מתפזר לשדות רחוקים. תביט בו, אחד ממיליון, תערבב ולא תדע מי היה. והדיבור של גיורא, ללכת לאיפה שאתה, אם נולד בארץ סין, ומי שבדור שכבר מזמן עפר, להתבלבל מרוב שאלות.

אנחנו כאן, סיכם גיורא, ויכול להסתפק, להגיד, רק זה ודי. אולי להוסיף תקווה לפירור בצלחת שלך, אם יהיה, אם לא.

תמיד בערב, חוזר הביתה וכך מביא את האספקה, אוכל ודברים שהזמינו בארגון הקניות. ומי שרוצה לנסוע העירה יודע איפה לחכות. עד שהכריז שמוליק שלא מוכן להסתכן, ממש שיגעון המסעות הליליים. ומזדרז לסיים כשעוד אור, וזה אולי בשעה ארבע כשממש אמצע היום. ולצאת בבוקר בשבע, לא קודם.

כמו פקיד, רטן לוב'קה, ולמה לובש מכנסיים של נהגים וגם הכרס. לשמוע ביקורת, ועוד מענף המדגה שבקושי יוצאים לבריכות פעם-פעמיים בשבוע ומה שמביאים, חה חה. שמוליק תחב אגרוף אל הבטן של לוב'קה והדגיש שאין במה להתבייש גם אצלו, ובעניין היין לחימום הגוף בלילות קפואים של משלוחים, הנה על זה היו צריכים לוותר, להחזיר למחסן, במקום ללגום בסודי סודות שגלויים גם לתינוקות בבית הילדים.

הייתה תרעומת בקול שלו, וציפ'קה האקונומית דווקא תמכה, לשבח שממשיך להתרוצץ בכבישים בזמן שכאן בקושי יוצאים מהחדרים, וגם זה בעיקר בכיוון חדר האוכל. לשון חדה נחבאת בפה שלה, וכל השאר בשר רך ונשפך, שלא עושה חשק. אחת שיכולה להרים שולחן, להחזיק מעל הראש, אומר בנזו, לא מה שמושך בחורים. ובקול מצפצף אליה, אם מסוגלת להניף אחד עם בטן כזו.

תעוף מהר, קראה ציפ'קה כמעט בריצה, כי נמלט אל הדלת. ודבי התאוננה שנהיה מועדון בקצה חדר האוכל, ומה שחסר, להגיש קפה וביסקוויטים. תפקיד של החברות, אמר פרשקו, שלא שומרות בלילה.

אם מסוגלות להרגיש את הסבל, שמתרוצצים לאורך הגדרות ואפילו בזמן שיורד גשם. כל הזמן הדאגה שאולי מסתתר מהעבר השני, מכון אליך, ועד שתגיב. בתוך המעיל, צחק ברטו, שלא מסוגלים להזיז יד או לרוץ. פתאום מופיע לעשות ביקורת. המפקד הזה אדון בר, אמר פרשקו, די שתתיישב לנוח חמש דקות וכבר מגיע. עליו האחריות, הגנה דבי.

כאילו לא דואגים בעצמנו, ביטל פרשקו, וצריכים שיבוא מישהו מבחוץ לשמור על הילדים. משך כיסא שיוכל להתיישב, ומסמן לציפ'קה שתביא קומקום. לא מפסיק בחוץ הגשם, ואם לא נשתה יזרום לים. לא הסוכר, אמרה ציפ'קה, שמוכרחה לחלק לפי ימים, אחרת יהיה רע. יותר ממה שכבר עכשיו לא יכול לדמיין לעצמו.

ומקללת, ייסכר פיר. אחד שהגיע משם ומדבר כילדון. מחר אולי ינותק הקשר, סגורים ומסוגרים. אולי יתחילו קרבות. לא מבינה למה משהים את פינוי הילדים, למה מחכים. מישהו זר שיגיד איך לשמור על עצמנו, רטן פיש'קה.

וסיפרתי שמצא מתחבא ברפת.

והביטו בי.

יחד עם סילבר, הסברתי, לכן כועס.

פרחח, התפרץ פרשקו.

לכן כועס, התעקשתי.

זה השני, אמרה ציפ'קה, השני שמתערב.

שגם כן לא מכאן. (כך בפירוש, הדגשתי, במילים האלה.) ועניתי, כי מסכן גם אותנו.

צודק, הסכים לוב'קה, וגם דבי הצטרפה להגיד שהפעם צודק.

וגם בפעם היא, אמרתי.

יודע שלא יקבלו, לכן פניתי להתרחק מהם, לצאת מחדר האוכל. לא בריצה, שאם יחשבו שבורח,

סיבה להתלונן שנעשו חוצפנים היחפנים האלה מחברת הנוער, רק לתת וכבר ינהלו את המשק.

בכל זאת כמו דקירה מה שאמרתי בפעם היא, שהיה יכול לחיות האיש ג'ייסון. דבר רציני שמצדיק

אפילו דקירה, ויכולים לקפוץ, לצרוח, תעוף מכאן פרחח. לכן בצעדים שקטים, והמבט קדימה,

לראות את מוסיק מהמזכירות שאומר ערב טוב, ועונה לו באותה ברכה.

חוקות אחרות

הקול המוכר נשמע אומר, לא אכפת לי הדעה שלך. ואחרי רווח שאולי דקה (שכבר כמעט העזתי לדחוף את הדלת), התוספת שאולי סיומת, שיכולים להתאונן במפקדת האזור ולצרף דף חתימות תמיכה.

לא דרך ראויה לנהל ויכוח, אמרה האישה.

לנהל ויכוח, צחק גיורא. (מכיר את השיטה לתפוס קצה, מין פירוש שלא התכוונת וכבר מוכרח להתגונן, להסביר שלא, והנה.)

לא מה שאמרתי, מחתה שר'קה.

ושבו השקט עד ששייב שלא בודדה בדעה הזאת, לא מקורית ולא זכות ראשונים, דעה ששייכת למשחק האצבעות, מי בעד ומי נגד.

הדרך שלנו להחליט, התעקשה שר'קה.

ועונה, כמה מהר נהייתה שלכם.

בקול שמלגלג.

אחר כך נפתחה הדלת ויצאה. כמעט הפילה אותי, קוראת אוי ובזריזות הלאה. וכבר מוכרח להיכנס שאולי נתפס במבט שלו שמופנה אחריה. ולא היה.

כפוף אל המפה שכמין ציפוי לשולחן, והדיבור כאילו נמצאת עדיין כאן, שהפך מטרה לעצמו הטקס שעושים בכל שבוע, עניין מקודש. יושבים סביב השולחנות והפנים אל האיש שעומד, אחד מההנהלה. פותח בצביעת בית הילדים או בשאלת ריהוט דירות הוותיקים, ארונות מטבח, ואם נותנים שלושה תאים, ובעניין הצבע שיכול לבחור כל אחד כרצונו. זו ההצעה של ההנהלה, ואם נגמרו ההערות, שעת המעמד הנשגב של הרמת הידיים.

דיבור של שחוק ואל מי, אם אל עצמו. עד שהבחנתי בדינה פביאן בפינה האחרת, כמעט חבויה. להתנצל, כי חשבתי שלבד.

כיסאות עץ שבנויים מושב ומשענת, ולא נוחה הישיבה. וכשאומר תשב, לא יודע אם פקודה או הזמנה מנומסת להצטרף אליהם. לשמוע את השאלה על הזמן שחיה בבדידות, כמה נמשך, שלוש שנים או בערך.

כמעט ארבע, עונה דינה, בחודש ספטמבר.

דבר קשה, הוא אומר, לא די כדי לקום באספה, להגיד כך החלטתי.

אם ממתין שתשיב, והוא מול המפה לכסות על המחשבות שלא שם. אולי. פתאום אומר, בוא תתבונן, מכיר את הגבעה הזאת.

השם שלה גבעת החרסים.

להיות מזימה.

מין ברק מנצנץ בעיניים, שהנה רעיון, והשפתיים נפשקות כי לוחץ את הלשון בין השיניים לנשוק. הבעה מוכרת.

רעיון שהוא מזימה.

ומבקש לחשב את הזוויות. לבדוק את הדרך מכאן ובחזרה שיכול להריץ בסתר. רק דרך בית הקברות. מקום קשה, הוא אומר.

גם דרך המספוא, אבל בסיבוב.

כל התוספת חמש עשרה דקות הליכה ופי מאה ביטחון. לא מאמין בצד של בית הקברות.

את זה ראית, הוא מצביע.

ושאלתי מה יעשה.

קור הלילה שזורם פנימה נאחז ברהיטים, בקירות, וממלא. מרגיש את הרעד בידיים. לא שלו.

מחזיקות בסרגל ומשרטטות קו ישר שמסמן את הכיוון. מרים את הראש ומתבונן במה שהתקבל

במין ריכוז. פתאום אומר, מחר. לא יכול קודם.

וחזרתי לשאול.

אם יש ממש במבט שלו, שננעץ בי ואולי ריק, כי בתוך מחשבה. ובעוד רגע מתעורר לחזור ולראות

אותנו, בייחוד אותה. מכוצת על הכיסא הקר, לבדה, ואפלות הפנים.

בואי, הוא אומר.

יציב דלתיה

על לוח המודעות שרטט רפאל נצר בכתב יד גדול, ליש סגורה ומסוגרת. והוסיף מתחת, אין לנסות לצאת. וכך מצאנו כשהתעוררנו בבוקר. המילים נפרסו על פני הדף, מערבבות אותיות כתב ודפוס שהצטיירו כמו שגיאות. לא יכולת להחליט אם עשוי יפה, אם במתכוון כדי למשוך את העין. אברי הכריז, עכשיו נתקענו כאן ונגמר הוויכוח. הוא פרץ לחדר ברעש כדי שנתעורר. לא מבין איך מסוגלים לישון.

וברגע הראשון לא תפסנו.

נשמע לא שלו המשפט הזה. כאילו בקול של שוויג שבא לנער, וטעם הבוקר שרגילים בצורה אחרת עד שאולי חלום רע. לנסות למשוך אל תוך השמיכה שמכסה את הראש במגע מחוספס, מגונן בגסות, בכל זאת חודר אט אט, כובש את איצי שבמיטה האחרת, שמתאמץ להתבצר גוש סגור. מה ראית, שאלתי את אברי.

בחזרה ממשמרת הלילה, ויכול ללעוג שכבר סיים את החלק שלו, לעומתנו שרק מתחילים. הכרזה על התענוג להתכנס במיטה, וימשיך הגשם כמה שרוצה, אפילו ברד.

לא תצא המשאית הבוקר, הוא מספר, כי נסגר הכביש.

רוח'קה הרעישה על פינוי הילדים. משכו ומשכו עד שנתקענו במצב הזה, האומלל. איך צעקה על נצר, סיפר אברי, קוראת בטלן ופטפטן, קוראת דברן, שהנה עכשיו מתגלית היכולת האמיתית. אברי אמר שכבר התאספו בחדר האוכל, וגירא מסביר את ההוראות. להמתין כל אחד במקומו, ומי שבתפקיד צריך במלוא תשומת הלב. גם את האוכל, לנהוג בחסכנות, לחם ותפוחי אדמה. מזל שלא הספיקו לשלוח לשוק יותר ממאה שקים.

גם אותנו, אמר איצי.

בקול צרוד, וברכתי בוקר טוב אדוני המלך, ואם ערבה השינה. לצחוק מהאופן שתקוע כמו כדור ואת הראש דוחק בין הכתפיים למצוא מחסה. שוויג צעק מבחוץ להזדרז כולם, ומכה באגרופ על הדלת שלוש ושוב שלוש. אנחנו ערים, צעקנו בתשובה.

אולי יתבטלו הלימודים, קיווה איצי.

היה רעש טריקת הדלתות, קולות דיבור שיותר גבוהים בפעם הזאת. והאצתי, תקום תקום, אם חושב שיניחו לרבוץ כך. שוויג פתח לקרוא, אתם עוד כאן, ועניתי שכבר מתלבשים, ואברי לא, כי סיים את המשמרת. פתאום דווקא הוא. מזדקף לעומתו לצעוק, השארתם גם אותנו, וזה מוכרח לקפוץ הצידה להתחמק מהזינוק שישר אליו.

השאירו כאן, צעק אברי, הממזרים.

כל אלה שיצאו אל הברזים מחזיקים מגבת, ואחרים מציצים מתוך החדרים. רואים שעומד באמצע המגרש, ואת הקריאה שוב ושוב, את הקללה.

לא איש צעקות אברי. לכן התימהון. ומאיים על שוויג שמוטב שיסתלק מכאן לפני שיכו. יותר טוב בשבילו. וכבר התאספו לידו וגם מהבנות, מבקשים שסיביר.

לקרוא מזימה.

יצא מדעתו, אמר שוויג, מנסה לזרז, להגיד שמאוחר, ואתה תחזור למיטה. עוד הרבה יש להשמיע הבוקר. קדימה, קרא אלינו. וכמה שכבר פנו אל הכיתה או מזדרזים לסיים את הסידורים. לא כך זו שהכי קטנה מכולנו, מרים, מתקרבת עד אליו לדעת אם הבינה נכון. לא מסכימה להמתין עד שיחת הבוקר. אם אמת החדשות של אברי שסגורים בתוך הגדר. אסביר הכול, התעקש שוויג, וזו מניפה את היד אל הפנים שלו להצליף בלחי.
בני זונות, היא מסננת, בני זונות מסריחים.

גושן

היה יכול להשיב, את בעצמך, צחק בנזו, לכתוב בטופס את המקצוע של ההורים. ואברי אמר, תשתוק כבר. בכל זאת ממשיך, ובשאלה אם מכחישה.

אימא שלך, מלמלה מרים.

ועלובה לעומתו כי יודעים שאין, כי מתה. יודעים מאיצי ששכן שלו, וכל הדרך שעשו יחד במוסדות לכאלה יתומים. לכן יכול להתעקש, להמשיך לדקור, לשאול אם מעיזה לטעון ששקר. תשתוק, רגז אברי.

בקול תקיף, מכסה על הדיבור שלה שמתערבב בדמעות ויוצא מגומגם ונלעג, ומה שפולטת, שקרן ושוב שקרן, גם שיעול שחונק עד שבקושי נושמת.

די, ניסתה פלורה, לא צריכה לשים לב, ובעצמו אפשר לחשוב מאיפה.

וגם את, אמר בנזו.

ומביטה בו.

הכי הרבה שלוש שנים עד שגם את, ורק תשאירי את הכתובת של הכביש, שנדע למצוא.

ומביטה בו.

אם תיתן הנחה, בכל זאת היינו יחד.

אפשר לחשוב, אמרה פלורה.

מין מבט שלא נבהל להיות שלוח מולך, והכוח דווקא בשתיקה. וכשבאה הערה לועגת מהפה שלהם, שחושבים חומר לבדיחות כל אלה מחברת הנוער, בייחוד הבנות, תוקעת עיניים ומחכה. יכולים לנסות להוסיף משפט או כינוי מתחכם, לקרוא חבובה, ולא עונה עד שתרגיש טיפש.

לפעמים לא טובות גם לזה, היא אומרת דיבור לאוויר, כאלה שמגלגלות עיניים בלי הצלחה, לכן נשארות טהורות. להזכיר שהייתה חיה לפני שמתה, אימא שלך, ומה עשתה בזמן ההוא.

עד שתפסנו. לא בנזו שבין רגע, וכמו ברק מזדקף להתנפל, גם מצליח להכות בחזה שלה, ואת האגרוף שמכוון לפנים כבר שולח הצידה, בגלל הרגל של אברי שנדחפת באמצע. הי אתה. לשאול אם השתגע. אגמור אותך, מסנן בנזו.

ואמרנו, מה איתך, כי התחיל ראשון, שופך עלבונות ופתאום נעלב בעצמו. וטוען שכבר שנים בקבר אימא שלו, ואיך מגיעה לפה של זו, שמה יודעת.

על ראש הגנב, אמרה פלורה, תופסת בכתף של מרים הקטנה, להיכנס לחדר שלהן.

מזמור

לפעמים הרעש, הדי רעמים רחוקים, שאולי קולות מלחמה, אולי מהשמיים. ועד שחודר פנימה בין חוטי הצמר של השמיכה עמום ורפה. לפעמים מנגינת גלגלי מכונית, לתמוה מאיפה, כי חדלו לגמרי לנוע בכביש למטה, וגם בציר הרחוק שקוראים חלסה. לפעמים שקט.

בתוך השמיכה, ומהדק את השוליים להתכווץ מתחת, לחסום את הקור. לבד. הכי מפחיד השקט. כל אלה שעכשיו מוכרחים להידחק יחד, עד שייפתח מחדש, שתיפתח ליש. להסכים להתחבר גוש אחד, עד שיחזור הביטחון, אנחנו כאן בצריפים שלנו, והם בשיכון החברים, להיות יחד.

גם בזכות הילדים, שמוטלת אחריות כבדה. דברים של נצר. דיבור חכם שמשמיע בשקט, כמו הרהור. להתפלא איך יוצאים מנוסחים המשפטים, גזורים באורך קבוע, והמילים שאם חוזרות, רק לשם הדגשה. להיות ציבור, אמר רפי נצר, שמלוכד בתחושת אחריות. וכל עוד זו נפרסת מעבר לגופך, יהיה נשמר צלם האדם שנברא בצלם. וכל עוד עניין של כולנו שמתרכז בבניין אחד וכתוב ברשימת משימות השומרים. מקיפים מסביב בכל שעה ובאמצע הלילה להאזין לקולות הישנים, אם רחש נשימה או בכי. וכל עוד מקיימים אורח חיים שיהיה שמו שגרה (רק בקטע הזה, הדגיש נצר, כמובן רק בקטע הזה), מאכילים ורוחצים ומלמדים להתנהג, כמו בימים שקודם, הנה סיבה לשפיות הדעת שלא תתערער. דברי נצר.

וענתה רוח'קה, שכבר נגמלה מהמליצות. לא הביאה ילדים כדי שיהיו דבק חברתי לקבוצה. לא לשם כך. ומי שלא מבחין בגודל הסכנה, להיות מזל של פתי. מתעקשת לקחת אליה לחדר, בשם זכויות ההורים שלא נגמרות בשער של ליש. בשם החוק.

לא מתעניינת בתוצאות ההצבעה, ויכולים להחליט מה שרוצים. כך רוח'קה. זו אספת החברים, אמר ארונצ'יק, הסמכות הכי גבוהה.

לא בזמנים האלה, השיבה רוח'קה. וכבר קוראים מהצדדים שלא תצעק. לא תורמת לדיון באופן שמדברת.

באשמת ההנהלה שלא פינתה בזמן. זו דעתה. לכן עזות מצח להישיר את העיניים אלינו ההורים ולדבר על סמכות.

ויכולים להחליט מה שרוצים.

ואז מתקדם מהקצה הרחוק. לאט לאט מגיע ונעמד. המפקד גיורא.

לוב'קה אמר, איך מעז להתערב באספת חברים. דיבור בלחש.

איש מגודל, הר אדם החבר לוב'קה, ומדבר בלחש.

וכך כולם. משתתקים לראות איך עומד מול שולחן הוועד, כמעט באמצע. לראות מה יהיה.

איילון

יללה כאילו חלום רע בתוך החושך.

כאילו תן.

קול זועק שחותך כמו קרן, מקפיא את תנופת הרוח להיות דום.

את תנודת העצים שכמעט נשברו מהטלטה, פתאום חדלה.

הפך חלק, מסך אפל ממלא עד השמיים להיות אחד הכול. ולמטה צץ ועולה גבוה גבוה, ופתאום די.

לא תן, לא בכי.

בצללי תרועה

גיורא הודיע לחלק לשלוש, לשים קבוצת ילדים בחלק מהבית, ובחצי האחר את החברות המלוות, שתיים או שלוש. סידור פשוט שמשפר את הנוכחות, מקטין את הדאגות. בכל זאת מתקיימת אווירת כוננות.

לא מתערב איך יחלקו, ורק עצה לצרף, שיהיו מתחלפים חדר כנגד חדר, וחוזר ומתרחק, ממשיך החוצה.

הנימוק שלו שלא מצב לשעה. חושבים ליום או יומיים, ולא.

לוב'קה אמר, כבר לא החיים של עצמנו, באופן הזה, ומוכרחים לעשות במהירות אם מתכוונים להציל.

תסביר את הכוונה, אמר ביני.

בדרך שמתפתחים הדברים, עוד מעט יהיה מחליט מי ומי בני הזוג, ומה התפריט בארוחות.

מזמן, צחקה ציפ'קה, תפוחי אדמה מבושלים במרק, ומה שבא מהרפת ומהלול. לפי חישוב לכמה תספיק התערובת. חישובים שלו, הסבירה, שיהיה נמשך כך וכך שבועות. לא זוכרת כמה.

הרי מלחמה, אמר נצר. משתומם על הטענות.

דווקא מהבית שלו ההסתייגות, וזו שר'קה, שלא מתווכחת על עצם העניין. מי לא מבין את המצב שנמצאים. רק שאפשר בדרך אחרת, והכוונה, לתכנן יחד.

תסבירי גם את, אמר ביני.

אתה באיזה תפקיד, הסתערה עליו, שופט או שוטר. ואם חושב אחרת, בבקשה בנימוקים.

רק להבין, התעקש ביני.

מהמכות בשולחן שמבקש להשתיק, לקטוע את האופן שמתווכחים. מכריז, לא דיונים פרטיים וחוזר ומכה ביד. מי שרוצה להגיד יודע את הדרך לזכות ברשות דיבור.

היה צריך להתעקש שיהיה אחד משלנו, אמרה שר'קה. איך מסתובב אפרים, מנהל מלחמות במקומות אחרים, וכאן הילדה שלו להיות דאגה של מי. לא מתביישת להזכיר דיון ישן, ומה שטענה בפעם ההיא, בדיוק להפך, ומוכרחה להודות בטעות. עכשיו שכך המצב, מציעה להתיישב איתו, זאת אומרת הוועד, לסכם על השיטה.

עכשיו פרשקו, הכריז נצר, ועוד דפיקה על השולחן. היחיד שקיבל רשות דיבור.

כי מתפרצת רוח'קה להתנגד לכיוון שמושכים. מה רשום על לוח המודעות סעיפים לדיון באספה, בתי הילדים. וכאן מין שיטה שיוצאים לשוטט בלי לדעת לאן, בלי מטרה. עוד מעט יהיו משייטים בשביל החלב בואכה כוכב האלים. בטוחה שישנו.

אולימפוס, לחש אברי.

לכן טוב שלא מפקד משלנו, סיימה. הכרזה להרגיז.

עכשיו פרשקו, צועק נצר, אחרת יסגור את האספה.

ינעל, תיקן אברי, הביטוי הנכון.

עכשיו רק פרשקו.

תכף כנגד כולם, שמח איצי.

להיות סקרנים כי מתנפל בלשון גסה, ומי שקם לענות, מיד תוקף את האיש ואת המשפחה שלו, להגדיל מהומה.

יותר טוב לצאת, צעקה רוח'קה, להתרחק מכאן. עצה לכולם.

ומזדרזת לעשות.

לקבל חלחלה, אומר פרשקו, מרוב נקבות שקורצות בעיניים.

בקול מדקלם, ונכנס לשתיקה, שאי אפשר לדעת אם סיים או תכסיס שלומדים ליצור מתח, עד ששואל נצר אם גמר. לגרום שיחזור על המילים בדיוק כמו שדיבר קודם, ובפעם הזאת מדגיש את התמיהה, שאיך להאמין בסיכוי, כשאלו מסתובבות כל היום, מנסות לצוד, ובאספה מרימות יד לגרום להחלטות. מי שמשתמש בזכות הצבעה בלי לדעת למי ובמה מדובר, ואתה לך ונצח. (דבר ברור, צעקה ציפ'קה האקונומית, ומשיב שאף פעם לא יצליח לטפס לרמה כמו שלה. וכבר מתעוררים כולם לצפות בקרב.)

נסה בכל זאת, ביקש נצר.

מה שמציע, לבחור מפקד אחד מאיתנו, וללוות בוועדת ביטחון תומכת, ולגזור להודיע שהסתיים תפקידו.

כל כך פשוט.

והשאלות של נצר שלא מגיעות עד אלינו, כי נבלעות ברעש קריאות וצחוק. רוגש כל האולם, ורק מהתגובה להבין שדורש להעמיד להצבעה. לא רשאים למנוע את הזכות. ועכשיו גם טענות, שאומרים שלא זאת ההנהלה שמסוגלת, ובעניין חומרת השעה. קריאות להחליף את כולם, וצחוק שצורח ברגלס, להחליף את נצר ודינה פביאן וסילבר, ובמקומם מציע את סילבר ונצר וגברת פביאן. זה מה שאנו, אומרת שר'קה, מתבדחים. ובבת אחת מתגברת הרצינות כי שואג לוב'קה, אני תומך בפרשקו.

אם לא היו פתאום היריות.

מי שהניח נשק בכניסה, מחילופי השומרים או כיתת הכוננות. ואמהות שמזנקות אל בתי הילדים. תנועת בהלה אל הדלת ושם בנזו מודיע, אזעקה, לפעול על פי ההוראות, כל אחד למקומו. ורצנו.

באחת ידו

בלי מחשבה, אמר אברי.
 כי סוחבים בדליים שניים-שלושה מטרים וכך כפולה העבודה. במקום זה יכלו למלא מהחפור, הנה מכאן.
 אתה תעבוד, רטן ארונצ'יק.
 שניים שממלאים ואתה, אמרתי. לא צריך מנהל ענף.
 תשים בתיבת ההצעות, דחה ארונצ'יק, בכניסה למזכירות.
 אבל בשכל, התעקש אברי, להגדיל את ההספק.
 מתבונן מסביב ומושך לשים שורה על גבי שורה, ומהכובד מחליק למטה. שקי אמוניאק שנערמו במחסן הפלחה וממלאים עפר. לא הסוג הקטן שתפורים במיוחד, ויכול להרים לבד או בשניים, ממש בלי מאמץ. ואמרנו שבזבז הגודל הזה, שלא פשוט לטלטל, גם להדגיש את הרוחב המיותר, שאם תספיק שני שקים עד הערב תגיד הישג.
 לפחות עשרה, ההערכה שלו.
 מושיט יד להרחיב את הפתח עד שנשוב עם החומר. מזרז קדימה.
 תפקיד, אמר אברי. אולי להגיש כיסא שלא יתעייפו הרגליים. ובקריאה את השאלה, איפה היה בלילה, בצד של בית הקברות או ברפת.
 הא, עונה ארונצ'יק.
 הא, מתעקש אברי, תגיד איפה.
 וצחקתי, מוכן להתערב שבשער. הצד הכי רחוק. אם נשמעו היריות עד שם.
 קדימה, אמר ארונצ'יק, תזיזו את הטוריות.
 מוכן להתערב שבשער, אולי בחפירות למטה. אחד בגובה שלנו, פנים שאף פעם לא מגולחות, והברכיים בולטות, להיות רזות בחלק היורד אל תוך הגרביים. סיפורים של בנזו שנכנס בלילות אל דבי פלץ, אל החדר שלה. לא מבין איך מסכימה. אף פעם לא תצליח להבין את הטעם שלהן, אמר בנזו, ודווקא זו.
 היה פחד אתמול, אמרתי, מרים את הדלי לשפוך מלמעלה, וחלק אל הידיים שלו שתופסות בבד, ממש בהלה.
 תכוון לאמצע, לאמצע, הוא נרתע, מנסה למשוך הצידה, ואני אחריו כאילו בטעות. תפסיק, הוא צועק.
 בשער, אמרתי, שאולי לא שמעו. ושם למעלה כמעט התפוצץ העולם מהיריות. ורצנו מהחפירות אל שיכון הוותיקים, מעבירים פקודות לחוליה של שמוליק בֶּטְוֹנְדָה של הגנרטור, להגיד לירות מהצד ההוא, ואחר כך גם ממחסן הפלחה.

כמו מקהלה, הסברתי, קול נכנס לתוך קול, מצטרפים ויוצאים בהפסקות קטנות עד שהתבלבלו לגמרי.

מוכרח להודות שיפה, הסכים ארונצ'יק. ואמרתי שבעזרת השעון. אומר להם לספור שתי דקות מהרגע ששומעים, ואז לירות עשרה כדורים.

מוכרח להודות, אמר ארונצ'יק, ואת המחשבה שסתם משתעשע, מחפש משחקים גיורא בר. הדרך שבלבל, אמרתי.

עכשיו תחזיק גבוה, התערב אברי, לשפוך את הדלי שאיתו. עוד מעט יבוא לבדוק כמה הספקנו. מה שגורם לו לזנק, מותח את השוליים, ואת המרפק תוחב פנימה שיהיה פתוח רחב. מכריז, קדימה קדימה.

לאום מלאום

נהיו מבולבלים הימים, מתערבבים אור וחושך, צל עננים ופנסי החשמל. להימצא בחדר הביטחון או משמרות שצריכים בלי הפסק, זוגות זוגות לאורך הגדרות.

כך כל הגברים.

בארוחות היינו מתרוצצים להחליף. גם לסחוב את הקערות שהניחו זו על זו, ושם תבשילי קמח וירק, ובשר תרנגולות פרוס לפי המספר. לפעמים עשינו במקומם, מתכווצים תחת לוח פח שהניחו להגן מהגשם, והגוף בחלק החפור, מתרחק מהרטיבות שלמטה ומהקירות, שקי עפר נוטפי מים. הכי טוב להתכווץ כמו גוש שעטוף במעיל, ברכיים לחוצות להחזיק את הסנטר, ורק העיניים אל האויב אם יופיע פתאום מתוך החושך. כבר לא החבורה שמקודם שיושבת בשיעורים, ובערב מיני ויכוחים שמארגן שוויג, שיחות קבוצה. רק לפעמים מזדמנים על המרפסת, ומי שרואה, מתקרב לשמוע, אומר איפה התורנות, ואם במשמרת לילה. והנערות שותקות, לא יודעות אם עוד שלנו, אולי כבר סתם.

רק מעטות. ובנזו שאל איפה היתר, איפה מסתובבות. ובצחוק פרוע שדווקא חשוב מה שעושות, אם יושבות עם השומרים.

לא התפקיד שלך להיות משגיח, אמרה מרים הקטנה. ויאקוב אמר שכן תפקיד שלו, של כולנו. זונות כולכן, אמר יאקוב, יורק על הארץ.

בערב הייתי הולך אל חדר הביטחון להסתכל איך עושה את הרשימות שלו, טורים טורים של שמות לפי המשמרות, וחוליות הכוננות בצד. כמו יום מנוחה, להיות רשום בחוליית כוננות, ולפי היחס אחת לשמונה, וכך. לפעמים הייתי מציע לו, אומר, יותר מדי תיקונים בדף וכדאי להעתיק בכתב יפה. גם כדי שלא יראו את השמות המחוקים, יגידו, למה שינית.

לא צריך, אמר גיורא.

בכל זאת עשיתי, יושב בפניה ורושם בשקט, לא מתערב בשיחות שלהם, כאילו לא שומע. יודע שסתם ממשיכות לשמור על מכשיר הקשר, פותחות בשעות עגולות, ולא מגיעה שום קריאה. אף פעם אי אפשר לדעת מתי יקרה, אמרה דינה, וגיורא הניד בראש שאף פעם אי אפשר לדעת, אבל בטוח שמת לגמרי המכשיר הזה, רק אנחנו שבתוך הגדר מושכים את הזמן. היו דהויות השערות שלה, דבוקות בקבוצות, והפנים עייפות. איך להיות מושכת עם הצורה הזאת, אם מעוררת רחמים. תלכי לישון, אמר גיורא, מה שהכי טוב בשבילך. ועונה, הכי טוב לשבת כך, רחוק מהחלומות, מהמחשבות. תלכי לרחוץ את עצמך, אמרה שר'קה, לחפוף את הראש אפילו במים קרים. דיבור של בוז, ופונה אלי אם מוכן ללוות אותה, לשמור שתגיע אל החדר למעלה. יודע שמבקשת להישאר לבד, רק שניהם. וגיורא אמר שלא, ויותר חשוב שאמשיך להעתיק.

דיבור בטון קובע.

יותר ויותר נמצאת כאן, עושה את תוכנית העבודה של החברות, מי בבתי הילדים, מי במטבח ובמכבסה. ואם נשארות אחדות, או מהחבורה שלנו, מציעה להוסיף לביטחון, להיות בתצפיות או במחסן הנשק. לכן עדיף שתימצא כאן, לא תתרוצץ מחדר האוכל ובחזרה. שחור השיער שלה ויורד תלתלים, ומין חיוך שכמו קריצה, לרמוז שיודעת. וגירא אמר, עכשיו אצא לסיבוב, ואם תלכי לישון, ליל מנוחה. סימן לשקט.

אם ציפתה שיציע ללוות, לא מראה שום סימן. ועוד, שלא ממהרת. מפינה לפינה, כל החדר כמה, ארבעה מטרים ואולי פחות, וכמה פעמים יכולה. יפה הכתב שלך, היא נעמדת מאחורי. ושתקתי.

מבקשת ללוות אותה אחרי שאגמור. בדרך מתבוננת אל השמיים להגיד שמפחיד. סימן לשקט, הסברתי, אם אמר ליל מנוחה. ומתבוננת בי בפליאה, ועוד יותר על העקשנות לחזור ולהגיד שיכולה להיות בטוחה. איך, היא שואלת. ועניתי, כי אמר.

אם באמת מאמין שיודע, שאפשר לסמוך, כלומר יותר מאיתנו. זה מעט, אמרתי, הרבה יותר. ומחייכת, להגיד שאדם מאושר אם כך מרגיש. ועכשיו הבוץ שכמעט החליקה. מושיטה יד לאחוז בי, ואמרתי בואי לכאן, לאמצע השביל. כמעט נפלתי, היא לוחשת, תודה. ומחזיקה. הדיבורים של בנזו, וזה עוד בקיץ, שמתרכך הבשר שלהן אחרי החתונה, והכי בחזה ובזרועות, נהיה תענוג לשקוע. לשכב במיטה ולחלום, והכי עליה. בכל פעם שיורדת אל הצריפים שלנו להגיד דברים, או מודיעה לבוא לחתום על טפסים במזכירות. בבגדים קלים שעושים את התנועות זריזות, וגם הקול עליז ושובב עד שמתרחקת. ואז הוא אלינו, שפעם יהיה. וקריצה. מה ששאלתי, היא אומרת, אם באמת מאמין.

ולחשתי, כן.

שיודע מתי יתקפו ואיך.

איך ייתכן.

ושתקתי.

פתאום השתתקת, היא צוחקת.

ואמרתי, אור אצלכם בחדר.

שם רפאל, היא אומרת, להזכיר את הבעל שלה.

ואמרתי, תמיד משער מה יקרה, קורא את המפה. ועוד הוספתי, בעצמך יודעת.

ואוחזת בכתף שלי. לא מלמעלה, יותר מהצד. מציעה שאכנס. ועניתי, יותר טוב שאחזור לשם, אולי יצטרך.

וצחקה, הרי הבטיח שקט.
ועדיין זה מול זו כששאלה אם מספר לי דברים. אתם הרבה ביחד.
דברים על עצמו, היא מבארת. ומוסיפה, כל כך מעט יודעים עליו.
אם לגלות לה שרושם במחברת האחרת, מקופלת בכיס כמו ארנק, סוד רק לעצמי.
תנסה לשאול, היא לוחשת, וכאילו אל עצמה, שלאן הגענו.
והנהנתי, לילה טוב, עכשיו שהרפתה.

ראש אשמורות

יללה כאילו חלום רע בתוך החושך.

כאילו תן.

להיות חוזרת שוב ושוב ועד שיתעוררו האחרות, קופצות מהמיטה לנער, קוראות, תפסיקי תפסיקי.

כי מתוך החלום של מרים הקטנה.

לטעון שלא מסוגלות לישון בדרך הזאת, שלוש באותו חדר. להגיד שלא מאשימות, אפילו מרחמות,

ורק שצריך פתרון.

ואמר שוויג שמקווה שיחלוף מעצמו. סוג חלומות שגורם המתח, ומתרגלים לאט לאט.

יותר מדי לאט, רטנה פלורה, תבוא אתה לישון במקומנו.

ושוויג ענה שעוד קצת ואז נראה.

ממשלת הלילה

להרגיש מחוץ לגדר, עירום על גשר חבלים מתנדנד, אולי ימינה אולי לשמאל, מאיים מכל פינה ועוד בחושך.

גיורא אמר, תלך ממש מאחורי, ממש אחרי הגב שלי. ועוד אמר, אל תפחד. הייתה נושבת רוח. לא חזקה, בכל זאת מנענעת את העשבים, משמיעה יבבה. אם אורבים במחבוא, איך נרגיש אם שוכבים מאחורי תלולית עפר. ואמר גיורא, איך ירגישו בצעדים שלנו, וכך איזון. בצחוק דיבר, לא מפנה את הראש, ורק הפנים בזווית לצד זה ופעם לאחר. לנחש שמושך קדימה אל הכביש הראשי.

לא מאחורי תלולית עפר, הוא מוסיף הערה מאוחרת. בקטע שנשארו הגזעים, מזדקרים זרים ומאיימים. כל כך דומים לאנשים שאיך יכול להיות בטוח. ואומר, כאן. יכולים לשבת.

אם יתחיל גשם נסתתר בצינור. מצביע על הכיוון. שואל אם עדיין מפחד. במצב הזה שנצמדים אל הגזע להיראות חלק ממנו. כמה ענפים צעירים שכבר התחילו לצמוח קרוב לחתך, עוזרים לטשטש את התמונה בשעות כאלה שלא חדה הראייה, וכך תחושת ביטחון. ענפי אקליפטוס.

היה בהיר הכביש, מאיר מול השמיים כמו נחל. זורם עם הרוח במעלה וקר. לא ציוץ, לא יללה, עולם מת. גיורא אמר, הצד שצריך לשים לב, והצביע לשם. ועוד, שהכי חשוב לשתוק, כך, בצורה שאתה. ובעצמו מתרומם להתגנב בין הגזעים.

מזל שבלי גשם. מיני עננים שאי אפשר לדעת, והכי גרוע אם יתחיל. ואמרת, בסוף נחזור הביתה להיות בתוך הגדר, לישון בין קירות. דיבור לעצמי, מתכווץ דחוק אל הגזע, והמחשבה, שיכולים להופיע פתאום מהצד שהראה, חבורה שלמה ורק אתה. לשאול אם לא מפחד בעצמו. היה צריך לתת רובה.

לשאול איפה היה כשעברו. פחדת, הוא מחייך, כי אין לחשוש מאלה.

היה הדיבור של דינה שמשמיעה בהטיה הצידה, להראות פקפוק, שאיך יכול להכריז בביטחון. כל הכוח שלנו שלושים-ארבעים (אם סופר גם אותנו), ומנגד יכולים מאות, יכולים אלף, ואיך להיות בטוח. (די, אמר גיורא, מושיט אצבע לגעת בשפתיים שלה, סימן לשתוק אבל בעדינות, ומכופפת את הראש עד שממש בתוך כף היד שלו, אומר, הכי טוב שתלכי לישון.)

אם עוברים בכל לילה, שאלתי.
ולא עונה.

והוספתי, שיכול לשים חמישה יורים, להרוג את אלה. ארבעה היה המספר שלהם, ומה הבעיה. ארבעה, הוא מאשר, אולי חוליית סיור. מי שעושה בלי מחשבה, ועוד במספר שלנו. מי שתמים לקוות שיסתדרו בכל יום בשורה ברווחים מתאימים, ואנחנו נתאמן בקליעה. כזאת הצעה. ומחייך. כשכבר לפני השער. שריקה לשומרים שחזרנו.

עשב השדה

בנזו אמר, עוד פעם האוכל הזה, תפוחי אדמה ודייסה, שיכולים להוציא מהדעת, לרצות להקיא. ואברי הרגיע שאפשר להוסיף מהחריף. הוא אמר, מחסן מלא רסק פלפל אדום שהביאו בטעות מאה קופסאות של חמישה קילו, ועל הקרטון מדבקה, חמוצים. טעות של בית החרושת, התנצל שמוליק, כי היה רשום בפירוש בהזמנה. וציפ'קה השיבה, אם כך אז שיחליפו, ויכול לדרוש גם בעד ההובלה. שטות, אמר שמוליק, מפנה את תשומת הלב להפרשי המחיר. רוח שלנו.

הסביר ששווה לפחות פי שלושה, ויכול לשכב במחסן גם עשר שנים, לא מתקלקל. לכן העצה שלו להשאיר, ואת החמוצים לקנות כתוספת. ומוסיק אמר, כל המצטיינים במתן עצות, יודעים לקשקש משפטים, לא יודעים לצרף חשבון פשוט. ואיפה הריבית שמצטברת וצומחת כדור שלג, ומקום במחסן שלא נותנים חינם.

ולא הסתיים הוויכוח.

עכשיו מילאו בכוסיות זכוכית שמעמידים באמצע השולחן, ומי שאוהב לתבל חריף יכול להוסיף לתבשיל ולערבב.

יספיק למאה שנה, אמר אברי, בתנאי שיתקיים הכפר הזה. ובנזו קילל שהשחיר מרוב עמידה, קיבל מראה דוחה, לכנות צואה, ויהיה קבוע באמצע השולחן עד שיישברו הצלוחיות. איצי סיפר שיוצאים קבוצה שלמה לאסוף ירק. רעיון של פרשקו לקמץ בחציר. כבר הקטינו את המנות היומיות לעשר חבילות שמחסלות עד הגבעול האחרון, מנקות בלשון את האבוסים. ומזה הצמצמו החליבות אחת במקום שלוש. צריכים לראות את הניקיון, כאילו במברשת. וטען פרשקו, לקצור עשב בשדות ולמלא בשקים. עבודה שמתאימה לגברים, זאת הדעה שלו. וברטה הכריזה, שטויות.

איצי הוסיף שצירפו זוגות. הגבר לקציר והאישה לצבור ולמלא. ואנחנו באותה דרך, לשים בן ובת. מתערב שנאסוף יותר מהם.

מי, שאלתי.

ואמר את השמות, ג'קי ותמרה, ואיתו מרים הקטנה. מתערב ששיגו.

הולך לישון, אמרתי.

להשוות בין התפקידים, סתם עבודת פועלים פשוטה, וגם שמצרפים את הבנות. אם חושבים שטוב כפיתוי, אולי לאיצי, לגרום שיתלהב. ואיך להשוות לירידה למטה, לסכנה. ופתאום עלתה המחשבה אם היו מצרפים כלב שיכול להריח, וכך לגלות אותנו בקלות. לא יכולים לסמוך שיהיה בשקט, הסביר גיורא, די בנביחה אחת בזמן הלא מתאים. הוא שאל אם חזרו כל הארבעה, ותכף ירד אל הכביש להתבונן בעקבות. הכי הפחיד הרגע שהופיעו, צצו בלי שהתכוננתי וצעדו במהירות כמעט לידי, ובלי להשמיע הגה. עושה להפסיק לנשום. רק הבטתם, קנטר בנזו, והסברתי שאני, וגיורא

בכלל במקום אחר, ועד שחזר אולי שעה. לחשב כמה התרחק לפי הזמן שחיכיתי, לפי הזמן שצעדו אלה, עד שהתחלתי לפחד מה קרה. לא עשה כלום גם הוא, טען איצי, אם חזרו כולם. וענית, איך לדעת, איך להיות בטוח.

כבר היה אחרי החפירה בבית הקברות, אחרי מה שקרה בבית הגנרטור, ויכולים להעריך את הדרך שלו שעושה בסבלנות. עבודה נקייה, הסכים אברי, בית הקברות.

ארונצ'יק נכנס, התקרב אל השולחן שלנו, לשאול איפה האנשים. רק אני, אמר בנזו, וארונצ'יק רטן שבדרך הזו איך חושבים שיצליחו. תאכל דייסה, הציע בנזו, לקבל כוח. וצחקנו. ובנזו הדגיש שבשביל קציר הירק, לא מתכוון לדברים אחרים. דיבור שסיים בצווחה, תפסיק, תקרע את החולצה. כי תפס בחזה שלו וסובב עד שמושלך לרצפה.

זה לכל היום, דיבור של אזהרה.

הולך לחדר, אמרתי, וקרא אחרי לזרז את אלה שצריכים.

אולי היו חוזרים אל הסעיף ההוא באספה, אם לא היו מתחילות היריות. בהתחלה בודדות, נשמעות כמו טעות. לא להיחפז למסקנות. ודי מהר הבנו שימשיך, שלא סתם, ומי שמתכוון לרוץ לתפוס מחסה או בכל פעם לשכב על הארץ, מי שמסרב להבין, רק מכביד. עושה קשה גם לעצמו. מכולם הכי זריזים שלנו, שפתוחות האוזניים גם בזמנים סתם. לא בית אמיתי לשכמותנו, המקום הזה שקוראים ליש. גם אם תקפיד להתמתח בגובה הנכון, לצעוד בקצב שהולכים האחרים, בכל זאת מה תהיה, עורב לבן. כך רפאל נצר. חכם להדגיש שלא יותר יפה חלילה בעל החיים המקומי. ועוד הסביר את היכולת לפעול על פי התנאים, מה שקורא תבונה. והיפוכו, כל מה שמתעקש על דרכו, גם אם נגד הזרם, וכינויו סכלות. מתון הדיבור שלו ורך, להנעים את העבודה שעשינו במחסן הביצים. ומוסיף בעניין שקוראים חינוך, הדרך להגביר את זו היכולת.

הכי חכם בכפר הזה, וגם האישה שלו שמחייכת, ומין זיק של קונדסות בקצות העיניים, לשאול אם כבר יכול למיין את האנשים, לחלק לקבוצות. ועניתי שבקושי חודשיים מאז שהגעתי, בקושי מכיר. כך בהתחלה.

אולי שבוע שעשינו יחד את העבודה ההיא, ויכולתי לספר שנחמד, מציג את העולם בצורה משעשעת. למשל שמציע לספקטור להזמין חותמת עגולה, שגם מסמנת וגם כמו קישוט לביצים. אולי להגדיל את המכירות בדרך הזאת. גם לפרסם את השם שלנו במדינה. תיתן להן שם, ביצי זהב, ויכול ביצי פז שמכילות כך וכך. וספקטור שאל מה. ועניתי שיכול לרסק מין ירק לתוך המזון שמאכיל, משהו שצובע. תנסה סלק, הצעתי, עד שהבין.

נצר צחק שסתם בדיחה שהפריח לגוון את שגרת העבודה, ואיך צמחה להיות קרן שפע. שכבר זורעים סלק אדום חלקה שלמה להזין את העופות. גם כתובת צבעונית שמעטרת כמו כתר. לכנות זהובית, הציעה שר'קה, וכך.

לחבר לשווא את זו החוכמה אל מה שעכשיו, כי לא מתחברת. ויכול להבין אם כמו מכה, למשל שנמחץ בין מכלי הפרי, וזה שימו טרָגֶש שמעמיס שלושה-שלושה, ופתאום מתהפך על הגב שלו. להתפלא איך יצא חי מתוך המפולת.

אברי הסביר שבעניין הזה כל החוכמה בעקב הנעל. פתגם מאבא שלו שמשמיע בשפה מזרחית. יכול להגיד באחוריים, ולא, מפני שלא אוהב את הביטויים הגסים. גם על שר'קה שיושבת בוועד והצורה שמדברת, תכף משתתקים להקשיב, לשמוע את הדעה שלה. ואם מנמיכה את הקול עד ששקט, ורק תקתוק השעון על הקיר. להיות ראויה לרפי נצר.

ועוד המראה.

לזכור חמימות מתוך החיוך ומהיד שנגעתי, ממלמל את השם שלי, וכמו ליטוף. תשוקה לדעת איך הצליל, כי לא אמרה. בגלל הדרך שהציג, מכריז, בואי שר'קה, תכירי חבר. חוויות שנעשות זיכרון,

שכבר לתמיד הרושם שמתוך הצבעים. פנים לבנות שמצטרפות לשיער כהה במין ניגוד כובש, ושוב חיור, עליז וגמיש עד שנבהלתי.

חדש לגמרי, הסביר לה נצר, שכבר הספקנו לבלות יחד עם ההן הביצים, ועכשיו נשתה תה. ופונה אל הפינה שמעבר לקיר לצלצל בכוסות, ומנגינה של מים, וכך רק היא ואני. בקול שלא רך ובכל זאת מלטף, אומרת, בוא נשב. ועוד אומרת, קצת ביישן, האם נכון.

את השיחה ההיא שהתחילה בשניים וכשמצטרף עם המגש, ממתינה לראות איך ישתלב. לתרום את הדעה שלו, שלאט לאט שוקעים להביט נמוך, נעלם הנוף שמטפס לגובה, וגם השלג שבהתחלה כמו גביע גלידה, עושה חשק להושיט לשון ללקק, להודות שמרשים בשבועות הראשונים, ובייחוד את מי שמעולם שטוח, בניינים וכבישים ועשן. כך גם הם כשהגיעו, ועד שהבינו שחוצה גבול, ורק להתבונן בזהירות, אפילו לפחד.

בכל זאת די שבילים לטייל, אמרה שר'קה. ורפי שאל מתי לאחרונה. זוכר את ההתחלה, את ההתלהבות, הסקרנות שממש בכל שבת, למטה אל הנחלים או במורדות. ואיך גילו את השרידים בסבך הצמחייה שלרגלי הסלע. עתיקות נכבדות.

היה אור בעיניים שלהם, וכאילו יוצא ומקיף להיות בועה. ואיך מתחבר אל מה שעכשיו, שם בחדר הפיקוד.

את השיחה ההיא, אמרתי, ובשאלה אם זוכרת.

וענתה שזוכרת ילד, ואת המבוכה.

היה רותח התה, שורף את השפתיים שכמעט לשמוט מהיד. והמחשבה איך גורמת להוציא מילים ממני. קצרות שדי לנענע בראש בהסכמה, ואת הדעה על האחרים מהחבורה שלי, אלה שכבר היו. ועניתי שמתבוננים בחשד, ואם תתקרב אל הארגז שלהם תשמע נהמות. וצחקה.

זוכר את הצחוק שלך, אמרתי. אם להשתמש במילים שלו מהפעם ההיא, מתי לאחרונה. ולא ענתה.

אולי בגלל החורף שמצטרף, צובע אפור דהוי כמו בטון, כמו זקנה. כי יושבת בפינה ליד השולחן והזרועות על הלוח, על הציפוי, נייר עיתון, לא חזקה להחליט להתרומם וללכת. (הדיבור של בנזו על הבשר שלהן שמתרכך אחרי החתונה, ומלקק את השפתיים.) ואמרתי, יכול לשוטט עד הבוקר, ואי אפשר לדעת את התוכניות. לפעמים מתרחק עד הכפרים הגדולים. ומביטה חרדה, אם מתכוון מעבר לגבול. ועניתי, כמעט בכל לילה. מעבר לגבול, היא מדגישה, לשמוע דיבור ברור.

ואמרתי, היה יפה הצחוק שלך ביום ההוא. לכנות, צחוק של קיץ.

ולא עונה.

אם מרוצה שאשתוק גם אני. שיושב כך ליד מכשיר הקשר הדומם, שמא בכל זאת יתעורר פתאום. יודעת שזה התפקיד. ואומרת, לא לא, להפך. ושוב אומרת, בבקשה תמשיך את האמירות הקשות שלך. ואז את הדיבור על השרידים.

זוכר שאמרתי, פחד, ותיקן לכנות אימה.

כן, היא אומרת.

ולא הבנתי.

היו אנשים כמונו, אמרה שר'קה, עמלים ואוהבים. ומה שנשאר, אבנים מתפוררות, שברי כלים ועצמות.

לכן אמרו, פחד.

בחדר שלהם, כשעוד שניים. הכי חכמים בכפר הזה.

לפני חמש שנים, אמרה שר'קה, או פחות.

ומתרוממת ללכת. להגיד, אם יחזור, מסור שחיכיתי. ולא מסובבת את הפנים כשמוסיפה, ולעזאזל הכבוד.

שוקט ובוטח

נמשך חודשים אחר כך עד שראיתי בעיניים. שוויג קרא מתוך הכתב פסוקים שלא מצטרפים. כתב חידה על מקום ושמו בית-רחוב. והיא בעמק, דקלם בקול, מדגיש את המקומות, את השמות ליש ודן. לחפש את הקשר, את האבנים המתפוררות, ריבועי חמר שמצטרפים להתחיל קיר. מה שנותר חנוק ונטחן בשורשי צמחי הפטל שעושים את מלאכתם לאט. אם היו רועי צאן, דיבר שוויג, מגדלי חיטה וגפנים, ושם בערוגות הנמוכות השקו גינות ירק. לנחש את אלה. רק השרידים שכאן חצובים כוכים בגיר. רק הפסוקים שמספרים בקיצור מרגיז. לא מסתירים את הסלידה והכאב של רושם קורות העיתים.

הרי היו קשים החיים, רצופים מחלות ופגעים. להזין את העדר, ובלילות לשמור מחיות טרף. ואיך נדחקו בחורף אל מדורת גחלים שמבעירים באמצע, לטמון את הרגליים תחת מרבדי צמר וכך מכווצים, חיבקו ילדים שאולי להטו מקדחת. מסביר, דאגות לצרכים ראשוניים, קורת גג ולחם, והמטרה לשמור על הקיום, על ההמשכיות. עד שהתפרצו הכובשים. באים במפתיע, בטוחים שבמצוות האל, בברכת כוהניו מעלים באש. ואין מציל, מסכם הכותב. כל השאר עניין לדמיון (כך שוויג), קולות שמטפסים גבוה, זעקות נשים טרופות, בכי ילדים.

בפינה

לפעמים עומדת ליד השיחים פולה סבירסקי, אישה גוצה. אוהבת להתבונן כשעוברים, ומין הבעה כמו חיוך, ולא חיוך, אומרת פלורה, סתם תווי פנים של זקנים.

לרצות לדעת את המחשבות שבראש שלה. מקללת, אמר ג'קי, מנענעת בשפתיים ומקללת. וצחקתי, שעוד לא סבתא, ואיך מצויר מין דמות של זקנה רוכבת על מטאטא. אוהבת לטייל השכם בבוקר. גיל שלא מצליחים לישון, הסכימה פלורה. מביאה דוגמה מסבתא שלה, שלא ישנה בכלל, יושבת כל הזמן ולא זזה, גם לא מדברת. לבדוק את הריח, הציע ג'קי. ומתבוננת בו להבין למה מתכוון. לבדוק את הריח, הסביר ג'קי, אם לא מתה. וכינתה, טיפש.

אולי רזה הסבתא שלך, עור ועצמות. יכולה להתכווץ בפינה, וכך שנה שלמה בלי אוכל. טיפש, אמרה פלורה. ומתכופף, מרים אבן, ובסיבוב לאחור אל ההיא שאצל השיחים, מצד הגב שלה שנשאר כמו בהתחלה, סימן שלא פגע. לרוץ, הוא קורא, מהר מהר.

עד שהבנו שירייה, פוגעת בקיר החיצון, מתיזה שבבים, להצטרף אל רבות כמותה שמנקבות את חזית חדר האוכל. כדור שלפעמים מצליח לחדור את הקיר, וכשמגיע פנימה כבר בלי כוח. נבהלתם, אומרת ציפ'קה האקונומית, כי רואה שרצים, ומאיצה להזדרז. לא מחסה טוב הבניין הזה שעשוי עץ. בעצמה מעדיפה את מחסן הפרודוקטים שקיר בתוך קיר, להסתתר שם. מי שצריך לאסוף ירק, היא שואלת.

וזו פלורה שאומרת אני ומפקת. לא טורחת לכסות את הפה. כל העבודות עכשיו, רק קציר עשב וטיפול בילדים וחפירות ושמירה. אתם מתבטלים בעמדות, רטנה פלורה. וענינו שגם בלילה לשבת בחושך ארבע שעות, לשמור על העיניים שלא ייסגרו. לא יודעת מה מפטפטת.

ציפ'קה אמרה שעברו השכם בבוקר עם גיורא. אולי בשעה ארבע, ואלה פרשקו ויוזה וסטף גורביץ. סטף שתה את התה לאט, וגיורא האיץ לגמור. לא מסוגל לבלוע כל כך רותח, מחה סטף, וענה שלא מוכרח. תן לו עוד חמש דקות, ביקש יוזה, אולי כוס אחרונה שלו. לא אמרו לאן, סיימה ציפ'קה.

ועד שהיינו ליד הדלת, כשהתחילו היריות.

הרבה יחד, וגם צרור מנשק אוטומטי, שאולי הסטן שלו. והבטנו זה בזה וגם בציפ'קה שתפסה ביד של ג'קי, ממלמלת, הנה הנה. גם הגל הבא שיותר חזק מהראשון, יותר צפוף. ואמרת, עכשיו מחזירים אש. אבל השתתק מהר, חזר השקט. בוא, קראתי לג'קי, לפני ששוב.

פֶּלַח רֶכֶב

לצחוק ממה שאמר שאולי כוס אחרונה. בסוף דווקא בו. לא פגיעה שהורגת, בכל זאת היו מוכרחים להעמיס על הגב, לסחוב כל המרחק עד השער, ומשם כבר באלונקה אל המרפאה. פרשקו אמר שמזל גדול. כמה ההפרש, עניין של מילימטרים, שאם מהדק ביתר כוח אולי חודר בשינוי של אלפית, חודר למעלה וישר לשם.

עושה חביתה, צחק ברגלס.

מיכל אמרה שגם כך קיבל מנה הגונה, ויצטרכו להוציא את הקליע בניתוח. נתקע עמוק אל תוך העצם, ועד שיתברר אם פגע בעצב או רק בשריר, בינתיים מה יהיה, כי לא טובה ההמתנה בתנאים שלנו. היה מזל גדול, התעקש פרשקו, לחשוב על האפשרות האחרת. ואמרת, אולי בדיוק נפגע גם ההוא, בדיוק באותה שנייה.

זה השחור, הסביר פרשקו.

מיכל אמרה, תזוזו תזוזו, לפנות מקום. ואולי לעזור לפשוט את הבגדים שלו, לרחוץ את המקומות האחרים. עבודה לנשים, פסק ברגלס, והכי טוב שתעשה מי שהרוויחה, וזו חייקה.

עכשיו תצאו כולכם, דרשה מיכל.

תמרה אמרה שיכלה גם היא, ולא מרגישה שום דבר, שום מבוכה. כי אבא שלי, הסבירה, ויכולה לגעת בכל מקום שצריך.

יכולה גם לי, צחק ג'קי, קופץ הצידה להתחמק. ופרשקו רטן שלא בשעה המתאימה המשחקים שלנו, ועוד פחות מבין את תמרה שכמו תינוקת. שם פצוע אבא שלך, הדגיש, ועכשיו מי יודע כמה יהיה שוכב, כמה חודשים. ועוד להגיד תודה שיצא כך, כדור בירך, לא יותר גבוה. מה שצריכים עכשיו, להביא גברים שיסחבו את האלונקה.

אתם שניים, הצבעתי, ועוד שניים.

ולא הסכים. מכאן עד חדרי הוותיקים, כל העלייה, ועוד במזג אוויר שאי אפשר לדעת מתי מתחיל לטפטף. אי אפשר לעצור באמצע לנוח, אמר פרשקו, לכן עוד ארבעה שיהיו מתחלפים. אם מוכנים לקפוץ לחדר האוכל, אולי לחדר השמירה. הכי פשוט והגיוני את כיתת הכוננות.

אולי היה ממשיך להגיד, וגם אל גיורא בר שהגיע מלמעלה לראות מה המצב. ואומר למיכלי לזרז את החלק שלה, ועכשיו כולנו יחד.

דיבור שלועג, אולי לכנס את אספת החברים, לא די באלה שמסתובבים במרפאה, רבע הכפר.

מה שאמר פרשקו, להביא גברים, לא סופר את חייקה, שיכולה לסחוב יותר מכולנו. הרי רק מניחה את שני המוטות על הכתפיים ומצליחה לבדה צד שלם. תראו תראו, צחק ג'קי, וסטף קרא להתפזר כל מי שלא מצרף כתף. קטן עליה הבעל שלה, אמר ג'קי, מסתכל איך מתרחקים בשביל העולה.

אם עניין של מקריות שהגיעו גם מלמטה, ואלה רפי נצר ולוב'קה וארונצ'יק. שלושה נושאי נשק ששבו מהמקום שקרה, זאת אומרת ההיתקלות, מודיעים, חפרנו בור וקברנו.

מזל שלא היו גדולות הגופות שלהם, אמר לוב'קה.

אחד היה שחור, אמר ג'קי.

שחור, לבן, אותו הטעם בשביל התולעים.

גם בשביל אימא שלו, העיר נצר.

ועונים, לא הזמנו אותם שיבואו.

ועושים חשבון שקוראים סטטיסטיקה, זאת אומרת, כמה נפגעים לכל צד, ואת היתרון בסיכום. אשי

וג'יסון שניים, ומהפעם הזאת אחד פצוע, ולהם שלושה בבת אחת. אם היו גם קודמים, לשער

שלפחות פצועים, לפי סימני הדם. ומה עושה בטיולים שלו, שמסתובב בלילות ולא מספר.

גיורא אמר שיכולים לחזור לחדר הכוננות. לא טובה העמידה כך, חשופים בחוץ, ועוד חבורה

שלמה. ואתם איתי לשמן את הנשק שהרווחנו. שעה ארוכה היינו מפרקים ומשפשפים, טובלים

בשמן ושוב, עד שהכריז די. זה האקדח אולי הטוב מביניהם, ורק בעניין התחמושת, המעט שמצא

בחגורה שלו.

השחור, אמר גיורא, שאולי מפקד החוליה, כי היה היחיד שהספיק.

לפגוע ביוזה, אמרתי.

תתקרבו, אמר גיורא, ללמוד איך מפעילים.

מעשה רוקם

מול הטענה שלי, שיכולנו לנסות להרוג את כולם. תחסיר מי שפוגעים במטח הראשון, ואיפה היתר. והתשובה שעונה, ללמוד להביט רחוק. ולא מפרש.

תראה איך נמלטים, אמר גיורא, ואת הפצוע השאירו. דיבור של בוז.

לא יודע אם פגעתי. לבקש להמשיך לפחות פעם נוספת, ולא נותן. שולח את היד לאחוז בשלי, להבטיח שלא אעשה. יכולנו את כולם ישר בגב.

די באחד, הוא אומר, ועכשיו נחזור. מי שחיכתה למעלה, דינה פביאן, ובבדיחות, שחזרו הציפורים. שואלת, מה עוללתם.

תלך לבדוק אם ערים השומרים, הוא אומר, ואת כיתת הכוננות. עד שאחזור, חצי שעה.

הרי זקוק לשינה כמו כל אדם, ויודעים שלפעמים אצלה בחדר. מוכרחים לדעת, לפי המקום שמודיע איפה לחפש אם יצטרכו פתאום. לפעמים בחדר שליד הכוננים, פינה שלו. שצריך כל גבר, אמר אברי, ובשבילה אולי חלום, לרצות להתחתן. דבר שאי אפשר לדעת.

לא אחד לחיות במקום, הסברתי. דבר שאי אפשר לדעת, הם אומרים, כי לא ימצא הרבה כל כך בשום מקום. חושבים בראש שלהם. את תמרה, הסביר יאקוב, שגם משוטטת בלילות. תכף שלח לישון, סיפרתי, מזהיר שיעבור לבדוק.

הנה, הם צוחקים, וגם אני, אבל כנגדם, כי שלח שאבדוק אני. לראות שמתעוררים להקשיב. ואמרתי, נגמר הצחוק שלכם. בפעם ההיא.

לא הלכת, אמרתי לדינה, כי עדיין בחדר הביטחון, לבד בחושך. ומספרת שמזעיק את כולם להיות מוכנים. דווקא מפני ששקט, לא מגיעות היריות שבכל ערב. ואמרתי, הנה מגיעות. אחת פה, אחת פה, וממש לא חודרות לאוזן, להכרה, כי התרגלנו. גם מסתובבים בלי לתת את הדעת. פתאום פוגעת בלול ועונים בקרקור רועש, ושנייה בפח של הגגון, כאן קרוב.

כמו בכל ערב, אמרתי, ולא יודעת אם באמת מבחינה בשינוי. אולי מושפעת מהרמז שלו שאומר, להזעיק את כולם.

שלח את הנערים ועוברים מחדר לחדר. גם אומרים, בשקט ולכבות את כל האורות.

כמה שחזרנו על התרגיל הזה.

כמעט בוקר, אמרה דינה.

ורציתי להסביר שלא מעיזים בלילה. לא הם. לראות איך נבהלו למטה בכביש. לא להאמין איך נבהלו. חושב שלא פגעת, ויכול להיות שבכל זאת פצוע, וברח עם הבריאים. התחזק הרעש, היא אומרת, ממש עכשיו.

אם חיוורת מפחד, לרמוז שאזוז מהחלון. ועינתי שצריך למהר, לנחש איפה המקום. יכול לעזור באקדח הזה.

כאילו בכיוון אחר, היא אומרת.

ובאמת.

למעלה, לחשתי, הצד של הקומביין העזוב.

הרי לא יכול לשבת כאן איתה בזמן שנלחמים.

היה פחות בזמן שרצתי, מתחזק ונחלש. די לשמוע את היללות מבית הילדים, את העופות. די אור לראות, ובלי אנשים בחוץ. חושב שמכיוון הקומביין, צעקתי אל ספיבק שמופיע פתאום מהלולים, זועק שממש מכוונים לשם, וכבר פגעו כהוגן.

בצד המזרחי, הדגשתי, בצד שלמעלה.

איפה למצוא אותו, התעקש ספיבק, את הבר הזה.

כי היינו מוכרחים דרך הקוצים, נשרטים בלי להרגיש, ועד שהחלקנו אל החפירות, אל השקים, ומצמידים את הלחי לצפות קדימה.

שם, הסביר שוויג, הכי הרבה.

בגלל השמש שכמו עיגול אדום, כמו ירח, ומהאש עשן ואבק שמטשטשים את הראייה. לכן עד שהבחנתי בכל המדרון ולמטה, מתרחקים בקפיצות, ומהצד האחר יריות שלא מפסיקות, להכריח להגדיל את הקצב.

כמה הרבה, נבהלתי, והסביר שממש עד הגדר, ואז האש מאחור.

איזו מהומה, צחק שוויג, וקודם כבר היינו בטוחים שהגיע הסוף.

מביט בי. אולי במי שמאחורי, וזה מוסיק. אומר, ממש פחד.

חשבונות הרבה

אולי הייתה הפעם האחרונה, ודווקא מדבי שאומרת בעניין הילדים, בעניין הזקנים. מניחה לחבורת הנוער. מתרשמת שאלה מצאו את מקומם.

אמירה של צחוק.

מוכנה למחוק גם את הקשישים אם יתרום להבלטת הצד האנושי. ילדים, קבוצה שמחוץ לכל ויכוח. גם הזקנים, יתקש שוויג, גם הנוער.

את אלה הרי שלהבתם לרוץ בין העמדות, היא מסבירה, התפקיד הכי מסוכן.

לא הסוג שנואם. פתאום במשפטים מנוסחים, להגיד שאולי מאמינים שמתקרר לסיום. אולי כבר בסוף הסערה.

את כל מי שמכביד, היא אומרת, מטרות חיות. ועוד הטרחה סביבם. להאכיל ולכבס, והטיפול בשעות היום.

לא מביאה שום הצעה להצבעה. שום פתרון שאפשר לבדוק באופן מעשי, ורק לדרוש.

והתשובה, כן. לא התפקיד שלה להכין הצעות.

רק לטפל בילדים, משסעת דינה.

וגם לדרוש, מתעקשת דבי.

כאילו לא יודעת שמנותקים לגמרי.

שמוליק מהמשאית מעיר שכל המרחק חמישה עשר קילומטרים, החלק הקשה. אחר כך לרבוץ בשיחים עד שיחשיך, ועוד לילה. לא משיב אם מעט או הרבה המרחק הזה. רק לשים את העובדות.

עובדות, מתפרצת דבי, להיחנק מרוב עובדות.

אם חושב שיכולים לפרוץ עד הכביש הראשי כולם יחד, מציע גיורא.

אם חושב.

פתאום מזדקפים ראשים, שאומר, תוכנית לשאת את התינוקות והילדים על הידיים, גם כמה מבוגרים שמתקשים ללכת, ואותם להשכיב על גבי אלונקות. ואז ארבעה שנושאים.

לסכם את החשבון, ארבעים ושישה.

כל כך חזק השקט.

ואנחנו שלוש וארבעה גברים. ומוסיף שמונה מהנוער וכמה נשים שיכולות להשתתף. לפחות לשאת את התינוקות.

עולה יפה החישוב.

ארבע עשרה שעות רק ההליכה, אומר שמוליק, לא רגע פחות.

ועונים, אפילו חמש עשרה, אפילו שש עשרה. שני לילות של סבל, ובלבד שייגמר. ובעניין הסיכויים, מבקשים הבהרות. לשמוע יותר בסעיף הזה.

משתמש במילה הימור. להתקדם בקבוצות, כל אחת עשרה או תריסר נושאי נשק, ואם ייתקלו ישיבו אש.

ומביא בחשבון היתקלות אחת לפחות. זו הדעה שלו.

נותן הסבר על תנועות אויב בשטח. חוליות שמשוטטות בחושך, והפנים אל הכפרים העורפיים, לא מתכוונות אלינו אבל דרוכות לרחשים, ופותרות באש.

לפחות היתקלות אחת, זו ההסתברות.

ועדיין שואלים.

ברטו מתקש להבין את האפשרות שיעברו כולם בשקט. אולי מוטב לחלק, קבוצה בכל לילה. לפי שרטוט שמצייר, מותח קווים על פי השעות שיוצאים ההם, ומתי הזמן כשכאן על ידינו. לשער שבראשית הלילה או בסופו, לכן כדאי דווקא באמצע.

קבוצה בכל לילה, שואל גיורא. לנתח את ההצעה שלו.

למשל, מדגיש ברטו, כי הביא כדוגמה.

למשל אם ייתקלו דווקא בקבוצה הראשונה, ואז איך יהיה ההמשך. שאלה ראשונה.

ובעניין הנשארים שמצטמצם מספרם מלילה ללילה, וצריכים את השמירות, ולהאכיל את בעלי החיים. מצב מצחיק, כי משאירים את הכול, בתים ופרות וציד, עוזבים מאחור, והטרחה עד הרגע האחרון.

והשאלה, לשם מה.

כי לא יכולים להרעיב את בעלי החיים.

והאחרת, אם מבינים שעוזבים כל מה שבנו במשך השנים. אולי מעלים באש שלא ייפול בידיים הרעות. ואז מתי.

אולי כדי להטעות.

לוב'קה הציע לשחרר את בעלי החיים שיתפזרו סתם. והרי יהיו טרף לכלבים, הסביר ספיבק. יכול לדמיין את ההילולה בתוך הלולים, ואת הפרות לא תזיז פתיחת השער. זו הערה ראשונה.

והשנייה, אמר ג'קי, וספיבק התבונן בו, מנסה להבין מהיכן החוצפה.

פרות לחוד ותרנגולות לחוד, הסביר ג'קי. וצחקו.

לוב'קה הזהיר שיסלקו את כולנו, כל החבורה שמצטופפת מאחור, די טיפשים לא להבין את חומרת המצב. אבל דינה נכנסה לדברים לציין שכל מי שמתתף במאמץ, ומבקשת להדגיש שדווקא גאה בחבורת הנוער שמשתלבים כמו גדולים. לכן למחוק את ההערה של לוב'קה, שלגמרי לא במקומה.

להוציא מן ההקשר, רגז לוב'קה. כל מה שהתכוון, לשמור על אווירה רצינית כפי שראוי.

ספיבק רטן שקטעו באמצע דבריו. אם יכול להמשיך. מה שמבקש להוסיף, שמפקירים מאמץ של שנים, שבנינו אבן על אבן, וברגע אחד להרוס הכול. אולי די פשוט לכאלה שממלאים ימי עבודה במילים, ויכולים להמשיך לדבר במקום אחר. אולי הזדמנות לבחון את יחסי הכוחות בהצבעה גלויה, בלתי מחייבת. לדעת את הלך הרוחות.

כל כך גדל הרעש שמוכרח להרים את הקול, כי קוראים לזכות הצבעה להורים בלבד, רק הם יחליטו על עתיד ילדיהם. ואת ההחלטה על התרנגולות להשאיר לספיבק, כך דבי.
כמה זמן ייתן שתתולל המהומה. בישיבה סבלנית ושקטה, עד שמתרומם בבת אחת, צועד בקלילות אל הדלת ובלי להסתובב.

עליהם הברד

בגלל ההכרזה של שר'קה שכבר איחרנו הכול, וברור שמכוונת ישר לראש של נצר. לא דיבורים של בני זוג, אישה אל בעלה. גם לא מריבה משפחתית בחדר השינה, להתכופף ולהאזין מתחת לחלון. דיבור ישיר, מאשים. כך חושבת. ולא אכפת שעוקבים מסביב ותכף יפרשו בצורה המכוערת שהנה יצא המרצע, וקריצות. אולי הודאה שכישלון גם שם, בחזית האישית האחרת.

לצחוק, יאמר פרשקו, שהופכים ראש לזנב ולהפך. לא תופסים את הבשורה האמיתית, את ההלקאה העצמית כאן מול כולנו, ולמי אכפת מרפאל נצר, שאפילו בעיני עצמו זיכרון ישן. אז קדימה, עורי דברי שיר, כולנו אוזן.

לא איתכם, היא אומרת, לא בחבורה של מי שתולים עיניים בתחינה (או בקולי קולות שמחוץ לשליטה, וזו דבי), לא זו דרכה.

לא ולא ולא, צהל פרשקו, והתרוממה, הביטה בו בעיקום מצח, לשאול מה זה התעוררת. מפני שמי ומה להציג לה שאלות. והולכת החוצה גם היא.

(להשוות להתנהגות בשכונה אצלנו, יאמר בנזו, שכבר מרביץ אגרוף בפרצוף במצב הזה, לפחות סטירת לחי, ואז כבר יודעים מי הגבר.

אחד כמו נצר שאם בכלל מסוגל לקמץ אגרוף, אבל להכניס בפרצוף גם לא לערבי.

מה שאוהבות, ידגיש בנזו, את האגרוף. בלעדיו חבל על הוצאות החתונה.)

כל עוד קיים הספק, זעקה דבי במין עמידה שמבקשת תמיכה, וממש לחסום בפניו את הדרך, כי הרי הדבר היחיד שיכולים.

ומתבונן בה. האיש שכיבדנו כי ראש המזכירות, גם מדרך הדיבור שתמיד בנועם. להתפעל שיושבים סביב אותו שולחן בחדר האוכל, אנחנו והוא, והאישה שלו שבאמת מתאימה, ורק נמרצת לעומתו. אחת שלא תעז לגעת אפילו בחלום, אמר בנזו, כי תהיה מתבלבל, רועד בידיים.

פתאום מעורר רחמים.

כמו כיעור של זקנה, נאחזות בפנים הדאגות, חריצים במצח ובצידי האף והצוואר כמו שק ריק, ויכולות לטעון כמה שרוצות, כמה שצועקות, ומה יעשה. רק לפנות את הכיסא ולעבור למושבים מאחור. אחר כך אולי להסתפק בשמירות, להגיד לעצמו, פינת מסתור בתוך הסערה, וכך להישרד.

באו ימים עייפים מדיבורים. חילופי משמרות שעוברים זה אצל זה, מי שסיים ומי שמתחיל, והריות מרחוק. אם מתפוצץ ברעש, לקוות שלא אנשים. נופל ליד הלולים או במחסן הפלחה. אחת שנפצעה מרסיס, ציפ'קה האקונומית, ומדדה ברגל חבושה, להיות דוגמה שממשיכה במאמץ גם במצב הזה. לא מי שנפגע גבוה, מרוסקת עצם הכתף או בבטן. כמה שוכבים בחדר המרפאה, שהעמידו מיטות גם בפרוזדור, ומיכלי מנסה בתרופות וחובשת מלמעלה. מה עוד יכולה. אם לא ימהרו להוציא, להעביר לבתי חולים, לא יחזיקו מעמד, היא אומרת.

כי עובר לשמוע את המצב. וכשמגיע לתמרה נוגע בשיער שלה בתנועה צובטת, ובפעם אחרת מתיישב בשולי המיטה, ואת האצבע אל הלחי בנגיעה ארוכה. לפעמים קורא לי לבוא איתו דרך חדר האוכל, לקחת ביד את הארוחה, ובולעים בהליכה. תמיד ליד הקירות, הוא מקפיד. לפעמים שולח אל העמדות בצד האחר, וההוראה כך וכך, או להחליף אחד מהם בשעות השקט. וכשמתקרבים לתקוף, מחיש לעשות את התצפיות בכיוון השני. מכיר את השיטות שלהם, להסיח את הדעת ואז במפתיע.

הדרך שלהם בכל פעם להתמקם ברכס הקרוב, ומשם בצליפות. לא נצמדים ממש, ורק בסבלנות צורות מקוטעים. גם יריות בודדות שאולי מכוונות לאנשים. ואומר שזוחלים אל המקום המתאים, רובצים בשקט עד שמבחינים באיש, ואז בבת אחת שלושתם יחד. תמיד בשלשות. גם אישה או ילד, הוא אומר, לא אכפת. לפי התורה שלהם, ספר שקוראים קוראן, וכתוב, לשקר, לרצוח, לאנוס, ובלבד שבשם אללה.

לפעמים בדרך אחרת. מתקבצים בעשרות ומסתערים להתקרב אל הגדר, ואז מוכרח לצרף את התגבורת. מתארך הקרב עד שנסוגים בקפיצות, ואם משאירים אחריהם חלל או פצוע, לא יחזרו לאסוף ויהיה הריח סימן. קרבות שממלאים פחד. מי שממש בעמדות. אחרת ההרגשה כשאתה בצד השני, לחשוב, אם יחדרו לתוך הכפר, אם יכבשו, ואז להימלט בכיוון האחר, למצוא מסתור עד הלילה. מרחק של כלום מהגדר אל נקודת התצפית, וחייבים במלוא הערנות, להבחין בזמן אם תחבולה להגיח מאחור, ואז התפקיד לסגת אל הגדר, אל המקום שיכולים בזחילה מלמטה, כי פתוח בכוונה ולא גלוי לעין, לא תבחין גם אם ממש ליד, ועד העמדות.

הכי גרוע למי שתקועים באמצע. נשים וזקנים שמצטופפים מאחורי קירות, מחבקים ילדים, רועדים מפחד. אולי ממלמלים תפילה ואל מי, כי בלי אלוהים האנשים שלנו. וכששחה מרים על המלח שצריכים לכסות בשכבות את הבשר, איך הביטו בקריצות. מנהגי שבטים, צחק יוזה קולקובסקי, שמקלקלים את כל הטעם. ולא הבינה, מצביעה על הדם שנשאר וכך לשים במים. כל כך חיוורת שתכף תקיא כל מה שהכניסה לבטן.

הכי טעים, הסביר יוזה, כשרק מבחוץ צלוי על גחלים ובעומק אדום. מאיץ שתלעס נתח קטן. מצטער שלא יכול לתחוב בכוח, והרוגז על הסרבנות שלה שמתעקשת. וציפ'קה התערבה שלא עניין שלו מה אוכלת, ובבקשה להניח לילדה. עניין ישן.

ועכשיו כשאנחנו ליד הבניין שקוראים פעוטון, פונה פתאום להציץ בפנים. מרמז גם לי. מכיר בעל פה את השאלות שלו, אם הקפידו לשבת בפרוזדור, איפה שכפולים הקירות והכי מוגנים. והפלא למצוא שעדיין באותו מקום עצמו, מצטופפים ראשי תינוקות, וחייקה באמצע, מחזיקה שלושה-ארבעה על הברכיים, ועוד אחרים שלוחצת אל החזה, כל כך שמנה שדי מקום לכולם. עדיין איתם, אומר גיורא, ובחוץ כבר שקט.

כי אוהבים לשבת כך, מסבירה מרים הקטנה, בעצמה כמעט באותו הגובה בצורה שיושבת, ומחזיקה בשניים שממש לבנים לעומתה, מפזמת להם, ימים עד סוף ימי אזכור. דרך לצבור חום, אומר גיורא, ומחייכת אליו מתוך הצפיפות בהבעה של תענוג. לא תעשו מקום גם לנו, מתרעם גיורא, לא שואל איפה אימא של אלה השניים. יודע שממתינה בחדר הביטחון, מחכה עד שיחזור. לא אומר תדליקו אור. לאט לאט משחיר החושך, ומי שהנאה בשבילו להידחק כך, לגעת במטפלת בברך או בזרוע, והשאר דאגות לגדולים. יורים בחוץ, מסביר קול ילדה מנומנם מתוך הברכיים של חייקה, וכאן טוב.

בוא, קורא אלי לזוז, הרי רואה שרק מפריעים.

אמהות שנכנסות מכריזות שלום. דבי הפנר וברכה של מנשה, מאיצות לקום. עוד צריכים להכין את הארוחה, ורחיצת הידיים והפנים, ולהחליף לבוש. תתעוררו, קוראת ברכה, ומסבירה לגיורא שמוכרחה לחזור אל הפצועים. זו הסיבה. חולצה מבד גס שמשתלשלת מעל למכנסיים, לא מפארת את הגוף שלה, ולמה צריכה. יכולה להסתיר את הבטן, יאמר יאקוב. שמלות רחבות שלובשות נשים שמנות בשכונה שלו. גיורא מנענע בראש להגיד שמבין, וממהרים גם אנחנו. הוא אומר, תסרקי את השערות שלך, כמו ראש של זקנה. להתייחס כמו אל בקשה פרטית.

ייקרא אישה

לקרוא בעיניים שלהן את הטינה.

בית שן

כאילו עבד המלך, לכן כבוד. כאילו נושא כלים. הכי מסוכן, אני אומר להם, לתאר את הפחד בזמן שמתרוצץ בשדות הפלחה, והכי גרוע בין השיחים ובין הסלעים בוואדי. מתרוצץ בעקבותיו, לא מספיק להתבונן הצידה, לא מסוגל להתבונן. והרי יכולים לירות מאחורי כל אבן. לשמור שלא יפתח רווח, עניין קשה בקצב שלו. עצור כאן וחפה בזמן שארד, הוא מושיט לי את הנשק.

וכל השליחויות לחדר המשמר ולבתי הילדים ולתצפיות.

לא מבין את הרגישות הזאת, אומר יאקוב, את הצורך להתנצל.

ועינתי, בגלל ההתבדחות שלכם, שקוראים נושא הכלים, לא בטוח שהתבדחויות.

לא מבין את הרגישות שלך, אומר יאקוב.

מתוך קנאה, הסביר אברי, אם להודות על האמת. ואיצי את הדעה שלו, שמוותר על הכבוד ועל הסכנות יחד. הייתה קרועה הנעל שלו, פותחת פה והמסמרים כמו שיניים, וניסה ליישר ולהדק בפטיש. לא מוכרח לעשות בתוך החדר, לדפוק בראש שלנו. ויאקוב אמר, בין כה וכה לא יצליח, כי עושה בלי ראש.

היינו יכולים לחצות בלילה, אמר איצי.

עם נעליים במצב הזה, עניין מבדח. ואמרתי, כל החשבונות שעשו, להתחמק קבוצות קבוצות, לשאת את הזקנים ואת הילדים, ובספירה כוללים גם אותנו כי נחוצים.

אם שכחו.

סופרים בלי לשאול, אמר יאקוב.

לכן, התעקש איצי.

ובעניין הנעליים יכול לקשור בחוטי ברזל. דאגה שלו.

תבוא, שאל אברי ומביט בי.

כמו לברוח, לבגוד. וכשנגיע למקום ישאלו, ואנחנו נסביר שרוצים אל המשפחות שלנו, כי לא בית אמיתי ליש. לכל אחד הזכות על עצמו, כאילו לבד, החלטה אישית, כי לא שייכים לאף אחד.

התנהגות של תינוקות, אמרתי, לכן לא.

עכשיו יסגיר, אמר ומביט בהם צוחק.

לא יכולים לעצור, רק אם יקשרו בשרשרת. שלושה שמה צריכים כדי לחמוק, חמש דקות. וכשכבר מעבר לגדר מתרחקים במהירות, מי יצא לרדוף.

יכול לשנות את הדעה, אמר יאקוב. ועינתי שלא מלשין. יכולים להיות בטוחים בדבר הזה.

ולגבי הסיכויים להגיע בשלום, לא רוצה להגיד דעה.

אברי אמר, לדפוק בראש שלנו עם הפטיש, ויכול במרפסת. תפקיד שלהם לספק נעליים אחרות, ובלי זה לא יכולים להטיל עבודה. כמה שוכבים בחדרי החולים ואחר כך כשימותו. חלק מהם. וכל

אלה שקברנו, שישה ועוד השחור שמשלהם, שנשאר אחרי ההתקפה. הטילו אל הבור וכיסו, ומוכן להתערב שלא התאמצו לפשוט. רעיון להתגנב אל חדרי החולים, לחפש משהו במידה הנכונה. אולי לבקש מהבנות שעובדות שם, תקווה או מרים פינטו.

תבקש אתה, התחנן איצי, יותר סיכויים שיסכימו. ועונה, חלילה להרגיש חייב, ועוד לזו שלא מפסיקה לשלוח מבטים.

נושא ונשוא

איש שהיינו קוראים אחריו, אחיטופל אחיטופל. עומד בכניסה והשלט שמחזיק, ראו הוזהרתם. מי שעבר ניסה בבדיחות, ניסה למשוך פנימה, להזמין, בוא טופל לאכול. והוא בשלו. גם נצר שמניח יד על הכתף באופן ידידותי למשוך בחיבה, ומתפתל הצידה להשתחרר מהאחיזה.

מה שכתב, האשמה כנגד גיורא שמושך את האש לעברנו. מעשה מכוון. אחד שנמוך מן המידה, להיות קומת ילד, והשאלה למה דווקא כאן בליש והאם אסופת מוזרים. לתהות לאן נקלעת. שאלה שנמחקת לאחר זמן כי סגנון דיבור רגיל, אולי קצת נמלץ, והמילים שמשלב בוודאי מתוך ספרים. קול תרבותי של איש מאוסטריה. ושאלתי איזו מין ארץ שמיוחד הקול שלה, לא מכיר סוג כזה. והסבירו שמתעגל ועמוק, ערוך במשפטים מסודרים בלא קיצורים. נושא ונשוא וכל מילות הקשר. מכריח לשסע באמצע, להגיד תפסנו טופל, תפסנו, ברור הרעיון.

אם למשל מותח ביקורת על השביל שפילסו אל האזור המשקי, חותך בקו קצר שלא מנקז את המים. או בעניין הסעודה בערב שבת, שמתמשכת נמתחת אל תוך הערב, שירה ודקלום, עד שמתקרר האוכל. והאם לא צר. כמה כוונות טובות שהצטרפו אל התפריט, להשרות תחושת חג. האופן שעורכים את הכלים ומקשטים בפרחים. אתה טועם מהעוף שלא בכל יום, ומה שמתלווה, תבשילים עשויים גזר וכרוב ושעועית, מגוון שתורם את שלו, ואיך, אם התנדף כל החום להיות פושר, תפל.

לצאת מהדעת, טוען, ממש לצאת מהדעת.

ומשסעים, טופל טופל, הרי באמצע נושאים כבדים, תוכנית המזרע או החלפת המשאית. דיון על פי סדר יום שנקבע מראש, פתאום משרבב עניין שכשלעצמו צודק, אבל יכול לכוון אל ועדת התרבות, הרבה יותר מתאים, או סתם אל ציפ'קה שתמיד מוכנה להאזין לביקורת, והוא בשלו. כך גם בפעם הזאת שמחזיק שרטוט על גבי קרטון, אזהרה לכולנו.

אולי אם מגיע אל שולחן המזכירות, שלפי הפונה היחס, עניין ידוע. להישאל אם יכול להוכיח את הטענה. אחד שעם כל הכבוד שרוכשים, גם לוותק ולגיל, בכל זאת מהיכן ההבנה בבעיות ביטחון. לצטט אמירות שממש מהפה שלו בהזדמנויות קודמות, זהירות בעשיית דין. ועוד כשבא להטיח האשמה שכמעט חיים ומוות. ולא שומע.

חייקה אמרה, כמה זמן תימשך העיקשות. להניח לו לעמוד עד שיתעייף, יתפזר בעצמו. הרגשת עלבון בשבילה לראות בכל ערב, וחשוב שיניחו בלא תגובה, בהתעלמות, וגם אתם. ואמרנו שבדיוק להפך, עושים צחוק מכל זה, והעלבון לו. לא עידוד ולא צחוק, הדגישה חייקה, ואת הצורך להתעלם.

מי שלא גילה שום יחס, גיורא בר. עובר לידו וכאילו איננו, כאילו לא קשור. ואחרי שבוע, דווקא שר'קה, שלא מסוגלת לשאת את המתח. מאבק שמתנהל בתוך הבית בין המטבח לחדר המגורים, זאת אומרת בתוך המשפחה. לכן מכריזה שדי.

לא אחת שנבהלת ממאבקים, הרי יודעים היטב. ומסבירה שוויכוחים על דרך, מה שקשור לעקרונות. וכאן אלימות פשוטה. כינוי ראוי להתנהגות שלנו.

שלו, הדגיש פרשקו, כי מנסה בכוח. של כולנו, חייך נצר, להשיב בכנות אם הטו אוזן. להשיב לעצמנו, וכל אחד מול מצפוננו. ונוטלת על עצמה לשוחח, לשכנע שיחדל. ובאמת הצליחה. עד שחוזר ועולה מחדש עכשיו, והפעם מפיה. להגיד, הרי צדק. לא יאומן איך זוחל הזמן, היא אומרת, כמה נמשך, ארבעה חודשים, פחות מחמישה, וכאילו שנים. לא מבינה איך הבחין.

תרשום את משמרת הבוקר, את השינויים, אומר גיורא. כי נכנס שוויג לקחת את הרשימה. אולי יחסרו שוב, הוא אומר, שניים לחפור. קול בלא צלצל. ולא צריך להוסיף הסבר למה מתכוון, גם יודעים שספיבק מהלולים. תרשום מהנוער, מהתצפית. רק איצי. ויכול לצרף אותי.

בבוקר, מסכם גיורא ומתבונן בשוויג איך יוצא מהחדר. היה סתם, מגחכת שר'קה, רעיון הפינוי. ולא מגיב.

יכול לשים במקומי את אחת הנערות, אני מציע, וכאילו לא שומע. היה סתם, אומרת שר'קה, תענה שנכון. ומתבונן בה.

רק לשמוע מפיו, דיבור אמת. בין כה וכה כבר לא יהיה. תלכי לישון, הוא אומר. לא הדיבור שמבקשת. סתם הצגה, היא צוחקת, כל עניין ההתפנות. אם מוכן להגיד שנכון. על זה מתעקשת.

לא היום, אומר גיורא, עייף מדי להתחיל בהסברים, ואת עייפה מלקלוט. אז ביום אחר, היא אומרת, רוצה את כולם. מחר או בכל יום שנוח לו. עכשיו רק את האישור שצודקת. מילה אחת, ומעבר לה כבר לא אכפת. ומתבונן בה, חוזר על המילים תלכי לישון.

כל השומע

אחת כמו פלורה שמרגישה חשובה, וזו דוגמה. מביטה לתוך העיניים של החברים הוותיקים, ברטו או לוב'קה, ומעירה שמתחיל להיראות מטונף חדר האוכל, וגם איך שלבושים, מאוד בלתי מתחשב. כפתורים שרכוסים באופן הלא נכון ואז תלויה החולצה, צד גבוה והאחר נמוך. לא נראה שאכפת. אם לא מכופתרים, מתקבל הרבה יותר גרוע עם הכרס הנשפכת. יכולה להוסיף את הרושם שלה, שמרגישה שמתכער והולך, לכנות משבר. לחוש זלזול. לכן רק יסתיים, תכף תיקח את הרגליים (כן, את השתיים האלה שבקיץ לא טרחה להסתיר), לברוח למקום אחר. אחד שקוראים לוב'קה, גדול וכבד. יניח את הכף על הכתף שלה עד שמוכרחה להזהיר שיפסיק. באחד הימים, קרץ לוב'קה, מבטיח להשיג. וצחקנו, מה שמחפשת. מבטיח להאריך ימים עד ששיגי. כל אלה הקטנטנות שכבר מתמלאות החולצות שלהן והרגליים שזופות. סחורה שמשבתחת עם הזמן, והכי טובה בעוד שנה שנתיים, את זה מדגיש בהבעה של מומחה. שווה להשקיע מראש. לסמוך על המקצועיות שלו. בינתיים מחליק באצבע על הלחי ומסיים בסנטר. וצועקות, סלק את הידיים. לשמור על השם הטוב, על המחיר, הוא קורץ, לתת פירוש לצעקות. (צחוק גס ששואגת כל החבורה.) דיבור של מרים פנחסי אל פלורה שמתנועעת כדי לגרות. לא פלא שנטפל אליה זה, שולח ידיים. איך, מתרגזת פלורה. כי מנענעת. אימא שלך, מקללת פלורה. ומרים עונה, עובדה שדווקא אליה. מה שמחזירה, דיבור מעליב. אומרת, כי מסריחה. וצחקנו. רובצים על האדמה הקשה, נהנים לשמוע. ובנזו אמר שצודקת בנוגע לריח, וצריכה להתרחץ. לנשום את רוח הערב. אם מסוגלת להרגיש את הריח של עצמה. ואמר יאקוב שלא יכולה בשום אופן. ריח של שתן. פרוע הצחוק שלנו, מתפרץ וחוזר לשנות את כיוון השיחה שיורדת לשוליים. רגבים של איצי ופוגע בגב של פלורה, לעורר גערה.

די, היא שואגת, מנסה לגלות מאיפה נזרק, עד שמצליחה.

הסוף שלך, היא מתנפלת.

להביט עליהן שמתרוממות לעלות אל משמרת הערב, וקוראות אליה אם מצטרפת. הצורה של עצמך, רוטנת מרים הקטנה, כי התקמטה לגמרי מרוב התכתשות. ועונה, מה אכפת. רק צריכה לתחוב את החולצה למכנסיים, ואת השיער להחליק.

לא עניין שלך, ויותר טוב שתתבונני בעצמך.

צועקת, אולי תחכו.

מרוב שאוכלות תפוחי אדמה, יאמר איצי, תראו איך מתרחבות סנטימטר בכל יום.

ובנזו יאמר, כבר בכלל בלי פחד ובלי בושה.

מפרק הרים

כי מתכווץ בפינה להיות חבוי מהרעה. חושב, רק יסתיים הרעש, ואם יישאר גג אחד. נופלות ברווחים הפצצות, ומההדף עף הטיח ונושר כמו דקירות. כמו קוצים. להתפלא שעדיין עומדים בתים אחרי שמפסיק. ומי שיוצאים להסתכל, שולחים מבטי השתוממות שעוד עומדים כל כך רבים. אחר כך לבחון את הנזק. כאלה עוד לא היו, כל כך חזקים. ומחשבה, אם היו פוגעים הצידה ישר אל תוך חדר האוכל. לא לעמוד כך סתם בלתי מוגנים, קורא מוסיק, ומצביע על הבור שפתאום באמצע.

מציץ מאחורי הסדק, שולח חרטום מחודד. עכברון.
להשמיע ציוץ שיהיה נמלט, ולאט לאט מבין שסתם, ואז נסוג ושב, לצאת ידי חובה. קטנטן שאולי
גור, שאפשר לגמור בין רגע, בלחיצה אחת, ואמרתי טיפסון.
מה מחפש פה בחדר. רק ניירות.
לא שלו המלחמה מסביב. בכל זאת יכול להימחץ בין ההריסות עד מוות. ואמרתי, יכול להישאר
בחדר הזה כמה שרוצה, ולמי אכפת.
איצי שנכנס פתאום ואחריו בנזו, שבאו לקבל את ארגז התחמושת, לעבור בעמדות ולחלק. תכף
גורמים שיימלט ועכשיו יהיה נחבא. כי מרגיש בסכנה. ואמרתי להם ללכת להביא ממקום אחר,
ממרתף התחמושת. תיגשו לשם, הסברתי, וצריכים לחכות עד שיגיע לפתוח. איצי אמר, תשמעו
תשמעו, כי כמו סערה ההתפוצצויות. לכן הוסיף דיבור זועם, תיגש בעצמך.
הכול באזור הרפת, וכבר יותר מעשרים פרות. ונהיה תפקיד קבוע לבוא עם טרקטור שמחוברת כף,
בדהרה לאחור במלוא התנופה, מעלה אבק של התחפרות עד שמצליח להרים.
הורגים את כל הרפת, אמרתי, ומה כשיסתיים הסולר, מה יעשו אז.
שמוליק נכנס ומתבונן בהם שמתכווצים בפינה, רוטן, בואו.

למצוא הפתח

ההפסקות שהיו עושים, לפעמים ימים שלמים, עד שנדמה שאולי הסתיים או מזימה להטריף את הדעת, לבלבל ואז להפתיע. אחר כך הבנו שסתם, וכבר מתחדש. לכן מוטב להקפיד שימשיך כל אחד לפי התפקיד שרשום על הדף. כך, לא משפחות, לא בני זוג, עד שהתפלאה שר'קה מה מרגישים הילדים.

ובשאלה, מתי ראית את שלך לאחרונה.

שעות שרק שתיהן. דיבור בקולות ריקים, ואי אפשר לקרוא המתנה, כי לא יודעים מתי יגיע. אם חוצה את הקווים בלילה לא יגלה. ובהתחלה הייתה שואלת, לנסות להבין את השיטה, ולא משיב. (סתם רובץ בשיחים, צחקק ביני, לתפוס מנוחה ואותנו בתוך ערפל.)

שואלת אם לא חושש שיקרה משהו חלילה.

יקרה לך, היא מבארת, ואז איך נדע.

ולא משיב.

עד שהיו מתלחשים שאולי מסתיר את המבוכה.

בשלב שנותק הקשר, ומה שאחריו שבוע או שניים, לפני שהתחיל ברטו לבקש הסברים. אם חלק מאיזו מערכת או סתם. ושואלים בעניין המכשיר, לדעת שבכל זאת מחוברים בדרך כלשהי. לנסות גם אלי.

עד שהתאספו כאילו הפגנה.

דורשים תשובות, הכריז ברגלס, לכנות את המצב, רציני, נוגע לחיים ממש ועוד הילדים. לא מוכנים להמשיך בצורה הזאת. ומתבונן בהם במין רחמנות, בסוף אומר, אתה ברגלס עזבת את השמירה, סתם כך על דעת עצמך.

כולנו נעזוב, זעק ברגלס.

כמה היו, אולי חמישה עשר, והרוב חברות שאסף בחדרים. וחשבתי שהנה מרד. לרצות למנות אחר, מה שלא יצליחו בלי נצר. היו צעקות בערבוביה, שמבקשים הסבר ומדגישים את הזכויות, את הזכות לדעת. מי שבלט הקול שלה, רוח'קה, מנסה לטעון בהיגיון את הצורך להבין מה קורה. לכנות, אזרחים שפתאום במצב מסוכן, ומרגישים בתוך מלכודת. לא בקיאה בחוקים לשעות כאלה, גם לא יודעת את הסמכויות. ומביט בה עד ששואל אם סיימה.

יכלה להגיד במשפט אחד.

לכן מסתובב ומביט עלי. אומר, תסביר להם את המצב. ובעצמו נכנס פנימה ומפעיל את המכשיר. צוחק מכולנו, הדגישה ריקי טרגש. ואמרת, לא תיכנסו לחדר. אתה תזוז הצידה, התקרר ארונצ'יק, מנסה לטלטל את הדלת הנעולה. ורוח'קה עצרה אותו, אומרת, לא לאבד את הראש.

ותהיתי אם באמת הצליח להשיג קשר.

לחכות כאן אפילו שנה, התעקש ברגלס, וציפי העירה שלא בסדר שעזב את השמירה. מהצד התקרבו עוד שניים בצעדים איטיים, ואלה טופל ופולה סבירסקי. היא אמרה, אחד שיכולים לסמוך. דעתה הברורה. וטופל התרגז שמושך את האש דווקא אלינו, ובכוונה עיכב את הפינוי עד שנתקענו ללא תקנה. זאת כמחמאה, מפני שאם סתם גרר אל תוך המלכודת, עניין הרבה יותר גרוע. מזימה מאלף עד תיו, קבע נחרצות, שהחליטו בדרגים הגבוהים, וזה כאן רק שליח. להיות מופתע אם לא.

אחד שבוטחת בעיניים עצומות, שחה פולה.

ברגלס הביט בביטול, להגיד, עוד אחת שמפטפטת, שלא מבינה גם חצי דבר. בתחילה חשב גם הוא שסתם, מתנהל מעצמו רצוף תקלות ושגיאות אנוש רגילות, עד שתפס שתוכנית מגבוה, בנויה לפרטי פרטים ולכן נשגבת מבינתנו.

גם המחיר שנשלם, סיכם טופל, שאולי מוצדק בראייה כוללת. קוטעים את הרגל להציל את החיים. לא מוכן להיות הרגל הקטועה.

אחד שבוטחת בעיניים עצומות, התעקשה פולה.

ברגלס חזר ואמר שעוד תרנגולת שמקרקרת, לא מבין מה עושה כאן איתם. אבל ירד הכוח שהיה בהתחלה, וגם מההדגשה של ציפי שכלל ראשון למלא את חובתנו, כל אחד ואחד. לא מוכן לתרגילים שמסכנים את חיי ילדינו, צעק ארונצ'יק. ופולה צחקה שמוטב שישאיר להורים את הדאגה לילדיהם, לא מכירה ילד שלך שנמצא בסכנה. ציפי קרצה שדווקא בנקודה זו כדאי להיזהר. קרקע בוצית שעלולים לשקוע. היה צחוק גדול שכאילו באספת חברים, וכבר ידעתי שגמור. מתחבר אל פתיחת הדלת, לעמוד מולם, ובקול שכולו ביטחון, מצווה על ברגלס לחזור מיד לעמדה שקוראים הבוסטר. תעמוד למשפט בגדוד, הוא מודיע, כשרק יהיה ניתן.

פלורה סיפרה שהתווכחו ברעש ליד המכבסה, כמעט החליפו מהלומות. היא פיהקה להראות עייפות, ואברי אמר, תראי את הידיים שלך, ועוד הריח. תעמוד שם, ענתה, לא צריכה את האף שלך כל כך קרוב אלי.

כבר ידענו את הדיבורים עליה. ואברי העיר שכמו אחוזה פרטית המשאית של שמוליק, ויכול להשכיר לפי שעות, כל מי שמחפש מקום סתר רך. כי באחריות שלו, הסברתי, וצריך להתניע בכל יום, לבדוק שמן ולהזיז קדימה אחורה שלא ייהרסו הצמיגים.

יאקוב צחק. במין פרץ צלצולים שכבר מזמן לא היה. וברור למה. בכל זאת הסביר שלא מצליח להתאפק בכל פעם שנזכר. די, אמר אברי, תמצא מחשבה עצובה. ומתפרץ שוב כמו טירוף.

כמו טירוף, אמר אברי, שתופס אותו לא מצליח להתאפק. לפעמים מדביק את האחרים, ומתחזק מזה אל זה לכנות היסטרי. מין ביטויים בפה שלך לשון אינגליז, אמר איצי.

יאקוב צווח, תספר על הבטן. ואמרתי, די עם זה. אם לא חושב שמגזים. והתשובה, לא. וגם איצי ששמח לחזור ולתאר את השוטטות אצל הטרקטורים, מטפס, אוחז בהגה וכאילו טס. עד שרואה בצד את המשאית שקטה לגמרי, והסקרנות לבדוק אם נעולה הקבינה.

מפיצוץ פתאום ואחריו רעם, נמשך כאילו התפרקו השמיים, והשלישי קצר וחד. וזינקנו להבין אם הגשם לבדו, אולי מקרה שמצטרף אל הרעם נפץ הפגז שנחת פתאום. לא הגודל המוכר, או שממש כאן מעבר לחלון, כי נעו הקירות מזהירים לברוח.

שבר ענן, ביאר אברי, ממש מעל הראש, ועכשיו הזרם, מים שמתערבבים בברד. גדולים כמו חצץ.

לסתום את הצחוק שלך, לגלגתי, כי שכח לגמרי איך היה. שקט, ביקש אברי.

ומהחלון, מנסה לקלוט את הקולות, להבחין ביניהם. ולא מתגנבות קריאות אנשים, קריאות לעזרה או הוראות לעשות כך. סימן שרק גשם.

הכי גרוע בלילה, אמר יאקוב, לשבת במקום אחד רועד מקור, ולא זז הזמן. רק אם תעצום את העיניים.

דיבור מתבדח, והטענה שלא יהיו מתנפלים בגשם, לא מסוגלים, ועוד בלילה. וכשהשמעתי לגיורא נענע בראש להגיד, עד שיקרה, ומוכרחים לחפש את הדרך לשמור על הכוח בלי שתיפגע הערנות. דבר והיפוכו. אם קושר את שילוב המינים בשמירה. ואמרתי, מה שעושים אולי יותר גרוע.

רק מה שראית, הדגיש גיורא, לא שמועות ורכילות.

וסיפרתי שממש נדבקים, אומרים, בגלל הקור, וההמשך אולי במשאית של פסו או על שקי הזרעים במחסן הפלחה. מתערבבים רווקים ונשואים וגם הבנות שלנו. לא יחזור להיות כמו קודם בשום אופן.

אף פעם לא להגיד בשום אופן, אמר גיורא.
וחיכיתי עד שהבנתי שסתם. לא מתכוון להוסיף בעניין הזה. גם לא לעשות. ורק אם ישנו את
השיטה, ופתאום יופיעו בחושך פעם אחת. אם יבחרו את התנאים הנכונים לתקוף במפתיע,
ושטויות כל השאר.

רוח קדים

לשמוע שאומר להם באופן מעליב. לא בורר ניסוחים, ובלי סימני שאלה, עד שהייתי מוכרח להשפיל עיניים מרוב מבוכה. אנשים בוגרים ורגילים להתנהל בכבוד. עובדים במוסך ובמחסן ובמטע. והנשים שלהם אחת תופרת ושנייה מטפלת וזו אחות. ובערב נושמים אוויר של קיץ לפני הבית, לוגמים קפה. אם הערה אל המרפסת השכנה, קריאה קולנית שמשפתת בלי להזיז ממקומם. לקוות להמשיך בדרך הזאת עד שנות זקנה. פתאום התמוטט הכול.

יכול בעמידה, אומר גיורא, לא עניין להאריך. כל מה שכבר השמעתי ועוד להוסיף אזהרה. אחר כך תעיר שר'קה שנוטל מבן שיחו את הזכות להשיב על הטענות, ואיתה את הגאווה. לא ילד שעומד מול שולחן המנהל לספוג נזיפה. ואחרת לגמרי אם בישיבה סביב שולחן, לרכך את ההערות בדברי הסבר ואפילו דחוקים. גם אלה שלך, השיב גיורא, פטפוטים שמתאימים לתקופה אחרת.

ומוסיף על הקולקובסקים, שאם תשים שתי אגורות על חיי הנישואין שלהם כבר איבדת את שתיהן. היה דיבור גס, מסכמת שר'קה, דיבור מעליב.

אולי מהלבוש שלה שחוזר יום אחרי יום, בגדי עבודה קמוטים, והשיער מדובלל ויבש, חושף על הלחיים והמצח מין צהוב. ומוטב להעיר בעניין הזה. להגיד, תציצי בראי גם את, אם חושבת שלא מבחין.

בדרך הזאת מה יישאר, היא שואלת.

ומסבירה שללא חזרה. אנשים שכבר מתכנסת הבושה בתוך תוכם ושם טובעת. מתה הבושה, לכן לא ישוב לעולם להיות כמו קודם. לכן לשם מה.

ומתבונן בה. שתיקה כמו אבק, כמו שרב, ומי ישבור ראשון. גם את זה כבר למדתי, הדרך שמושך בכיוון אחר, להגיד, תכניס שוב אל משמרת הלילה להיות בשער.

עניין שצריך הסבר, כי מצרף יחד. הכרזת העונש שמתווסף לנזיפה. משאיר לעצמו את זכות ההכרעה, להשיב, שמעתי אותך ולא קיבלתי. ושלישית, להרחיק מברטה זלץ.

עוד לבאר שכבר לא פועלת כמו מחסום עמדת השער. סתם אחת מהשרשרת, ודווקא בצד הקל. לכן די באחד שעושה את הלילה, ושני משכים להחליף בבוקר וחוזר בערב למשוך עד חצות. ומוכרח להתקבל כהודעה שדוחק את עצמו גם אל התחום הזה שמכנים חברתי, שעד היום שלהם בלבד, קודש קודשים.

מה יכולה לעשות, רק לקום וללכת. ואם ניסיתי להגיד שיותר מדי, תכף עוצר להזכיר את התנאי בינינו שמביט ושותק. בכל זאת, אמרתי, יותר מדי.

ועכשיו יהיה סוגר עלי. ומהצורה שעומד מתוח, ידיים שמוטות, ומתבונן איך התכופפתי על הדפים כאילו לא היה. אם יצווה להסתלק אחת ושתיים, כי לא עומד בהסכם. במקום זה פונה אל הפינה האחרת, אומר, לשמוע גם דעה אחרת או שחושבת כמותם.

בלי לקרוא בשם שלה.

וכשלא עונה ורק מתכווצת כאילו למצוא מחסה, את התוספת, לפחות אחת ששותקת.

בניגון מלגלג. אומר, בואי.

שולי האדרת

להיות רשימה, צפי וברגלס וגיורא ודינה, והסיפור על האישה של טרגש שנשבעים שראו יוצאת כשעוד בקושי בוקר, ומה שבמשאית של שמוליק שבמו העיניים של איצי.
כמעט נופל לאחור מהתדהמה.

אל תוך הברזלים, הוא מסביר, כל הגרוטאות שזורקים מהמוסך וברזלי בניין, שאם נתקעים בגב שלך או ברגל. להתעלף מהתמונה שתדמיין. כמה פעמים שנשלחנו לאסוף, להעמיס על הפלטפורמה הרחבה, כאלה שלא תרים אפילו בשניים, אפילו קבוצה שלמה שנותנת יד. וצועקים לפיני מלמדובסקי שיואיל להצטרף. יכולים לצעוק רצוף ובהפסקות, ולמה שיגיב. אם היינו שניים, ג'קי ואני, שיכולים לדלג על הגדולות, ומתעקש ללכת בצורה מסודרת, עכשיו התור של זה, מנוע ישן ששוקל מאה קילו.

לקרוא למלמדובסקי, הוא פוסק, ובינתיים לשבת.
לא יבוא עד שתמשוך בשרוול שלו. ונכנסתי לשאול אם לא שומע.
מה העניין, הוא שואל. לא מרים ראש מהפח שקודח חורים.
צריכים את השרירים שלך, אמרתי.
וממשיך כאילו אינני. ממשיך לשרוק מנגינה.
צריכים אותך, אני מתעקש.
מי יתנני פרח על גבעה, מפזם פיני, מתערבב הקול צרוד כמו רעש המקדחה.
וכמה שאקרא.

עכשיו גם ג'קי שמצטרף לשאול מה קורה, ויכול להיצמד אל מוצר הפחים הזה שהיה מסגרת לשעוני מים. אולי לסמן בהתחלה את כל הנקודות, אחר כך הניקוב בשרשרת, וממהר להחזיק מהצד האחר, לעזור לייצב בכוח.
לא העבודה שלנו, רגזתי. במקום זה תביא אותו לשם.
ואומר, שקט ילד. סימן ששומע ומעמיד פנים.
העבודה שלנו לאסוף את הגרוטאות.
מי יתנני פרח על גבעה, שר מלמדובסקי.
ופניתי מהם, לחכות בחוץ ועד שיצטרפו. עכשיו כבר נשכח הכעס, שאיך גורר רגליים והלחי מכוסה בדם, להסתיר את הפצע. וכשעומד מולך קורץ בעיניים כמו התבדחות, ואיך יכול.
מיני התחכמויות של ברטו שלועג לאישה, גברת מלמדובסקי.
לא קוראים לאישה גברת בכפר שלנו, רק אם ללעוג.
כמה שאספו, בכל זאת חוזר ומתמלא כל המגרש, רוטן איצי.
האופן שנגרר רחוק הסיפור שלו, להיאחז בקצה קטן ונמוך עד ששוכח את הכיוון, ואמרנו, המשאית.

איך טיפס למעלה על המדרגה לבדוק אם נעולה הקבינה, והמראה שמתגלה על המושב, אחוריים רחבים מתרוממים גבוה והיא למטה.

לא יכול להתגבר על הצחוק. ואמרנו, מה שראית, את כל הפרטים.

כי נבהלו מההופעה שלו, ושמוליק הזדקף לקלל מהחלון, לקרוא תסתלק.

כאילו שלו המשאית רכוש פרטי. כאילו שלו המגרש. ובמצב שנמצא לא יכול לצאת לרדוף כי ירדו המכנסיים, ועד שיסתדר בתוך הצפיפות, עד שיתלבש. מוכרח לדחוף את פלורה שתתכווץ הצידה, תפנה מקום.

צורח, תסתלק טינופת.

הבטן שלו, סיפר איצי, תלויה ונשפכת מעליה ממש לקבור, כרס של נהגים. כזו שלא מסוגל להדביק אל עצמו אפילו בחלומות. גם לא לאחת כמו פלורה.

יכול להתחתן איתה, אמרתי, טיפוס שמשוטט בדרכים, מוצא בכל מקום. עכשיו נתקע כאן בלי שום יכולת.

די, התרומם אברי, אם רוצים להספיק לאכול. פתאום אומר, השקט הזה, כבר כמה ימים שנפסקו היריות.

והיה לבער

אם לקשור לשיפור במזג האוויר, ניחשתי, והרי הגיוני שלהפך. ושאל למה. יכול להציג לי צירוף משכנע גם בכיוון הזה. להגיד, דווקא מפני שחדל הגשם, זמן מתאים לארגן את הכוחות לקראת התקפה מכרעת. ואם במקום אחר. הנה.

רק דוגמה שמביא, צירוף אחד מרבים. ולא מבין את המחשבה שלו. לא מוכרח להבין, הוא אומר. זמן מתאים גם לנו לחזק את העמידה. ושואל, באיזו דרך. אם מתעניין ברצינות, אם שאלה מלגלת. והצעתי את החיבור אל המחסן, שיוכלו להעביר את האספקה ביתר ביטחון, גם תנועת האנשים כשצריך להריץ מצד לצד. בין המחסן לחדר החשמל, הוא שואל.

כבר היה נושא לרטינות, חדר החשמל, שתקוע בקצה הצפוני ממש בתוך הגדר, להרחיק את הרעש, ובלי שום תשומת לב ביטחונית. עכשיו משמש מטרה קלה, ועד שמצליחים לתקן מה נשאר, רק לשבת בחושך, והכי גרוע אם נפגע בלילה. חכמים כולם, רטן פיש'קה, שידעיים לתת עצות, לתקן לאור פנס. ואולי מוכנים לעזור בדבר פשוט, לעזור למצוא את החוט הקרוע. יכול לחטט שעות עד שמצליח.

ועוד, לשמוע הצעות איך לזחול עד לשם, ואם אפשר בצירוף הדגמות. אחד שחזק בדיבורים.

כי בתפקיד של חשמלאי, שצריך להיות עיסוק מלא. כל קלקול וכל תוספת שעושים בחדרי המרפאה, לשכן את הנפגעים שמתווספים כל הזמן, גם סתם חולים בגלל האוכל והמתח, וצריכים לשכב תחת העיניים של מיכל. כמה מקום בחדרי החולים ובפרוזדור, ואפילו כשצירפו את חדר החוגים שצמוד גב אל גב ובלי שום שימוש. עניין קל, לפרוץ מעבר ביניהם, ואת הכניסה הרחוקה להשאיר פתוחה למבקרים. יום אחד של עבודת נגרות, וממש כאילו תוכנן מראש. לעומתו מורכב הרבה יותר סיפור החשמל, שצריכים להסביר מאיפה מקור הכוח.

אדרבה, רוצה לשמוע אותנו.

וענו, באחריות שלך. לכן כל ההשתלמויות והקורסים שהוציאו עליך, כדי שתוכל לתת פתרונות. לא ייתכן לזרוק את המפתחות בכל שני וחמישי.

יכולים למצוא לעצמכם מסכן אחר, הכריז פיש'קה.

בשיטה שמתנהג, סוגר את החדר, ויכולים לצעוק כמה שרוצים. ואמרו לגיורא, בסדר, בלי זכויות מיוחדות, להשתבץ בשמירה כמו האחרים, ואת החשמל יעשו בהתנדבות שמוליק ויוזה ופיני

מלמדובסקי. אולי לא הכי מומחים, בכל זאת ימצאו פתרונות. ואמר לי, שמעת, תרשום לחוליית
הכוננות.
והתבוננתי בו.
תרשום, הוא חוזר, בתור רביעי.
אולי סימן.

את אחי

יכול לחפש מעשים שעושים אנשים יפים, ואיפה המקום הכי מתאים. בין החתולים שמאכילה קלרה רודה, חבורה שלמה.

בפעם שראיתי, מתקבצים מתוך סבך הצמחייה, מאחורי הפחים, גם סתם על השביל. מתמתחים במין פיהוק של עצלות על המרפסת, ומניחה לפני כל אחד מנה שלו, מהשאריות שאוספת בחדר האוכל ומקערות הפסולת שבאמצע השולחנות.

רואה תפקיד לעצמה בעולם.

היו מרכלים שבמקום ילדים שלא יכולה להביא. סיפור עצוב. במקומם מאמצת את אלה, ויכולה לשבת ללטרף על הראש או מגרדת בבטן, וכשמתקרבת שעת ההמלטה מכינה שמיכה רכה בפינת המרפסת, וכד חלב שנידבו הרפתנים שי מיוחד.

עוד להזכיר את מלחמת חיות הבית, שנאת עולם. וכשאחד הכלבים רודף כדי להרוג, מזנקת אל העץ בגינה של טרגש. איך לא ישחית את הפרחים מסביב, אם נאחזת ממש מעל לראשו ולא מצליח להגיע. להבין את הכעס של ריקי טרגש שמסתערת להרחיק, ומה יכולה מול חיית טרף, כלב מגודל שאדומות העיניים מטירוף. רק לצרוח הצילו הצילו, ואל קלרה את הזעם ואת הטענות.

לא מוכנה לעבור בשקט, כך באספה. ואומרים הצדק איתך. לא אחת שתפתח את הפה, ועוד מול כל העיניים. לא קלרה. ומי שמדבר במקומה, פרשקו, שטוען להיגיון, לא החתול עשה את הנזק.

אם לא היה הוא, עונה ארונצ'יק.

אם לא היית אתה, עונה פרשקו.

להעמיד מול הציבור את ארונצ'יק וקלרה, וברור לצד מי הרוב.

סיפור מכוער.

סוף מעשה

בעניין השעות שמעבר למשמרת, שעות שלי, שהולך לבלות שם אצל הרשימות. כך מעדיף, אני מדגיש, ולא בגלל הרגשת המחויבות, רק מהנאה.

ביטוי שלא מתחבר, אומר אברי.

מתכוון שסובלים, ומי שנהרג או נפצע וגם האחרים שפחות, בכל זאת מתאמצים לעמוד בלחץ, במתח. ימים שכמו דייסה, נמשכים בלי לרמוז עד איפה, בלי תאריכים.

אומר שלחדול לספור, כי נהיו עדר צפוף שצועד במעגל. אפילו אם פעם עורר, עכשיו כבר לא. ומשווה לדלי מלא מים, תוסיף כוס ועוד כוס ותחפש את העקבות.

לא מבין את הכוונה שלו.

כי אמרת הנאה, הוא מדגיש, ביטוי שלא מתאים. ואם צריך להציג באופן שימצא חן, מוטב לנמק שדרך להשחית את הזמן.

כבר לא זקוף וגבוה כמו פעם, פנים חלקות שבלבלו את הילדות שלנו, לא התחברו לזו החבורה. פתאום קולף העור להראות מה שמתחת, החלק של מישהו רע שהיה אביו והסתלק כשעוד זרע בבטן אימו, אם יצמח ואם לא. ומה על בעלת הבטן לא יודע, לא מספר.

עוד אתם כאן, אמרתי, לא ברחתם, ומה בעניין הנעליים.

בייחוד השיער, כאילו סימני ריקבון ירקרק, והאם מתחיל לבצבץ גם מתוך הלחיים. ללעוג למזימות שלהם שנשארו דיבורים. ועונה, כמעט הלכנו.

היה אחרי שהטמינו את שימק, בור נוסף ליד הגדר, ומסמנים בצמח אַגְבָּה שנועצים מלמעלה. קטן במתכוון שלא ימשוך את העין. וכשיחזרו החיים להיות כמו קודם, יחפרו במקומות הנכונים ויעבירו אל בית הקברות. שיטה חדשה שכבר מונחים כמה. וכשעושים, בלי שום טקס, בלי התקהלות. רק שניים לסתום בעפר, ומוועדת התרבות צפי זיוה מלמדובסקי, עומדות בשקט ומביטות איך מתמלא ונסגר. לא שיר, לא מילת שבח, רק לחכות עד שיהיה הרגע לשתול מלמעלה ולהרטיב במים שנושאות בפחית. בלי דמעות. ומה שאמר אשרף, שמפסיק פתאום, תוקע את האת באדמה, ובטון שואל, אם לא יכול להישאר איתם החבר ארונצ'יק, לזכות בחלק מהמצווה. תמשיך תמשיך, אמרה צפי, ומשיב שגם לנוח אסור, להיות עבדים במצרים. ואמר אברי, בזכות זה ישימו שתיל גם לך, בזכות המצווה, ויכול לבחור את הכי מתאים מאלו שגדלים ליד המרפאה. מספיק, אמרה זיוה, מתכופפת לחפור גומה ותוחבת פנימה את השורשים. לא צמח עדין שצריך לעשות בזהירות, וגם המים ששופכת מלמעלה סתם בוץ שגולש לצדדים מעודף רטיבות.

פתאום התפרץ, סיפר אברי, תופס מלמעלה ושולף, ובריצה מטורפת, לא מקשיב לקריאות ולצעקות שמשמיעים לעצור, ואת הכינוי משוגע, עד שאיננו. ואמרתי (המשיך אברי) שאביא אחר אם רוצות לחכות, גם יכולות ללכת, כי לא עסק גדול לגמור בעצמי.

עכשיו את סיפור הנעליים, ואיך התגנב פנימה אל המיטה שכבר בלי סדין, בלי שמיכה. מציץ למטה למצוא שמונחות בפניה, ובזריזות מושך ויוצא, מטמין בין השיחים שבצד הכניסה, איפה שמתרוממת כמו עמוד תפרכת האגבה. פי שניים מגובה הצריף, והשתילונים צונחים מלמעלה לתקוע שורש ולהמשיך.

עכשיו, אמרתי להם (סיפר אברי), תקף לפעול ובלי להאריך בהתלבטויות, לצאת לפני שמחשיך. וסדר הפעולות שקבענו, קודם לגשת, אחד מאיתנו, אל מי שבעמדת התצפית, להגיד, אם רוצה מחליף בזמן שהולך לאכול, ועד שחוזר כבר רחוקים.

גם את הנשק שלו, הוסיף אברי.

ושאלתי איך היה.

עד החורבה, לחש פתאום בשקט.

ובלי להרים פנים שואל אם לא סיפר.

כבר אתה יודע, הוא פוסק בביטחון.

ומין שקט. גם בחיוך שלו, נבוך ומבוש, גם חשדן.

ושאלתי איך.

הרי סיפר לך, הוא מתעקש.

ושיקרתי, בכל זאת לשמוע מפיו.

תקף אחרי החורבה (סיפר בקול נמוך), עומד בצל ופתאום מתגלה. אומר, את הרובה תשאירו פה.

ומפנה את הגב לטפס בשביל העולה, לא מפנה מבט.

וחזרנו אחריו, סיים אברי.

מהודק השיער שלו, עושה מראה רזה, ואיך מצא חן שהיו מתכווצות לשבת בקצה המיטה. קודם תמרה בזמנים שנשכחו, לפעמים פלורה. סתם פותחת ונכנסת בלי לדפוק, וזה כשעוד נשאר אנשים, והשאלה מה שלומכם.

ממש לפני שמחשיך. לחוש את העייפות נדבקת אל הגוף ונאחזת במין כאב עצמות שמתחנן למנוחה. מהרטיבות, תסביר מיכלי החובשת, שחודרת עמוק, כי לא מקפידים לייבש את הבגדים. ואיך ללבוש וללבוש עד שנספגת הלחות, להיות ריח שעושה להקיא. ריח גוף. הכי גרוע התחתונים, הגופיות, היא רוטנת, שכבר כמעט צהובים.

לא מסכימה לגעת.

מעשים של בני שש עשרה, מה שבחושך, וכאילו משכיח כל מה שמסביב.

לא יודעת להגיד בעברית, צווח יוזה, אבל מלבד המילים, את הכול.

התחכמויות שלהם שהיו צוחקים ברעש. לא מתחבר אל הצבע שכאן בחדר, אפור של ערב, של חורף, ושמיכות צמר מרוטות, היישר על המזרן, ולא מכסות ממש.

בלי טיפת כוח, ממלמלת פלורה, ובחיבוק את הראש שלה שיהיה שקוע אל הברכיים, מראה קיפוד.

כמה להמתין.

מהנימוס שמושך הנה והנה, לא מעוניין לגעת בדברים האלה, לא יכול. ואמרתי שכמו שכבר דיברנו קודם, ורק להחליף את הביטוי, ובמקומו להגיד הרגשת מחויבות, שיתאמץ כל אחד ואחד, ואז הסיכוי שבכל זאת יישארו חיים.

אלה שעוד בריאים, הדגשתי, עדיין הרוב.

ומהקימוט שמופיע על המצח, להבין שלא איתי במחשבה הזאת. לא מחויב. בכל זאת משאיר לבדם, להיות בטוח שיסביר שלא בגללה.

על ידו השני

פתאום צמד בני ארבע שמפטפטים אימא.

להתאוורר מהמחנק.

סביב הכיסא כמו חתולים שמתרוצצים במעגל, ומזהירה להפסיק להפסיק. מטשטשת את המוח התנועה בסיבוב, כל הזמן בכיוון אחד וגם הרעש. זה למוח שלה.

הנה גם אתה, היא מתעוררת. שמחה שהגעת.

מכריזה, שימו לב ילדים מי בא.

מה שראיתי מקרוב, את הפנים שלה שכמו גומי שכבר מתחיל להיות רפוי. לנסות לגעת באצבע ויהיה רך כמו בצק. פלא איך סחבה את שני הקטנים לחדר הביטחון להיות ביחד, מראה משפחה, מה שלא עשתה אף פעם קודם. ושאלתי.

להתאוורר מהמחנק, הסבירה דינה.

לראות את הרוגז, חודר אל הקול, בזמן שצווחת עליהם לחדול מהזחילה סביב סביב. כל כך דומים שלא תדע מי תופס ברגליים מאחור, לא מניח להימלט, ומי מייבב לעזרה. שימו לב ילדים, היא מתחננת, שימו לב מי הגיע. שואלת אם מכירים.

עד שתפקע הסבלנות בצריחת די, והאחרות שנשפכות וזורמות, לא מסוגלת לעצור. ונבהלתי. אף פעם לא כך, בכל הפעמים שראיתי.

לצאת מהדעת, היא גונחת.

ומשכתי אלי, שני ילדים בהירים בצבע, ובעיניים פחד, כי נבהלו מהצווחות. ואמרתי, בואו נשחק משחק חתולים בצד האחר. מתחת לשולחן, והופכים את הכיסא להיות מונח בשכיבה, ועליו בטיפוס יורדים אל תוך הרווח. מייאו מייאו, אנו מייללים. אור בפנים שלהם.

להגיע זה מול זה והודף אל הצד, שיתגלגלו למטה, שתתפזר הפקעת. האו האו, אני נובח.

מייאו, הם עונים בהתלהבות.

עד שהבחנתי שגם היא. כי עומדות לידינו רגליים, ופתאום יורדות להצטרף בכריעת ברך, וחיוך שנוצץ מתוך הדמעות, מתוך הבכי, צהלת חתולים גם שלה. נדחקת לחבק.

כל הזמן רק מקלקלת, היא מתנצלת.

מה שאמר נצר שצריכה לרחוץ בסבון. מחממים בסיר או בקומקום ובמגבת רטובה שפשוף בצוואר ובזוויות הברכיים. פתאום נכנס ועוצר בדלת, מביט על החבורה ששרועה על הרצפה. בסוף הערה שלו, שאולי קר לרבוץ כך. ומזדרזת ראשונה להזדקף ולנער את האבק בטפיחות חזקות.

נקודים וטלואים

ההסבר שלו שלא הציר הראשי. להיות זורמים מערבה, והשוליים כאן כמו סלסולי הגלים. לכן עיקר הערך דווקא עכשיו שנשארנו אי בים. מין מטרד.

רעיונות ובתוכם חישובי הכוח שמתבזבז בגלל החיכוך. כי צריכים להסתפק בצירים צרים, חשופים לצליפות, ובשל כך להוסיף אנשים, להאריך את השורות ולהתעכב. הרי התועלת.

והסכמתי, לא זוכים בניצחון כל עוד אנחנו כאן. עוד את עניין המחויבות, לחזור ולהתחבר אל קומץ שגם הילדים איתם ביחד. לכנות לחץ, וזה על הצד שלנו.

יכלו לשלוח איש, אני אומר, אם מקולקל מכשיר הקשר. יכלו להעביר מכשיר אחר. וצוחק בקול.

והאם באמת מקולקל. די, הוא חותך, מצביע על המקום, נקודה באופק, לרשום כל מה שזז. ובעצמו ממשיך ומתרחק.

אם מתבוננים מהגבעות שלהם, אי אפשר שלא יבחינו. לדמיין ששולחים במתגנב ומנסים להפתיע. רואים שרק אחד, ועוד נער, שמעיף מבטים אל העמק למטה, ואת האוזניים אל רחשים שמעבר לגב.

לרשום כל מה שזז. עיזים שרועות בין הסלעים, כמעט באותו צבע ורק המרחקים משתנים, סימן שחי. נקודה קטנה שחורה, שאם נובחת, לא מגיע הקול עד לכאן. והאנשים.

לא צבא במדים. סתם איכרים שמנסים פיסת קרקע, לזרוע שעורה ללחם זיתים לשמן ומהגפנים סוכר. פתאום מצטופפים להיות צבא כובש, מנפנף במוטות ובברזלים, והנשים אוחזות בשקים לקבץ שלל.

לתעב אותן. עטופות שחורים כמו עורבים.

בפעם שהגיעו עד הגדר, וטרגש צעק, לירות בהן, לירות כדי לפגוע. ומספר איך בבת אחת התחילה המנוסה, והקולות, יבבות מבוהלות, ומתגלגלות להתחמק בתנועות גמישות שממש הצחיק.

נשים כעורות, ירק ברגלס, וגם הריח. לא בזמן שצופה מכאן, להיות נקודות זוחלות בתוך הירוק, לעשות את ניכוש העשב. ניחוש שנשים. גם עגלה שמעוררת נביחות, עובר הקול לעורר עוד ועוד, ופתאום צלצול פעמון.

ההסבר של אפרים באספת החברים, שחוסמים את השימון. עולם יחף שתקוע בסופות חול, ובסכינים מבקש לפרוץ ולכסות, להשוות לתנועת הדיונות. כאן אנחנו חוסמים בגופנו, בעצם ישיבתנו, להכריז המדבר לא יעבור. לכן בלי רחמים, בלי התחשבות, ושום ויתור, כאילו נָגַע.

(הרי באנו אצלם, העיר נצר, מלמול אל עצמו.)

עכשיו שמתנועעים על גבי הנייר, וגם את הדרכים והגבעות, מפה חיה. ובאותיות קטנות אישה מלקטת צמחים, עדר צאן, ואחד שלוחץ מחרשה רתומה לשור.

להוסיף את השעה ולמעלה התאריך, הורה גיורא.

גם קבוצות גברים שפוסעות בדרך עד שנבלעות בחלק המוסתר. וחבורות ששבות. כל כך רבים שלא די מקום לכולם על גבי הדף, ומוכרח בחיצים מהצד ובעזרת סמלים. להיבהל כמה.

מעגל חוזר

חומה שעשינו מאבנים על הגבעה בערב רחוק, ונעצנו שלט כתובת, ליש. שוויג אמר, להתבונן אל הוואדיות, אל השטחים המתים, עיקר הסכנה. ועוד הדגיש את הגוון, שחומי עור מרוב שמש, שחורות העיזים ויריעות האוהלים. לשים לב לדרך שבאים שכמו תנועת מים, צצים מתוך הסדקים ובתעלות עד שמקיפים להציף ולכסות.

כמו נמלים, חרד שוויג, אדם ובהמה שממלאים עד קצה האופק ואיך לחסום. נמלים שחורות. אילו בעצה אחת, לשלב את הידיים, אולי להקדים מכה כשעוד מעבר לנהר, ולזנב בבורחים. ערב רב של נוודים שאולי הופכים כיוון, לשוב אל המדבר ששם מקומם.

מלמטה היו הכוכים, פתחים שחורים שמזמינים לחפש, והפטל שהתחדש, לחזור ולהסתיר שרידי קירות, את עקבות העבר שקורא ליש, דבוקים אל המים למטה. לתמוה איך העזו כך, עובדי אדמה כמו חוגלות שבורות כנפיים, כמו ארנבי בית.

להתפלא על התמימות, הדגיש שוויג, כי בלא חומות, בלא גדרות, ומי שעובר שולח יד. רק אם תטפס אל מקום שמכל הצדדים מצוק, והסלע כמו קיר. להוסיף על הפינות החלשות, שעושים במעדרים ובאבנים כבדות שמתרוממות חומה זו על גבי זו. ואספנו גם ערימות להטיל למטה אל ההמון המצטופף, אם ינסו להסתער, ואז בגלגול מהגובה יורד לרסק במפתיע. היטב לכוון את הזמן.

להעלות רעיונות, עודד שוויג, היתרון היחיד. לזכור שממש מותנה באלה, תלות שהיא קיומית. ישרוד מי שיתעלה על האחרים, כי מלחמה לחיים ולמוות. אחת לשבע, הוא אומד את הסיכויים.

שברים

צמודים אל הקירות וכך להתנועע גם כששקט ובוודאי ברעש. ציפ'קה האקונומית שמושכת את הרגל, לא יכולה לרוץ בשום אופן, ורק ברווחים שבין הבתים, אותם מתאמצת לעשות בזריזות הכי גדולה. בני זונות, היא רוטנת, בני זונות.

אולי מכוונת אלי, שמתלבט אם להתאים לקצב שלה, להתאים את הצעדים. נימוס שיפה לזמנים אחרים, ולא אחת שבעצמה מקפידה על ההתנהגות. בכל זאת ממתין עד שמגיעה, עד שמושך שוב קדימה.

בני זונות, היא רוטנת. ושאלתי, מי.

צורה דוחה של אישה נשואה, שמרוב לידות ואכילה לא יכולה למצוא חן. מין גוף ערימות, ומה יכול לעשות הוא, רק להשמין בעצמו, להצמיח כרס, ואז מתנדנדים שניים בשביל, נכנסים אל חברים לשתות בערב, משפחת טרגש, משפחת למין, יימשך הזמן שקוראים חיים.

לא אחת כזו, אחת לעצמה שמרושל המראה, ומה אכפת, אם תמיד בין הסירים ובמחסן הפרודוקטים. גם משמיעה דיבורים בקול שואג אל שולחנות הסועדים, לקחת חלק בשיחות. יותר מדי רועשים עובדי הפלחה, כאילו החלק הטוב. כך בעיניהם. גם אומרת, הריח של עובדי הדיר שמפיצים מסביב, ונשאר אחריהם, ומי שעדין מדי להתקרב, מה עושה בכפר הזה. דיבורים מתקופות ישנות שהיו מעוררים באספות, לצהול שהנה תכף תכף יתחיל קרב.

חיכוך כפות הידיים של בנזו שמבטא התרגשות, להגיד, אחת כזו שלא אכפת מעצמה, ולעומתה ההן, שר'קה וזיוה ודינה, שמקפידות על הצורה, ובערב בשמלות רקומות מקושטות בצווארון ובשרוולים, להיות חג בכל ערב.

עדינות לאכול בכלים שלנו, שאגה ציפ'קה, שאולי נשאר בין שיני המזלג, שלא ירד בשטיפה. תשובה של שר'קה, תשטפי שוב, להחליף התלהבות חברתית בכלוך, וזו שמוכנה גם בלי שטיפה בכלל, לא נגעלת משאריות של אחרים. גבירות עדינות שמקפידות על טאטוא החדר בכל יום, אולי גם במטלית את האבק מהרהיטים, ואת החלונות.

תלויה על הגוף שלה מעל המכנסיים חולצת עבודה שהורידו מחבל הכביסה, וכל הקמטים בשוליים וסביב הכפתורים. אולי חולצת גבר, וכי מה. מה שצריך במקומות כאלה, אנשי עבודה פשוטים.

למשל את ספיבק, שבכל שעה פנויה תכף יורד אל הלולים, נהנה לפקח איך מנקרות בתערובת, משמיעות קרקור של שובע, ובשקתות זורמים המים טריים כל הזמן.

למשל את לוב'קה.

לא זו המטרה, תאמר שר'קה, ואת זה עם כל הכבוד.

כאילו נעלות יותר, ליד הרדיו שמשמיע נגינות במועדון, זה ויוולדי ולכן מבקשות שקט, להתאפק משיחות דווקא בשעה הזאת, וגם הדפדוף בעיתונים מרעיש, מפריע להתרכז.

רעש, יאמר פרשקו, בסך הכול רחשים קלים שמשמיעים גליונות נייר, ואיך יסבירו למי שרק כאב לראש שלו, מוזיקה טובה.

עדינות לגעת בסמרטוט, לועגת ציפ'קה, אבל לדבר הזה שעושים בחלק של הגוף למטה, מעשה שאין ברירה וצריך בכל יום. מזל שישנו. ויותר חזק מכולם, מעמיד במקום. לא מבין את הכוונה.

גם את העניין האחר, שממש באותם כלים, חה חה. אולי מתביישות לעשות לעיניך, היא שואלת. ואמרת, תזדרזי כי פוגעים כדורים.

הא, היא מתעקשת, אולי לא לעיניך. רוצה לדעת אם ראיתי.

ואמרת, מהר מהר, כי התחזק הרעש.

פעם אחת שמתים, היא אומרת, נאנקת מהכאב. ועניתי שלא בכזו קלות, ורק אולי, אם יצליחו לכבוש. לפחות את כולן, היא צוחקת, ישכיבו זו ליד זו בשמלות תחרה ופרח בשיער. צחוק רע.

כבר היו מחלקים את האוכל לכל אחד במקום שלו, ומי שבשמירה, מי שבמחסנים או ברפת. שמים בכלים כשעוד חם, ובמהירות הנה והנה. לא יכולים שיהיו הכול שבעי רצון, ולאט לאט מוותרים על המאמץ. בין כה וכה יהיו רוטנים או שאומרים, כזה בישול שאף פעם לא הכרנו, תפוחי אדמה מחוממים וביצים. ומה שטוענת ברטה זלץ, להביא דוגמה ממטבח בית הילדים שאפשר אחרת, תוספת ירק חתוך שמרתיחים באותם מים, ואת הביצה אל תוך התערובת. להדגיש שרק דוגמה.

וענתה ציפ'קה, לתקוע באחוריים. דיבור גס.

כי מושכת סתם, בלי שום שאיפה. כל הזמן לשהות במחסן המטבח וליד הנשים הקולפות, או בין הסירים. לענות שמצטערת, לא אחריות שלה אם חסרות ביצים. בטוחה שהניחה במספר מדויק, ואם סוחבים יותר ממה שמגיע.

תרועה

הלעג שלו שמכנה עכברים, למה לא מנסים לחצות ובגלוי, להשוות באופן מעליב לאלה המכרסמים שמקפצים בחושך נחבאים בסדקים, רק חריקות כרסום שנפסקות מול המבט שלך, גנבים בלילה. אם מתכנסים לאספה, לגלג בר, המוסד העליון, להחליט על משלחת לבדיקת השטח, חלילה לאבד את היוזמה. בינתיים מצטברים בשורות, כל אחד נוסף שטמון ליד הגדר, ומצטרף אל חבורה שגדלה והולכת.

מעשה עריקה, זעם פרשקו, מה שבשום פנים ואופן. לא מבין איך משמיע דברים כאלה, דברי הסתה.

בקול נמוך, כאילו חנוק בזיפי זקן ובקמטים שמשחירים מהצל. לא טורח לשפר את הצורה, גם לא פונה אל שר'קה ואל דינה פביאן בקריאות גנאי. כאילו עיף. מי כן, ברכה קוזלומסקי שתוקפת את הנעימה שהשתלטה על המוחות עד שתדמה שכבר ריקים. מה שצריכים, להמתין שייכנסו כולם לבורות שליד הגדר, ומי שאחרון, יכסה בעפר ובעצמו יפתח את השער.

קצת נחפזת, אמר פרשקו וגם האחרים, מוסיק וציפ'קה, כי לא מציעה מה לפי ההשקפה שלה, ורק ביקורת. אולי מתנגדת לקבור את המתים. אולי צעדה מאורגנת בין העמלקים שממלאים את העמק. ומשיבה שלא חייבת להצביע על פתרון, לא המומחיות שלה, ענייני מלחמה. ואומרים, אם כך, בבקשה לשבת בשקט.

מיובשים לגמרי, קראה ברכה, לבדוק אם מה שצומח מהלחיים ועל הצוואר פלומה של נוצות. לבדוק אם נמשכים החיים של המשפחות, ולא (שנהפך הקול שלה לזעקה טרופה ומתגברת מלווה בתנועה לתפוס את הראש בשתי הידיים), להגיד, גם לא אצלה בבית, ואיפה מנשה שיעיד שבאמת כבר לא משפחה.

אישה רחבה שקוראים הקוזלומסקית, בצליל מזלזל, ולא מעניינים את הציבור הדברים שם אצלה. לחשוב, כל עוד הייתה עושה את העבודה בבית האריזה, וגם מנשה שבמכון התערובת, כותש גרעינים וחרובים יחד עם כל מיני אבקות, ולמי אכפת איך מתנהלים ביניהם אנשים מכווערים. ימצא מקום גם לכאלה (שחה שר'קה בזמן רחוק, מכוונת לאוזן של ברגלס את הדעה שתורמים לכמות, ומשיב בקריצה שגם מבליטים את איכות האחרים). ורק שעכשיו, בתוך ים הבעיות, די לראות את מבטי החברים על התנועות של זו, על ההתפתלויות שמחוץ לשליטה, להתפלא איך ההמשך.

זה נצר שבתוך תקופת השתיקה שלו, וכאילו פוזל החוצה או אולי החלטה קיבל שכך לא, מציע להתפזר עכשיו, לחזור לחדרים כדי לאסוף כוח ליום הבא, ומי שבסידור העבודה, להיות במקום הנכון.

וגם את, אומר בר.

שפתאום צץ ליד זו השפופה, תופס בכתף ומנער, ובקול תקיף, לחדול מהצעקות, וכשמנסה מוסיק להסביר שלא עומדת בלחץ, שקוראים עצבים, עונה שהנה התרופה היחידה שיודע, וזה, לפזר את ההתקהלות. קדימה קדימה, ולהיזהר בחושך.

אחר כך יוסיף שמתערבבים לגמרי היום והלילה, וגם השיעול הארוך שכבר מכל הגרונות, תרומה משמעותית לחוסן הכללי כי אמצעי להבליט נוכחות. שום סיכויים להימנע מצינון במזג אוויר כזה, אמרה שר'קה, כל מי שנושם את הקור לילה שלם אל תוך הריאות. גם מדביקים זה את זה, לראות איך נצמדים עד שפלא אם לא. ועונה, מה אעשה בהסברים שלך.

בעצמה מוכרחה להפסיק באמצע הדיבור, כאילו דוגמה, לכסות את הפה, ואדומה כולה מהמאמץ. רעשים שמכערים את הצורה, שיהיה אומר, עוד תיחנקי. והיריות שלא חדלות בחוץ, לברר מה קורה שם, כי צרורות צרורות. לא מבין את השלווה שלו, כאילו יודע שסתם.

חיק נוכרייה

ברכה קוזלומסקי, אחת עם צורה של אישה. בגובה שלנו ורק הרחב, יורד בקווים ישרים מהכתפיים ומטה, ומעטפת בגדים שמתנפנפים, חולצה וחצאית לכסות על הבליטות. נסה להעמיד על ארבע, יאמר בנזו, זאת אומרת בדמיון, ושתי הבנות שקוראים מרים, אחת קטנה ואת השנייה בכינוי מסריחה, מעוותות את הפנים לבטא גועל מהאופן שמדבר.

מסביר שמושך לצורה הזאת מהכובד של החזה, מושך למטה. ואברי מהצד הערה, שדיבור של מומחה שמגלה ידענות.

להחזיר לצורה המקורית של חיות, ממשיך בנזו, שהולכות על ארבע. הנה הנה החוליה המחברת, וזו הקוזלומסקית, תגלית עולמית. ואז גם ההזדווגות פשוטה הרבה יותר, כי יכול בעמידה, מטפס ועושה.

טפו, מתעוותות אלה השתיים, לכנות לכלוך.

לא צריך מיטה, ובלעג, שמתחרות זו בזו להשיג משקל, כל הנשים בשכונות שלנו. לחזור אל הצורה מתקופות ישנות, אולי מתוך ספרי מסעות שמראים כפריים ליד בקתות חמר, אינדיאנים או בהרי ההימלאיה, ארץ שקוראים נפאל. טיבט, תיקנתי.

להדגיש את הצורה שדחוקה למטה, והראש אל תוך הכתפיים, ומכוסה בפרווה. בגלל הקור, הסביר אברי, ובנזו את הדעה שלו, שלא מכיר מה במקומות ההם, ודי באלה שלנו, שמצליחות לשמור על המותניים עד שמתמלאת הבטן, וכאן הקצה. תביט עליהן איך מנסות לרמות בעיניים.

והבטנו שעוד רזות, מראה שלא מוביל אל הכיוון הזה, והצחוק שלו שכמו מלכודת, ומי שטיפש, זבוב ששוקע בדבש, ורק אם תשמור לא לאבד את הראש. לא נראה אחד שמתאמץ יותר מדי, אומרת מרים הקטנה.

לרמוז על מה שזוכרים כולנו, שיאמר יאקוב, דקירה מתוך קנאה. וגם אולי מניסיון אישי, מה שאצלם במשפחה ודוגמאות מהשכנים. תביט על זו שכמו לולב, מה שתכניס לא תשמין. ומשיב בצחוק, מי שמוכן לנסות.

תספר את האמת, ממלמלת מרים האחרת.

ואמרנו כולנו, הו, הו, רוצים לשמוע, רוצים לדעת מתי. לא יפה להסתיר מהקבוצה. כאלה קריאות מלגלות, ואת האנחה שלו, גם כן מתלוצצת, שאיך התגלה הסוד.

שיחות בזמנים תמימים, על המרפסת שלפני הצריף, או במועדון שגם חדר לימודים.

קביעה של מומחה שמבין בעניינים האלה, יאמר אברי.

להיות חכמים בעינינו, כאילו ראשונים בעולם, וכל מה שעשו פעם, או שם למעלה בשיכונני החברים. מנשה קוזלומסקי או האחר, אבא של תמרה, מרכז המוסך. יכול להגיד שמשעמם בעצמו ובלי נוי,

ולשם מה המברשת שמגדל על הפרצוף שלו, שפם שחור, לספוג פירורי אוכל כמו חוטים, ואותם בכף היד ניגוב גס.

אם בטוח שעושה, מפקפק בנזו, לא מסוגל לדמיין הזדווגות בין כאלה מכוערים. ועונים, הרי בחושך.

סוסי ים, הוא צוחק.

טפו, יורקת מרים בעוית גועל.

בחושך, יאמר ג'קי, ובשעת המעשה מה בדמיון שלו.

מה.

אותך, הוא צוחק.

וקוראת מנוול. לא מזנקת, וגם הוא עם הגב אליה, חשוף למכה, ויודע שרק מילים. להיות חלום שלהן החלק ההוא, בתים לבנים מאבן שלא מתפוררים אף פעם, לא מטפטף הגשם. אם נכנסת לא תצא עד סוף החיים, ומה אכפת אם נמוך או שמן, לדעת שהשגת. לא אחד כמו מנשה שאף פעם לא מביט אל אלו, לא יוזה קולקובסקי שמביט כל הזמן, אבל כדי לתפוס לרגע. ויכולת לחשוב שכלום, שלא יהיה. עד שזועקת באספה, חסל חסל, לא חיים כמו שראוי, כמו שהיו קודם משפחה.

אם לא חוזרים לישון בבית מרוב שמירות, ומה בלילות האחרים. כך ברכה קוזלומסקי.

ולא צוחקים. גם לא כאן אצלנו, שאומרים, משוטט בין הצריפים או במחסן התערובת. במו עינינו. ואברי אמר, לך תדע.

דברים אחרים

חתול שמושך רגל איך יזנק אל העצים. לכן כל הזמן נדחק לפינות להסתתר מהעיניים. לא עונה לציוצים של קלרה, שקוראת להתקרב אל הקערה.

גמור, יאמר ביני, והשאלה עד מתי.

בוא הנה חמוד, היא מפזמת. וביני ברגלס בקול גס שואג, קיש קיש, ובוטט בקרקע להבריח. בוא חמודי, מתחננת קלרה, לא צריך לפחד.

אולי המשיכה ואבד הקול כי התרחקתי, מושך אל הגדר העליונה ומהכובד מוכרח לצלוע גם אני, לא מצליח בכפיפה, מהכובד של התחמושת שסוחב בארגז.

היה מלא כמו ים מרוב תנועה העמק למטה. שוקק אנשים, והעיזים מקפצות להקיף גוש כהה שעומד, מלחך עשב, חמור, וכך צעד ועמידה ושוב. מי שהולך או כאלה שמתכופפות ללקט צמחים, לובשות שחור, ממש קרוב, ואפשר להבחין בתווי הפנים, בזמן שמוארות בשמש. לא לטפס למעלה, אבל מזנבים בשוליים. וכמה זמן עד שיתקרבו ממש. עד שיפרצו פנימה, קרב שאולי אחרון. עורו, אמרתי לאלה שלנו, שמנמנמים בשקט על שקי העפר, ושואלים מה עכשיו, אם מגיעה הארוחה. כאלה שלא מהלוחמים, מנחם רייניץ וטופל, אחד מגודל והאחר קטן ועגול פנים, עגול באיברים וקצרות הרגליים. אם הגיע אוכל, חוקר רייניץ.

תקומו, אמרתי, להדגיש שאי אפשר לדעת מה יבוא.

גדול מדי לרווח שהוא המעבר וכמה בד לזוג אחד של מכנסיים, כמה לחולצה. לשאול למה מגיע תקציב כפול, איפה הצדק, והאם עובד פי שניים לשלם את ההוצאה. דרך לבטא את ההפרש, שהציע ביני ברגלס, לשקול את הבגד המוכן כך וכך גרמים, ולעומתו פחות מחצי, זאת אומרת המכנסיים שלו עצמו. ורייניץ השיב שכל הזמן להשתמש במאזניים, לבדוק כמה אוכל מכניס לצלחת בחדר האוכל ואחר כך להחסיר את השאריות. איך יכול להשוות בשר ללחם, טען בזעם, מזה הצורך בחלוקת נקודות, כמה לבגדי שבת, כמה לנעליים וסעיף לעצמו בגדי עבודה.

היה נשפך החזה שלו בתוך החולצה, כפוף אל הקרש שהניחו מושב, גם שולחן לאוכל, וכבר מרוח לגמרי בבוע ובשומן שחור. הוא אמר, שום סיכוי לצדק כי אין הסכמה על הבסיס. אחד שעובד במזכירות, ולעומתו ספיבק מהלולים, שכל החיים בין התרנגולות, ומתעורר בלילות או באמצע המסיבה לבדוק אם לא נכנסה נמייה, אם זורמים המים בשקתות. כבר מת, אמר טופל.

כמו לעג, כל המאמצים שנפסקים בבת אחת בלי להועיל. להיות בתוך האדמה, ושם אחד שעמל, ומי שסתם מסתובב בין חדר האוכל לשירותים, מתחברים יחד להיות ערימת תולעים. לצאת מכאן, דיבר רייניץ, וטופל אמר, אתה הערימה הכי גדולה, יוכלו לחגוג כמה שנים ממה ששם בבטן.

איפה לשים, שאלתי.

ולא מפנים את המבט, כאילו אין. אחד שזז הצידה להתיז אל הפח שתקעו קיר מגן, והשני צועק אליו, אם לא יכול להתרחק קצת יותר, מגיע הנה הסירחון, ואת האצבע תוקע עמוק באוזן ומנענע במרץ.

מושך את הזבובים ריח השתן.

שמתי כאן, אמרתי, עשרה לכל אחד.

תביט על העז הזאת, אמר טופל, אוכלת את העשב בצד שלנו.

רייניץ פיהק. צמחי בר שלא זרענו, שמרססים בכל שנה למנוע שרפות. במקום זה לועסת עד שנהיה חלב, שתשתה הערבייה, והילדים שלה גם. הוא חזר ופיהק משמיע נהימה שורקת, שלא

מקנא בחברות שלנו אם יִכְבְּשו, כשכל כך מכוערות הנשים שלהם. לא בגלל זה, השיב טופל.

היו יריות רחוקות, בקושי מגיעות לאוזניים, בכל זאת הזדרזתי. עניין של כלום לפגוע באישה שמסתובבת כך, לקלוע ישר בראש. אולי בכוונה למשוך את האש שייגמר מלאי התחמושת. לא כאלה חכמים, ענה רייניץ, אחד יורה, ואלה מסתובבות כאילו לא קשורות. כמה כולם, מיליונים, ואפילו תהרוג מאה, אפילו מאתיים, רק מגרד בשוליים. זו הדעה שלו, ומה חושב גיורא.

לי אין אישה, שמח טופל.

מה שכבר יקרה, ואפילו הגרוע ביותר. תהיה נזכר בכל ההנאות שהיו, אחר כך הסבל עד שחתוך

הגרונן או בכדור, נתקע במוח. לא מרגיש הפגר את הזבובים, סיכם רייניץ.

אל הפנייה של מחסן התערובת, ולמטה צינורות צבועים ירוק שפירקו במכון המים הישן. היזרה, אמרתי לעצמי, מהחלודה הירוקה הזו שכאילו עשב.

שעון חול

אולי מספר השעות הוא שעורר את ההתנגדות, ארוכות מדי, ולמה, כי שומרים על כל השטח. אז הנה העזו לקום ולהגיד לעזאזל. מתכוונים לצריפים של חברת הנוער ולמבני המשק. בלעדיהם יהיה המחנה מצומצם בהרבה. מי שהכי רטנה על הפרופורציות, כמה החלק לשינה וכמה בתפקיד, זו רוח'קה. לא חלילה מחפשת להשתמט, הרי יודעים את היושר שלה עוד מהתקופה שהיה בריא הבעל סטף, בכל זאת איך מעיזה לפתוח את הפה, להגיד על עומס. יותר טוב שתשתוק. דיבורים של פרשקו וברגלס שסופרים אחד לאחד את הילדים ואת החולים, אחד שעומד לעצמו, יחיד, ונותן לקופה הכללית הרבה מעבר למנה המשפחתית, ומהצד השני אחרות שמגדלות ילדים, ובלי בעל. לא נוקבים בשמות דינה או ברטה זלץ, לזו שניים, לזו שלושה, וכמה משקל על הצוואר של סדרן העבודה, לשאול מאיפה לקחת. לא מתאים זמן המלחמה לחלומות על אחווה ושוויון. אחד שמסתובב במפקדות הגבוהות, מנהל חזיתות החבר אפרים, וכאן מי ישמור על המשפחה שלו, אישה וילד, מי יעשה לילות שיותר ויותר מתארכים, לשאול עד כמה.

מתרגזים בגלל ההערה של אברי.

שומר בדיוק כמוך, ענה אברי.

ובאמת הצדיקו, כי כבר רשומים בטורי השמירה, מבוגרים לכל דבר, ממלאים את התורנויות, את הכוננות, ובנוסף תפקידים שצריכים זריזות רגליים. והבנות עניין לעצמו, לא זוגות שיכול להגיד שמתאזן בחשבון הכללי.

בסדר בסדר, אמר פרשקו, להעמיד את כל אלה כאן בראש הרשימה. ועוד לצרף את התרומה של ההן למוראל הלוחמים. אמירה גסה שבמכוון לפגוע, ואברי אמר, טינופת.

אולי מקנאה, הוסיף אברי, ופרשקו ירק שמזוהמות רגליים. במין מבט מתנשא, אומר, כמו עיזים, מי שמסוגל לטפסף ריר ולא אכפת מה מונח בצלחת. ומה זו שלך, ענה יאקוב, אפשר לחשוב איזה אורך תור משתרך לפני הדלת.

אפרוח, רטן פרשקו.

כדור שנתקע בפח של המכבסה, די רחוק, משאיר רובצים. ולא מבין את המצב הזה, שמסתובבים קרוב, ממש נוגעים בגדר, ובכל זאת נמשכות היריות.

אולי יודעים למה מחכים, ניחש ברגלס.

לכן להראות יד קשה.

את זה תגיד לכתובת אחרת, רטן ברגלס.

כבר יומיים, התנצלתי, יומיים שלא חזר.

אם נפגע בדרך איך ידעו. אולי התחמק אל הצד הבטוח, משאיר את אלה, קבוצה קטנה ובריאה, וערימת תינוקות בין קירות בית הילדים, ועוד כל מה שבמרפאה. מוגן מהצדדים באדמה בית הילדים, ושקי חול מלמעלה, ומה השאר.

לא התחמק, אמרתי, לא אחד שמתחמק.
 ופרשקו השיב שאף פעם אי אפשר לדעת, כי לא שייך למקום הזה, לא מחויב לאף אחד.
 תמיד יש הפתעות, הוסיף, ומה יודעים עליו בכלל.
 לא אחד שמתחמק, הדגשתי.
 ופרשקו אמר, ילד.
 יותר מדי אחריות על הכתפיים שלו, כתפיים של איש אחד. אם יתקפו פתאום מי ינהל את הקרב.
 אברי צחק להסביר שסותר את עצמו. צחוק שלא מתאים לילד הרציני. כבר עשה, הזכיר אברי את
 אספת החברים, לקחת את הגורל בידיים. האם שכחנו.
 לא טיפוס שמתבדח. פתאום מתגלגל בקול, מהזיכרון שמחזיר אל אירוע שכבר היה, כשבדיוק
 הופיע גיורא להתפלא על ההתכנסות.
 בפעם ההיא.
 שוב, אמר ברגלס, מכוונים אל הפח.
 ממש צרורות שנשפכים שברי טיח, היתזי חול. ואמרתי, כדאי להתפזר, לא יוסיף כלום לבריאות
 לרבוץ כאן יחד.
 והתשובה, מקום טוב כמו האחרים, ולכן ייפול הפגז, מי יכול לנחש.
 מקום רע כמו האחרים, רטן ברגלס.
 הייתה הפעם האחרונה שניסו, שניסה פרשקו. מתכנסים בלי הודעה, רק דיבור מפה לאוזן,
 וההצעה למנות מתוכנו ועדת ביטחון, ותכף לגלגל תוכניות. החלטה שכבר קיימת, אמר לוב'קה,
 עוד מההתקופה שמקודם, מי זוכר את ההרכב. ופרשקו אמר שלא יזיק לבחור מחדש, אפילו יהיו
 אותה שלישייה, רייניץ וטרגש, להיזכר בשם הנוסף. ג'ייסון, אמר ברגלס, וצחוק כי כבר טמון
 באדמה. יכולים לצרף שלישי, אמר פרשקו.
 היה מתארך ונמשך מההכרזה של ברכה קוזלומסקי שצריכים להעדיף לתפקיד אישה. מה יהיה
 סדר היום, פינוי הילדים והפצועים, ולא מבינה את היתרון בהרכב שכולו גברים. מגזימה בעניין
 הזה, אמרה צפי מורגנשטרן, זאת אומרת שגם כן דוגלת בשוויון, אבל לא במצב שנמצאים תחת
 אש, לא זמן לרפורמות ולניסויים. להפך, השיבה ברכה, מה שהכי מתאים, הדרך היחידה שעוד
 משאירה סיכוי.
 אם חיכו לרפאל נצר, לשמוע את דעתו, לשאול איפה נצר וסילבר. דווקא הם במשמרת הערב.
 וקראו, לשלוח שניים מהנוער להחליף, שניים מאיתנו, ולא זזנו.
 יכולים בעצמכם, אמר ג'קי, ואברי הציע לצרף גם אחד מאיתנו, להגן על הזכויות. לא משרתים
 שלכם חברת הנוער. לא לציץ, אפרוחים, צעק פרשקו.
 כבר לא הרהרתי בחספוסים שעל הפנים שלו, בליטות וזיפי שיער שמתחמקים מהגילוח. איך
 יכולות להסכים לצורה הזאת השורטת בעור שלהן. דברים שמספרים בקריצה, ואת השם של
 ברטה זלץ ודבי וזיוה מלמדובסקי, התלחשויות מזמן. עכשיו כבר בלי שום כללים, קווים שלא נפגשו

בדמיון הרחוק, עכשיו כבר יכול להיכנס אל אחת כמו שר'קה נצר, ומה מחפש בחדר שלה, מה עשו שניהם בחושך. להקיא מהמחשבה הזאת.

מתחילים חספוסים גם על הפנים שלך, אמר גיורא, מצביע על הלחיים שלה ולא נוגע, כאילו נגעל. אם פצעים או מהיתושים שכל כך התרבו, ומתחצפים להתנפל באמצע היום. עד כמה יכולה להזניח את עצמה, אולי כדי להרגיז. וגם העניין עם פרשקו, אולי מעשה להכעיס, לעורר קנאה. לצחוק אם זו המחשבה.

אחרת לגמרי ההרגשה מהצורה שמדבר אליה, מהגסות. שאומר, תביטי על דינה שמתאמצת להקפיד על המראה, לשמור על השערות שיהיו מסורקות, ובמה מורחת את הפנים להישמר רעננה.

לחוש מבוכה מהאופן שמתבטא, גם אכזבה.

להיות רובצים בתוך הדשא שצומח פרא, וברגלס הכריז, מי צריך את המשמרת הזאת, יימח שמו וזכרו.

מקווה המים

מביט אל הגשרון שבנה מעשה אמן, שהתאמץ להחליק את הבטון בצורה שגולש מעל הצינור, כאילו נמשכים קפלי בד, כאילו עוטה גלימה, ועכשיו כבר לא קיים להרגיש במבט שלי. לנחש את השיחות שמשוחחים ביניהם, ברטה זלץ ומי שעל ידה בלילה הזה, פני מלמדובסקי או שמוליק הנהג. אולי פרשקו. יודעים איך לבדוק אם פנויה, ורק לפתוח ולהיכנס. לבדוק לפי התריס שפותחת.

יודעים כולם את הסימן, וכבר לא קורצים בעין.

אולי אומרת, איך משך את החומר, זורם ונשפך, נוגע רכות להיות עדין, ומה נשאר בתוך האדמה מכל הכישרון שלו.

אולי אומרת דברים כאלה כשכבר שוכבים סתם, אחרי שהתעייפו. לא מבינה בשום אופן בכלי שקוראים היגיון.

אישה שמנמנה שלא תחזור להיות אביב, וכל הזכויות שאספה אבדו בין רגע. מה נשאר, רק כאלה שבאים לשעה, אולי נשארים לילה ולא מחויבים.

הביטוי שלך, צחק ג'קי, וחוזר להגיד, אביב.

סתם עבודה שצריך כישרון בידיים, אמרתי, ושום בשורה. איך לחפש יותר אצל אחד עגלגל ומצחיק כמו ג'קסון.

בכל זאת מוכשר, התעקש.

לא אמנות אמיתית, ואם יכול פגז לפצפץ לגמרי, נשאר להיות אבן בשדה.

גם אותך, אמר ג'קי.

לא אמנות אמיתית, ועכשיו שטובל בגשם עד שנמרח בבוץ גוש אפור, והמים זרמים זרמים אל התעלה שמלמטה, נשפך ים ערפל לכסות את הכול, תוהו ובוהו.

ראש צורים

חושב שמנצל את הכוח שלו לרעה, ומזה הצורך להגיד במפורש, אולי לעצור בשלב הזה, ולא עצרתי. עוד מחשבה, שעלובה הצורה, כאילו הצטמק בגודל, להבליט את השחור בפנים, זיפי זקן ותעלות סביב הפה והמצח. ואמרתי, ממש רחוק עד הנקודה, ומה שנינו אם ינסו להתנפל. רחוק עד הנקודה שאולי תצפית, שיושב ומחשב אפשרויות.

מהעשב שבצד קרקרה תרנגולת. שריד שעוד נשאר להתגלות קרוב לגדר, ותכף נמלטת כשרק תנסה לעשות צעד. מי שהצליחה, הסביר אברי, די חכמה להתחמק מהכלבים, מהתנים, מתרמילי הערביות, ומוכרח שהתפרעו לגמרי להיות חיות טבע. אלף תרנגולות ששחררנו מהכלובים, ועד שהבינו שחופשיות לשוטט, לחפש מזון לעצמן, ובערב מנסות לחזור אל הלול. מתקדמות תוך ניקור בעפר, עד שהפך לבן כל השטח, ואמרו, אין ברירה, רק לשסות את הכלבים, שפה שאולי תחדור לראשים.

להתפלא שלא.

את הגדולים, כלבי זאב, שלא צריך לבקש פעמיים, וכבר מזנקים אל תוך ההתקהלות, מעלים אבק ונוצות, ועופות מרחפים בקולות קרקור וצווחה, ושבים אל הקרקע ממש לאותו מקום. לא מבינים את האזהרה.

אלוהים, זעקה שר'קה, תכף להפסיק. ולוב'קה אמר, לאט לאט עד שייכנס למוחות שלהן, מהרעב והצמא. מוחות של ציפורים, קטנים במיוחד. ובאמת התחילו לצעוד בבוקר בין מבני המשק וברווחים שבין חוטי התיל, ומשם אל גן הירק שבשטחים היורדים.

לחכות ולראות, פקפק ארונצ'יק.

לצרף את גורם הצבע, לבן ובולט, ממש מושך תשומת לב, קורא לטרף, והשאלה מה הסיכויים. והסביר שוויג את החוקים, שבהתחלה נתפסים הכבדים, כל מי שזז לאט. ומי שיותר קופצני, בינתיים מחזק את השרירים, גם מגיב בזמן הנכון, והכלבים שרואים שלא מצליחים, מאבדים עניין. הביטו לאן הולכים, אמרה ציפ'קה, לכיוון הקברים.

אולי שבועיים עד שחדלו להתקהל סביב הלול, גם לא לחזור אל החצר. ומהעמדות יכולת לראות איך פורץ ענן לבן מתוך העשב, מתרחק בריחוף והרועים בעקבותיו. ואמרנו, לשמוח שלא משיגים, שבים בידיים ריקות. מה שקראת ברירה טבעית, צחקתי אל שוויג, כי בקול תרועה שמושכת את העין. ולא עונה. ממש בולט בפנים שלו הפחד. והסברתי שהכי מסוכן בדרך חזרה, די זמן להתכונן לארוב. לכן אף פעם לא באותו השביל.

דיבור שהיה חוזר באוזני שוב ושוב עד שבתוך הראש. די בטעות אחת, הדגיש בר.

גם עניין הפחד, הסברתי לשוויג.

לא מסוגל בשום אופן, הוא מתנצל, ואמרתי שגם אני בלילות הראשונים. הכי מפחיד הלילה, ועכשיו תחכה כאן בזמן שבודק את הגרוטאה. כך גם כשהתקרבו אל הסלע, עוצרים לשרוק את הסימן פעם ושתיים, ולא היה. כאן, אמרתי.

מין חלל בתוך קיר האבן וצופה אל הנוף מסביב, לראות את השבילים, את השדות. ואם מסובב את הראש, מגיע לצד השני, גגות אדומים והירק שנדחק אל הקירות ומכרסם מלמטה. מראה הכפר שלנו.

כמו תמונה, לחש שוויג, דוחק את עצמו אל האבן להיות נחבא. ואמרתי שכאן איננו, ומה שנשאר, להצליח לחזור. תראה איך מלא השטח, אמר שוויג.

להיזכר איך היה עומד לפנינו במועדון או מוליך אל המים למטה, מכריז שהמשך המעשה שלנו, מצטרף אל מאות כמותו. אלף דורות כאן על שפת הפלג הזה שנובע מתוך ההר. אותו הר, אותו פלג.

עד שנהיה הצבע, אמרתי, אדמה אדומה, ועכשיו שלנו.

חיית הארץ

עד שהבנתי שאדם, וההם שם כלבים שקורעים בשר, ומה בדיוק. אם תרנגולת, או אחד משל קלרה, חתול. ענן אבק עלה מזירת ההתכתשות שלהם. לשאול מה.

כי מתערבב בין הקרשים, ערימה שבהתחלה חומר טוב, לפני שנרקב מהגשם, ועדיין יכלו לעשות קירות ולמלא בעפר. שימוש של מלחמה. אם מעביר למקום שצריך, כי תכף זיהיתי מי. לקרוא בשם שלו.

ובחיוך להגיד שחשבתי, עוד אחד מאלה הכלבים שכבר חיות בר. דיבור מתבדח.

ומתרומם ונעמד, פונה להתרחק.

יכול לקחת את כולם, קראתי אחריו. מהפחד בעיניים שלו שכאילו נתפס בגנבה. יכול להמשיך להסתתר ביניהם אם רוצה, קרשים שבין כה וכה בלי שימוש. להדגיש בקול שלא צריך לברוח, ומה טורפים שם הפראים.

אם יודע.

רק מקל אחד שמניף להראות. אולי לאיים. וממהר אל המשאית שלו שכבר לא נדלקת. חושב שתרנגולת, אמרתי.

וכדאי לפגוע באבן, כי בהתקפת טירוף. מתגלגלים ברעש, בקולות זעם, ומי שמנסה להימלט, אחד שיותר קטן, והרגל מקופלת למעלה ומיילל מפחד. ואמרתי, זה הכלב של ברגלס, ועוד להגיד, יצאו מדעתם.

כי משיגים בין רגע, שלושה גדולים שתופסים בשיניים לקרוע לשלושה. כמו זאבים, סיפרתי, ומה אם יתנפלו על איש.

ועוד סיפרתי שעמד מהצד, החזיק מקל, וזה שמוליק, שאם יתקיפו יוכל להימלט אל תוך תא הנהג. סתם משוטט, אמרתי, חושב שניסה לבנות מחבוא.

יכול לפצח להם את הגולגולת, אמר אברי.

כמו מטומטם היה המבט שלו, והכותונת מופשלת מחוץ לחגורה, ומהצד האחר בתוך. בטן של נהגים. אבל הראש גמור לגמרי, כי ישן במכונית כמו בית.

לצחוק להן, אמר אברי, מצביע על צריף הבנות.

אם שולח ריח, ולא. אולי לחוש בשקט, ופלא אם שונה מהאין. אולי מוציא קרניים של שקט, זעקת שקט, ואיך תסביר מין הרגשה שמוכרח לגשת לבדוק, לתחוב את הפנים אל תוך החושך, ובשאלה, מי שם.

אחר כך תהיה מספרת שכיסתה על הפיות שלהם שלא ייפלט קול, סוגרת את הנשימה עד שאתרחק.

לקרוא, מי בפנים, אם נמצא מישהו.

עד שבאה תשובה. קול שתכף מסגיר. ומה מחפשת מתחת למדרגות שקוראים רמפה, ועוד בלילה. שקט, לוחשת דינה, שקט.

וקריאה של ילד מתחנן אימא.

מתחת למדרגות, אמרתי. כל כך חשוך שלא תבחין גם כשכבר מתרגלות העיניים, והתכופתי לזחול.

כמה זמן שלא משמש, בטון שיצקו למשאית להתקרב בנסיעה לאחור, וכך להעמיס ולפרוק. בימים שעשו. וכאן נחבאת בתוך הלכלוך שהצטבר, אבק ופסולת, מסבירה, כדי להסתתר.

דינה, אמרתי, וביד ממשש לגעת בשיער שלהם, להיות בטוח ששניים.

תצטרף גם אתה, היא לוחשת, לא ימצאו אף פעם.

ושאלתי, איך.

בזמן שיכבשו, שיהרגו את כולם, וכאן לא.

אימא, התחנן ילד, ועונה, תישנו חמודים.

מהרטיבות של הקיר, ומלמטה על האדמה שמיכה של צמר, להיות רך וחם מהצפיפות. ותופסת בי למשוך אליה אל הכתף להיות חבילה אחת. ובלחש, שיכול כאן איתם, אם לא נעים בעיני.

את זאת בשאלה.

ומלמלתי, לא.

עד שרעבים ואז מה. יתחילו לבכות וכך תכף מתגלים.

נמצא דרך, היא מתעקשת.

להגיד, בואו, תמיד יכולה לחזור לכאן, ובינתיים לחכות בבית שהרבה יותר נעים. לשמור בסוד, הבטחתי, שלא יקדימו אחרים לתפוס את המקום.

ובזחילה לאחור כי לוחץ בחזה, קורא, תבואו תבואו, לשוב הביתה.

איש חלומו

כולם שמתנועעים סביבנו, גם שולחים פנימה לנקר בצמחים מהעבר מזה, ופתאום הרי פרוסים אוהלים, יריעות שחורות מתנפנפות ברעש על הדשאים ובין השיחים, לא מבין מתי החל. איך מתהלכים שלנו, מתנהגים כאילו אין, כאילו מצב טבעי שמכרסמות את גזעי האורנים, מכרסמות את הדשאים, עיזים שחורות.

לצעוק לגורביץ שיזנק להדוף, לקרוא גורביץ גורביץ, וחייקה אמרה, תתעורר תתעורר, אם לא זוכר שכבר סגור כמעט חודשיים. בחדר למעלה, וכל הזמן לשמור שלא ינשוך את היד של עצמו, שלא ישרוט עד דם כדי להתבונן איך מטפטף. תפקיד של רוח'קה.

כבר נכנסות לבית הילדים, הסברתי, ואתן כולכן כאילו לא רואות, ומי זו שיושבת כאן, מכרסמת אוכל שאולי לא שלה, ואפילו כן.

עכשיו צווחתי, הוי, כי ראיתי חומק מאחורי הקיר. בטוח שגבר. לא אחד משלנו, להבחין ברור בצבע ובצורת הפנים. די במבט חטוף לדחוף אל המוח ומשם להתריע הוי.

תתעורר, אחזה חייקה, מנענעת בכתף. לא מקום לרבוץ, לחטוף תנומה, ומה המבט שלי עליה כאילו לא מכיר, כאילו לא ראה אף פעם. היו ערביות, הסברתי, כאן על הדשא.

עכשיו די, היא אומרת, כי מפחיד את הילדים. לא שלחו כדי לישון, כדי לעזור להרים את המזרנים ולנער בחוץ. וענית, בסדר. רק מניח את הראש ותכף נרדם, לא מסוגל לשלוט בדבר הזה.

תזוזו ילדים, הכריזה חייקה, תנו לעבור. ולא שומעים, נדחקים בפרוזדור אל הערימה שהתחלנו בחוץ, וקראתי הביטי.

להיכנס תכף ומיד, צווחה אליהם, תכף ומיד.

כל כך חיוורים, ומהקול שלה ממהרים פנימה, לעמוד בחלק שפינינו. והיא צועקת, תראו את הבוץ שהכנסתם, פראי אדם.

פתחון פה

אתה, אמר רפאל נצר, ומעביר יד על הפח לפני שמוריד את עצמו, להיות תקוע מול סוללת השקים. יכול להתיישב לידו, גם אומר לי, תבוא לשבת. ונשארתי נשען על הקיר, לא ממהר להתקרב אל הריח שיוצא מהאנשים. מכל האנשים, ומזה הביטחון שגם ממני.

לא להבין את ההזעה בחורף. מרטיבה את הבגדים למטה, שכבר בגוון שאי אפשר לכנות בשם, ושום כביסה לא תפריד את החומר שנספג. רטוב מהגשם ומהגוף, ומתחכך במין הרגשה חמוצה שעושה לגרד בצוואר ובבית השחי, גם באצבעות הרגליים, לדרוך נעל על נעל לחיצה שבכל הכוח. כמו סמרטוט רקוב, הוא אומר, תחלוץ ולא תצליח לנעול מחדש.

משליך, מפיל הצידה על האדמה, ואת הרגל מרים להשעין על הברך, תקועה במין עטיפה שאולי גרב, לשפשף בין האצבעות, להתפלא אם לא רקוב הבשר, הוא ממלמל. איך הזדמנו יחד לפי הרשימות של מוסיק, שתולה בכל ערב סידור שמירה. מי בעמדות ומי בתצפית ובפטרול, וכיתת הכוננות שלא נחשבת. גם את הנשים שצירפו לתפקידי ביטחון. אבל האחרות, בישול וטיפול ומרפאה, באחריות של ריקי טרגש שרושמת במחברת כל אחת מה תעשה מחר.

יכולות להתלונן בוועדת הביקורת אם חושבות שמקפחת. תפקיד שלא מצליחים להחזיק זמן ארוך, ומי שבכל זאת מושכת, ריקי טרגש, בזכות האופן שפועלת, לרשום רק אצלה, לא לפרסם על הקיר שיוכלו לראות מה כולן, לעשות השוואות. לא מוכנה לנהל ויכוחים, היא אומרת. לקחת לדוגמה את חייקה מבית הילדים, שיודעת לפתוח פה, להגיד, שיטה חדשה שלא הכרנו, ויכולים לכנות שיא החוצפה. כל הרוגז שהתעורר בגלל החלוקה למשמרות, ארבע וארבע ושתיים וביחד מצטרפות לעשר שעות. נניח לתוספת שעוד אפשר לנמק, לשים מול שעות השמירה שאי אפשר להשוות את המאמץ, ואת זה יכול להבין גם מי שקטן במוח. (תודה על המחמאה, אמרה ריקי.)

שואלת אם צריך הסבר, וקראו מסביב, נשמע נשמע. להשוות נמנום בישיבה על התחת (כך, בזו הלשון) בין קירות ועוד המחנק. הו, הו, מחו מכל הצדדים, ואחרות קראו, צודקת. לא מדברות על זה, הדגישה חייקה, אבל ללמד חשבון פשוט, את המספר עשר שנחלק היטב לשתיים, חמש שעות בכל משמרת, ודווקא לשלוש לא נחלק. באמת, לגלגה ריקי טרגש, לדווח לאוניברסיטה על התגלית.

כי חושבת בוודאי שהמוח לפי גודל הראש, אז בבקשה לקחת את הפרות ברפת, להיות דוגמה. ואומרים, די עם עלבונות אישיים, רוצים תשובה עניינית. ומה צועקת, קחו את התפקיד, תעשו בעצמכם. וממהרת אל הדלת.

לא מכובדת צורת הוויכוח הזאת, אמר לוב'קה.

אחת שיותר מדי רגישה, הסביר רפאל נצר, לעומת הרעש שעושה חייקה, שיודעת להרים קול, ופחות להקשיב לנימוקים. ושאלתי מה.

לבנות על היממה, הסביר, שלא נחלקת לקבוצות של חמש שעות. לכן ממנו הרעיון, והוא זה שהציע. דרך להישאר במסגרת קבועה, ואילו שינוי, הייתה באה זו ומתנפלת. תהיה זוחלת בשעה אחת היממה וכך מתקלקל כל סדר הארוחות, כל מערכת הלימודים. מה שתעשה לא תשביע רצון.

תבוא לשבת, הוא טופח על המקום לידו, מושב של פח שעושה קור בעצמות, בכל זאת יותר טוב מרטיבות של ריפוד ספוג במים, שחודרת לתוך הבגדים ולא נגמרת. אי אפשר לעמוד כל הלילה, הוא אומר. ועניתי שגם השינה. רק תתיישב, תכף נעצמות העיניים. והטענה שלו שלא משתמש נכון בהפסקה שבין משמרת למשמרת, לא מקפיד להחליף כוח, מה שקורא אחריות אישית.

סימן שלא ישנת ביום, הוא מכריז. שעתיים, שעתיים וחצי. לא תצליח להאריך יותר. לשאול איך אצלו, ולא מתאונן. לכנות כוח רצון, ולא מתאונן. ימים כאלה לכולנו, לכן לנצל כל שעת פנאי, ומי שישכיל לצבור כוח אולי ישרוד. מי שישמור על הערנות.

הבט, אני לוחש, להקשיב לרשרוש בין חוטי הגדר ואת הנשק לדרוך. ויריתי.

אחר כך נשתתק, לא המשיך להתנועע. ונצר אמר שאולי סתם נייר שנתפס בתיל ומהרוח. איך נדע אם סתם דמיון לראות יצור חי מתקדם בזחילה ועד שיגיע הבוקר. שקט, אמר נצר.

היה מגיע מהחושך קול שריקה, קול ענפים נדחפים ליפול ושבים אחורה, קול גניחה שנקטע וחוזר להישמע בבידור. ואמרתי, עכשיו מוכרח להיות. ולוחש, שקט.

מדברות ביניהן ועל מה. אומרות, כאילו נכפפות אל הקרקע, לא כוח להזדקף, גם לא סיבה. ואת האפשרות שלא מעיזה להעלות על השפתיים, שהסתלק.

לא מעיזה להרהר באפשרות הזאת שממש לא תיתכן.

ואם כן, שאלה שר'קה.

במין ישיבה כאילו זו ליד זו, וכמה ביניהן, לפחות שני מטרים, ושולחן ומכשיר קשר דומם, ואני, וכאילו אין. כמו התלחשות שלא אכפת אם מגיעה לאוזן. גם הניגון, שיכולה בצורת שאלה, להגיד ואם כן, שיוצא אחרת לגמרי, מלמול לעצמה. דינה אמרה, לבוא לתפוס שקט, וחולף כשעוברת בדלת לצאת לאן. גם העבודה בין הסירים, כל הזמן לחתוך קוביות בצק, והיד מתנועת מעצמה רצועות רצועות ובניצב. לא יודעת מה עושה. לא מכניסה את הראש, את המחשבה. וכך עד שמכריזות הפסקה.

אם לא משוחחות כל היום, אולי מזמרות מנגינות, התפלאה שר'קה. אחר כך הוסיפה, לפחות שקט.

לא האנחות בחדרי החולים, לראות איך נגמרים לאט לאט כי לא יכולים להציל. ומה שמטפטפת כפיות מים לפה, ועד שנגמרת כוס שלמה כבר חלפה חצי משמרת.

פתאום ייכנס, אומרת דינה, דיבור סתם שלא מתחבר. ואמרת, כבר יותר משבועיים ושום סימן. רק אם חושבות שממנו החתול הזה שהרגנו בגדר. יודעות שלא מצאנו, שוויג ואני, וגם במשאבה למטה, שום עקבות שמשוטט במקומות האלה. רק עשבים יבשים שאספו לרפד פינה ללילה, וכמה נביחות כלבים. שמענו את הסיפור הזה, אמרה שר'קה, שדיווח שוויג. לא מה שלמטה, אמרתי, בשיחים היורדים למים.

עניין אחר החתול הזה שבין חוטי התיל. ונצר אמר חתול מת, זה כל הסיפור. סיום טיפשי לשעות של מתח, ורק מוזר שהצלחת בירייה אחת.

תראה על הצוואר שלו, אמרתי.

ובאמת קשור, חבל דק כמו מחרוזת, ושום תוספת.

אולי היה מת כבר מקודם. וחיפשתי מסביב פתק או חפץ, לא מבין את העניין הזה.

סתם חתול, אמר נצר, שניסה לחדור בין החוטים, ופגעת.

בכל זאת התבונן בחשד בזמן שסובבתי את הקשר במעגל שלם, מהודק ועשוי בחוזקה, אי אפשר לדעת ממתי. לא מהבדווים כי לא מגדלים חתולים, אמרתי. בזה להיות בטוח.

עד שהגיע פסו להתחיל משמרת יום. הציץ בפגר והסתובב לשוב אל העמדה. אומר, שטויות.

לשאול את קלרה, הצעתי, אם אחד מאלה שמאכילה.

וסיפרתי להן שלא הכירה. תכף מקמטת את הפנים בתנועה נמרצת, ממש להדגיש שלא. כזה כתם על הרגל ושתי עיניים ששונות בצבע, זאת אומרת זו מזו. יכול לסמוך במאה אחוזים.

שר'קה אמרה, עכשיו תלווה אותי לחדר, ועוד עוצרת לפני הדלת להגיד, יותר מהר שתוציאי מהראש, שכמו כל ליש גוף מת, ומי שמנסה בחלומות.

להתחשק לומר את הרעיון של האיש שלה, רפאל נצר, שמדבר בשקט, מתבונן אל הגדר, וגם המחשבה עצמה בשקט, את ההבדל שמכנה היסטורי. עמים מתים לאט לאט, ונפרס כאב מעט בכל פעם. כך בעיתות שלום. ואחרת במלחמה שמכה בבת אחת.

לקבל במנה מרוכזת את הנפילה עד למטה.

אולי אמר לה בעצמו, בזמן שמזדמנים שניהם בחדר המשפחתי, ומציעה לשתות קפה שהחביאה, שקית קטנה בארון הבגדים. אולי עלי צמחים יבשים משולי הכפר, מיני מרווה שאם טובלים במים נהיה טעם כמו תה. וכך בישיבה זה מול זה, להרהר שכבר מזמן לא נוגעים, כמו זרים שהזדמנו באוטובוס, לא מעורר שום עניין.

כמו זרים, אמר נצר. (מתכוון לחבורה כולה.) הוכחה לדעה שלו שכבר ריק הקשר בין האנשים, ועד שיתפזרו ענפים שנושרים מגזע מת. למדוד בסנטימטרים.

איך, היא שואלת, שם אצלכם.

אם מתעניינת באמת, אולי סתם שאלת נימוס.

ואמרתי שסתם. להבין מהשתיקה שלה שממתינה שאפרש, ואיך להסביר שנהיה חסר חשיבות הכול וגם הכבוד, לכן סתם, כל המגעים, הקשר בין האנשים. לכנות ימים כבויים, שאין שאיפות ולא תשוקה.

תשוקה, היא חוזרת, מילה גדולה. והסברתי שכל אחד לעצמו כמו נוסעים ברכבת, וגם הבנות, סחורה במחסן, מונחת בערימה ומעלה אבק.

אם קצה של גיחוך אצלה בזווית העין, מפני שמציצה בי כאילו בפעם הראשונה.

חזרו העיזים אל החצר, אמר אברי, כבר לא מחפשות מרעה בשדות זרים. והצננו בהן יורדות בשביל בהליכה עייפה, חסרת חן, ואיצי צחק שכבר לא מבליטות את מה שאין. בנזו קרץ שזמן מתאים להשיג בחצי מחיר, ברבע, גם בפחות אם משתמש בשכל. בתנאי שיש, ואיצי בתנועת ראש, שלשם מה. כמו שרשרת על הרגליים בזמן כזה. מה, תמה בנזו, ואיצי אמר שכמו שק על הגב, ואותו להוסיף למחיר, וגם את הריח. אבל בנזו נפנף בביטול על אלה הטיפוסים שתמיד ימצאו נימוקים לדחות למחר. תשתה מהחלב כל עוד לא החמיץ, אחר כך תבדוק אם של עז או פרה.

חוכמת חיים שבוודאי הביא מהבית, מסבא שלו.

זמנים שאי אפשר אפילו לחלום, אמרתי לשר'קה, וצחקה שבאו דווקא כשבגיל הכי מתאים. עניין רע. אחר כך יגיע הפרק שכולו חשבונות ואז תאמר, איך החמצתי, והכול בגלל זה המלחמה.

עכשיו השתתקה, וגם אני. להיות מופתע ולא מעז לשאול אם בעצמה בפרק הזה, שלא מתחבר אל אחת כמוה, גם לא אל רפי נצר. לא אנשי חשבונות. לתמוה אם לכך התכוון כשאמר שמכה בבת אחת.

יללות של תנים שממש נוגעות, וכמענה, קול נביחה רחוק. לא בכי ילדים, לא פסיעות רגליים, רק צלליות בתים כהים, כתמי שיחים תקועים בין עשבי בר ומתאמצים להדוף. תראי את אלה, אמרתי,

תפרחות האגבות שבכלל לא צריכות אנשים, מתקיימות לעצמן. ולא מרימה את הראש מהשביל שמכורסם סדקים ובורות, הרוסים השוליים. אומרת, יותר טוב שתוביל ראשון לפני שאחליק אל התעלה.

תכף יצא הירח, עודדתי.

מאיר בבת אחת, אור חמים, לראות מולנו את הפינה שעשו לשבת, ספסל בין גזעי עצי אזדרכת עירומים מעלים, ואבן הבזלת השחורה שגרר פיש'קה להיות פסל. כזה יכול כל אחד, אם די חצוף להעז לכנות אמנות. דיבור ישן של לוב'קה שאומר, ומבקש למחוק את ההתנגדות שלו שכבר נרשמה בפרוטוקול. מוחק כדי שבכל זאת יאושר בהצבעה. אם זוכרת. ואמרה, להזדרז לפני שיתכסה שוב. ובחיוך, שגרועות העיניים שלה לראות בחושך, וצריכה שיחזיקו ביד, נצר או אחר שמלווה, כך תמיד.

להרגיש את הזרוע שלה, שממש מושכת אליה אל החזה ומהדקת, מרימה את הפנים להביט בשמיים.

כמה בלויות וכמעט זקנות, בגלל הכתמים שפורחים על המצח, על הלחי, והשיער שפזור סתם פרוע ולא אכפת. בכמה מבוגרת לעומתי, בקושי עשר שנים שעכשיו יושבות היטב על הגוף, על הצוואר. אם מבקשת לעכב ליד הדלת, לקרוא, רפאל רפאל, ומושכת פנימה.

דמיונות של נער, ופתאום בתוך תוכם, קורצים בלגלוג, גם טובעים בקול צחוק למראה המבוכה, כי מפח נפש ומיקח טעות. לחזור ולהכריז, מיקח טעות, עד שנהיה מדבר שממה, ארץ לא זרועה.

עֲזְמוֹת

כבר לא שלושה, אמר אברי.
לשתוק מול המילים האלו. עד שמתרומם להגיע אל התאים, משליך לרצפה חולצות ולבנים,
והדיבור שחוזר שוב ושוב.
יכול לצרוח די. יכול להגיד, אלה של יאקוב.
יכול לשתוק.
מה שמתחיל לפני חדר המזכירות, בהליכה נמרצת עד שמתייצבת מול הבעל שלה, ומתנפלת
במכות על הפנים ובבטן. וצעקתי את השם שלה, צעקתי שר'קה, ואיך יחדור הקול את השריון.
די, לחש נצר.
אתה, היא צועקת, בגללך הכול.
והתפלאתי שלא ענה, כי הרי לא צודקת, שידועים כולם שהיא זו שהתחילה. אישה נשואה ונדחקת
להיות עם גיורא.
ערב ערב, אמרתי, שלא ידעתי אם להישאר בחדר, אם מחכים שאשאר לבדם. ואברי נענע בראש.
הכי חכם בינינו, והקול שקט, כאילו לשמור שלא יפריע למחשבות. את הדעה שלו שהתחיל בגלל
הוויתור, באספה ההיא שיכלו להגיד, תהיה ההחלטה שלנו, זאת אומרת של ליש, ועל זה
להתעקש. לכן אשם.
אחד שישב בראש השולחן, הזכיר אברי את הפעם ההיא, ויכול לומר, הבית שלנו, הילדים שלנו,
הגורל שלנו. יכול להזעיק את החברים. במקום זה סתם זז הצידה, משאיר את המקום פנוי לאיש
זר שלא מכירים את המחשבות שלו.
הכול בגללך, צעקה שר'קה. ואברי אמר, צעקה שלא תעיר את המתים.

צליל

היה מתרוצץ בין הבתים, צורח בכל הכוח, ייפול האוהל, ייפול האוהל. ואחרים שהוציאו ראש מהחלונות להביט בפלצות, כי בבגדי שינה תלויים ברפיון אל תוך הבוץ, והשיער על הלחיים, זקן שצומח פרא. ואומרים, סטף גורביץ קורבן נוסף.

בצריף למטה לבדוק אם ישנים, ואז לטלטל ולומר הצדק איתכם, ואולי לא איחרנו עדיין. להימלט תכף ומיד כי יתמוטט בכל רגע. לחשוב על האויבים, לחשוב, כמה טיפשים, כי יכולים להיכנס דרך השער, לצעוד פנימה כאילו ריק, ופורסים שכבת קש על רצפת חדר האוכל למלא בעיזים. לכנות חוסר מזל, וגם שלנו, כי שלחו דווקא לכאן.

את החבורה שקוראים חברת נוער.

יהיה שוטף הגשם עד שייחלש הריח, דבוק אל הפנים, אל הידיים, אל כל הגוף. בלי שום סיכויים, כל עוד מקיף את הכול לסמן בעלות. ומוכרח להקדים ולומר להם, בואו הריחו כמה חריף, וכל עוד לא יתנדף יהיה מושך אליו כמו מגנט, כמו רעש. אם יגידו שאבוד מראש הניסיון לעבור בשלום.

להגיד, רק אתם מכל החבורה, וצחוק למי שחשבו, שעת רצון, הזדמנות לסגור את הרווח, להיות חלק ממה שכאן. לא ימים לצחוק ובלי צער, רק לחפש מפלט איש לעצמו. ואברי יאמר, הכי נורא איך התפורר הכול, מגדל קלפים. ואמרת, עכשיו להזדרז.

לא שאלו מאיזו יציאה ובעניין הנשק, רובה אחד והכדורים שצברתי בקופסה. והאם להספיק את ארוחת הבוקר. מי שרואה הולכים בשביל, לא ישאל לאן. אולי לתצפיות, אולי בתפקיד אחר. לדלג על הסיבוב לחדר האוכל, אמר אברי, כי פתאום השאלות, או שקוראים להזיז מיטה בחדר החולים וכל מיני כאלה. אולי לא נמצא מה להכניס לפה בזמן שבדרך, וכך יומיים שלושה, פקפק יאקוב, מבקש שנחשוב על האפשרות הזאת. והבטתי בו איך נהיה כפוף ומקומט מאז שהעבירו לישון ליד בית הילדים, והצורה שמדבר להיות מחליט בעצמו. אולי יותר טוב לענות, תהיה עושה מה שרוצה, אפילו להלשין למזכירות (דלת שפתוחה לרוח וריק החדר מאחוריה, ואל מי לגשת), ואנחנו נפנה הצידה אל הגדר. לענות בשפה הזאת וכך להעמיד במקום. חמש דקות, אמר יאקוב, ואולי דווקא בזכותן יהיה מוצלח.

יכול להפך, מה שאף פעם לא תדע, ומי שיפסוק, אברי, שמדגיש, חמש דקות. פחות מהן עד שיתחרט.

כי עומדת ריקי טרגש מסמנת לגשת. אחד לעזור לנעול את השער הגדול, ואתם לסיבובים לאורך הגדר. ושאלנו מה.

חזר, בישרה ריקי.

לא צריכה לנקוב בשם.

והתבוננו בה לשמוע את הסיפור, שלפני שעה נכנס בשקט, ותכף אמר לסגור את הכול. אתה, היא הצביעה על אברי, מהר אל השער הגדול.

הוא התבונן בנו, מושיט את הרובה, ואני משכתי את יאקוב לפנות לשמאל אל הכיוון האחר.

היה ערפל של בוקר, ומי שהזדרזו אל חדר הביטחון, יורדים בשביל שמהשכונה הגבוהה. וראינו שחבורה שלמה, מדברים בקולות נרגשים. ומשכתי בכוח ביד שלו להתרחק מהר. באנו להחליף, בישרתי לשימק פרל שהרחיב עיניים, ואתה מיד אל חדר הביטחון.

רעם שהתגלגל במרחק, אולי פגז, ויריות שנמשכות בצרורות. לא אכפת כמה. היזרה, לחש יאקוב, שלא תיתפס בתיל.

להתכופף אל הבוץ, ממש לגעת, והאחר מושך מלמעלה להרחיב, עד שכמעט נחתכת היד. תקרע תקרע, דחק יאקוב, כי נאחזה החולצה בחודים.

צלצולי פעמון שהחלו מאחורי הגב, חוזרים שישה-שבעה עד שהשתתק.

העיר את כולם, לחשתי, ועונה, שם העיזים.

עד שמוכרחים להיצמד נמוך, ובתנועה מכווצת אל החפירה, כאילו אפיק של מים, ובא ענן ערפל שמכסה ובולע. תשים כדור, אמרתי.

ועובר להשיג, להיות הולך בראש.

רק להספיק להתרחק מכל זה, עד הגזעים למטה ושם לחכות.

לא אותו הנער מהזמנים הישנים, שראשון להבחין אם קורה מסביב, ואת הפתרון הטוב לעשות בזריזות. עכשיו התקמטו הפנים נהיו כתמים חומים, נקודות של שמש, והרי חורף. צריך לרחוץ בסבון, לפני שיתחיל ריח רקוב שמכרסם את הבשר. כבר יתרפא כשנגיע, ענה יאקוב.

אם היו אבנים שחורות שקוראים בזלת, ופתאום זחל הענן וגשם בטיפות מצליפות מרטיב וחודר. ולא עצרנו. למשוך עד הגזעים למטה ושם לחכות לחושך. מהקור, מהרעב, אמר יאקוב, שכבר עדיף להמשיך.

עד החושך, התעקשתי. להמתין רטובים, וכל הקרקורים בבטן שרוצה לאכול. להמתין רעבים אם רוצים לחיות.

דמויות שממהרות בכביש, כתמים זזים בין רווחי האקליפטוסים. לא להצליח להבין את הדיבורים ורק להתפלא כמה. אולי דילגו על הגבעה שלנו, דילגו על ליש, להניח שטיפול מעצמה כי מתפוררת והולכת.

אולי לחזור, פקפק יאקוב.

שני לילות, הזכרתי, והיום שביניהם. וביום השני כבר בצד האחר, הבטוח.

אם רוצה לחיות.

ורוטן, כל רגע כמו שעה, מהקור של המים, של הרטיבות. יכול לטפס בחזרה, אמרתי.

להתפלא מה למעלה, חוזר לעמדה הנטושה, חושב, הפקרות. זה שימק פרל כשמגלה שסתם הגיע לחדר הביטחון, להישאל, מה פתאום ומי ביקש. עכשיו חוזר לגדף על התעלול ומגלה שריק, ובוודאי התחמקו לצריפים. אירוע שחייב לספר לגיורא, לדרוש עונש הגון. אחר כך יקראו לאברי שיגיד שהסתלקו בכלל, ברחו. אם ישלח רודפים לתפוס ולהחזיר.

לא ישלח, אמרתי.

הכי גרוע לעמוד סתם, רעד יאקוב, הכי לאט.

עד ההתפוצצות.

אולי שעתיים עד שבאה, התרומם הר עשן וכאילו מבול זכוכיות, פיסות שמיים ניתזות לכל צד, ואנחנו נלחצים אל הגזע לחפש אחיזה.

התפוצץ חדר האוכל, אמרתי, ותכף קולות בעלי חיים, עופות צווחים מפחד, להיות מעוררת רחמים שאגת הכלבים.

מה, רעד יאקוב, מה. פוצץ, אמרתי, זה גיורא בר שפוצץ.

מוכרחים לחזור. מלמל יאקוב, ועניתי, לא.

לפני שירגישו, התחנן, בטוח שמציל את כולם, ומה כאן.

לא יציל, התעקשתי.

ומתפרץ לרוץ לאחור, לא מקשיב, לעלות בריצה את הגובה שבלי שביל, בלי דרך. סתם שיפוע

מתרומם אל הגבעה שקוראים ליש.

תל עולם

בלילה באנו בארבעה ראשים, מסתערים לכבוש את העיר. שוויג חילק את הקבוצות להושיב בנקודות האורב, וההוראה, עד שתעלה יללה כמו תן, ואז בזינוק לשאוג בכל הכוח, שיהיה זורע פחד, גם מחזק את לב הלוחמים.

רק עניין אחד, הדגיש שוויג, מילד עד זקן, עד שנקי מכל חי, כי נחלה המקום עצמו, ומה עיני תינוקות, פעיית כבשים, כל אלה. כל רך הלבב ילך וישוב לביתו.

להיות קרירות של סתיו. ומי שאמר שלא תפקיד לנערות, ויכולות להמתין בנקודת המאסף עד שתעלה שאגת המנצחים. בשקט בשקט, לשים חוליה בצמחיית הנחל, ושנייה אצל הסלעים שקוראים עזזיאת, להדגיש את הכיוון הנכון. ואלינו, למשוך אל ציר ההר, והאם ברור צד זה שלנו שסוגר על שביל המפלט.

בשקט בשקט.

כי לילה ונמים את שנתם. אם מתעורר ילד מחלום רע, אולי תינוק שצווח אימא. לדמיין את הכלבים במקהלת נביחות, משלחים אזהרה. והללו רובצים מכורבלים בשמיכות, מסרבים לקלוט את האות. אנשי עמל, הסביר שוויג, שביום דוחפים מחרשה ומסקלים ערוגות במדרונות, והלילה למנוחה. עם שקט ובוטח.

לכן בהפתעה.

לחפש נחלה, מקום שמצמיח לחם. מחסה לשרשרת דורות, שמצטרף אל רבים כמותו להיות ביחד ארץ. בעולם שכמו אבן, קשה וקר, ודין המפגר להיות טרף למזנבים. (לתת דעת לשורש הלשוני, הדגיש שוויג, שמכונה פגר.) אם תבוא בידיים ריקות לא תצורף אל העדה. מחוץ לגדר, בן מוות.

לכן מלחמת חורמה, בלי רחמים, בנחישות. לבלתי הותר שריד.

שמרו וזכרו, דיבר שוויג, הזכות למנת חסד היא למנצחים בלבד.

צפוף החושך ובמתכוון. ואמרנו, ממש פחד, מקול צריחת פתע, כשמגששת הרגל למצוא יציבות ונרתעת נבהלת, להבין שנמלט עוף בר במשק כנפיים. אולי נחש. ופתאום תחליק אל הסלע בכאב חד.

כאן, לחש אברי, קו הגדר.

ומחכים לאות.